

ΜΕΓΑΛΗ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΒΟΛΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΕΡΓΑΜΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΗ

Μέ μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε από 28 έως 30 Οκτωβρίου το πρώτο Διεθνές Συνέδριο και η τιμητική εκδήλωση με θέμα «Ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης Ζηζιούλας: Πρόσωπο, Εὐχαριστία και Βασιλεία του Θεού σε ὀρθόδοξη και οἰκουμενική προοπτική». Τό συνέδριο, ὅπως ἐπίσης και ἡ ὄλη τιμητική ἐκδήλωση, μεταδόθηκε ζωντανά ἀπό τό διαδίκτυακό τηλεοπτικό κανάλι intv.gr.

Στήν πρώτη ἀπογευματινή συνεδρία τῆς πρώτης μέρας τοῦ Συνεδρίου, ὕστερα ἀπό σύντομο χαιρετισμό τοῦ Διευθυντῆ τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν **Δρ. Παντελή Καλαϊτζίδη**, παρουσιάστηκε ἡ πρώτη εἰσήγηση ἀπό τόν **Ν. Ἀσπροῦλη**, (Μάστερ Θεολογίας και Ἐπιστημονικός Συνεργάτης Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν και τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία») με θέμα «Ἡ νεο-πατερική μεθόδολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα: ἀπό τόν π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ στή θεολογική γενιά τοῦ '60».

Στήν εἰσήγησή του ὁ ὁμιλητής παρουσίασε ὀρισμένους ἀπό τοὺς βασικούς ἄξονες τῆς νεοπατερικῆς μεθόδολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου (λ.χ. ἡ ὄντολογία, ὁ ὑπαρξιακός χαρακτήρας τῆς θεο-

λογίας, ἡ Εὐχαριστία κ.λπ.), ἀναζητώντας καταρχάς πρόδρομες ἢ ἐνδιάμεσες ἐπιδράσεις και ὀφειλές σε ἐπιμέρους θεολόγους, ὅπως οἱ διδάσκαλοί του, ὁ Paul Tillich και ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ὅπως ἐπίσης και οἱ Vl. Lossky, π. Ἰω. Ρωμανίδης και Χρ. Γιανναράς.

Ὁ **Κ. Ἀγόρας**, Ἐπίκουρος Καθηγητής Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου, εἰσηγήθηκε τό θέμα «Ἀναφορές στήν θεολογική ἐρμηνευτική τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰω. Ζηζιούλα», ἐπιχειρώντας τήν ἄρθρωση λόγου γιά τή θεολογική γνώση γενικά, ὄχι μόνο τοῦ Θεοῦ ἀλλά και τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ κόσμου στή Θεολογία, ἐπί τῆ βάσει τοῦ πολυδιάστατου ἔργου τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου και με εἰδική ἀναφορά στό προγραμματικό κείμενό του «Ἡ εὐχαριστιακή θεώρηση τοῦ κόσμου και ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος» (1967).

Στήν δεύτερη ἀπογευματινή συνεδρία πρώτος μίλησε ὁ Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, **Κ. Δελνικωνοτανῆς** με θέμα «Ἀσκηση και ἐλευθερία: Τό ἀσκητικό ἥθος

ΜΕΓΑΛΗ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΒΟΛΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΕΡΓΑΜΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΗ

Συνέχεια από τη σελ. 1

στή θεολογία του Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα». Ὁ ὁμιλητής ἐπεχείρησε τή διασύνδεση ἐλευθερίας καί ἄσκησης ὡς τοῦ κατεξοχῆν τρόπου ὑπάρξεως καί ζωῆς γιά τό ἀνθρώπινο πρόσωπο μέσα στήν ἱστορία, ἑνός τρόπου πού δέν ἀποτελεῖ ἀποκλειστικότητα τῆς μοναστικῆς ζωῆς, ἀλλά κλήση γιά τόν κάθε ἄνθρωπο στόν ἀγώνα του ἐναντίον τοῦ κακοῦ.

Ἡ **Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη**, Λέκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., παρουσίασε τήν εἰσήγηση μέ θέμα «Ἡ οἰκολογική διάσταση τῆς θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Ἰωάννη Ζηζιούλα». Μέ ἀφορμή μεγάλες πρόσφατες οἰκολογικές καταστροφές (λ.χ. Φουκουσίμα) ἡ ὁμιλήτρια ἀνέδειξε τήν πολύπλευρη συμβολή τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καί εἰδικά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν ἀντιμετώπιση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος.

Παρουσιάζοντας τό ἔργο τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου σημείωσε τήν ἐνεργό συμμετοχή του σέ διεθνή συνέδρια γιά τό οἰκολογικό πρόβλημα, ἀναδεικνύοντας ὀρισμένες ὄψεις τῆς οἰκοθεολογικῆς σκέψης του (λ.χ. τήν ἀξονική ἰδέα του γιά τόν ἄνθρωπο ὡς ἱερέα τῆς κτίσης).

Ὁ τελευταῖος ὁμιλητής τῆς πρώτης μέρας τοῦ Συνεδρίου, ὁ Ἐπίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Πειραιῶς

Ἡλ. Παπαγιαννόπουλος, ἀνέπτυξε τό θέμα «Ὀντολογία, Μεταφυσική καί Ἐσχατολογία στόν Ἰωάννη Ζηζιούλα». Στήν εἰσήγησή του διερευνήθηκαν οἱ ἀμφίσημες σχέσεις τῆς θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου πρός τήν σύγχρονη φιλοσοφία καί εἰδικά ἐκεῖνη πού τρέφεται ἀπό τόν Heidegger καί τήν Βιβλική παράδοση.

Στήν πρώτη πρωινή συνεδρία τῆς δευτέρας μέρας τοῦ Συνεδρίου ὁ **Χ. Βέντης**, Δρ. Θεολογίας καί Ἐπιστημονικός Συνεργάτης τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, ἐπικεντρώθηκε σέ ἐπιμέρους ὄψεις τῆς σκέψης τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου, ὅπως λ.χ. τήν μή οὐσιοκρατική ὄντολογία, τήν περιληπτική καί μή αἰτιοκρατική ἐσχατολογία καί στό ζήτημα τῆς μή διαψευσιμότητας τῆς θρησκευτικῆς πίστεως.

Ὁ **Michel Stavrou**, Καθηγητής Ἰνστιτούτου Ἁγίου Σεργίου στό Παρίσι, μίλησε μέ θέμα «Ἡ θεολογία τοῦ προσώπου στόν Ἰωάννη Ζηζιούλα καί ὁ Vladimir Lossky», ὅπου μέσα ἀπό μία συγκριτική θεώρηση τῆς σκέψης τῶν δύο μεγάλων στοχαστῶν ἀνέδειξε τή συμφωνία τους στό γεγονός ὅτι ἡ συνείδηση ἀνήκει στό ἐπίπεδο τῆς φυσικῆς καί ὄχι προσωπικῆς τάξης, ἀλλά καί τήν ἐνδεχόμενη διαφοροτική ἔμφαση τοῦ καθενός στό ἐρώτημα τῆς σχέσης τοῦ Ἐνός καί τῶν Πολλῶν.

Ὁ **Στ. Γιαγκάζογλου**, Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, Διδάσκων στό ΕΑΠ καί Διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», ἀνέπτυξε τό θέμα «Ἡ πνευματολογική Χριστολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα», ἐπιχειρώντας νά ἀναδείξει τή συμβολή τοῦ Ἰω. Ζηζιούλα μέ ἀφορμή ἀκραίες θεωρήσεις σέ Ἄνατολή καί Δύση (πνευματομονιστικές καί χριστομονιστικές τάσεις) στό πεδίο τῆς σύνθεσης Χριστολογίας καί Πνευματολογίας

καί τίς ἐπιμέρους θεολογικές καί ποιμαντικές διαστάσεις καί ἐπιπτώσεις αὐτῆς τῆς σύνθεσης.

Στήν δεύτερη πρωινή συνεδρία ὁ π. **Δημ. Μπαθρέλλος**, Διδάσκων στό ΕΑΠ, Ἐπισκέπτης Λέκτωρ Ὁρθόδοξου Ἰνστιτούτου τοῦ Cambridge καί Μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, μίλησε μέ θέμα «Ἡ θέση τοῦ ἐπισκόπου στήν ἐκκλησιολογία τοῦ Ἰωάννη Ζηζιούλα». Ἀφοῦ παρουσίασε τοῦς βασικούς ἄξονες τῆς περί ἐπισκόπου θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου ἀναφέρθηκε σέ σύγχρονες διαστρεβλώσεις καί προβλήματα στόν τρόπο λειτουργίας τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων, στόν ρόλο τῶν λαϊκῶν στή διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, μέ εἰδική ἀναφορά στήν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ **Μέγας Ἀρχιδιάκονος Μάξιμος**, Δρ. Θεολογίας (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως) ἀνέπτυξε τό θέμα «Ἡ εὐχαριστιακή ἐκκλησιολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα καί τό ζήτημα τοῦ πρωτείου», παρουσιάζοντας ἐπιμέρους ὄψεις τῆς σχετικῆς συμβολῆς τοῦ τιμώμενου ἱεράρχη (τριαδολογική θεμελίωση τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας ἐπί τῆ βάσει τῆς ἱεραρχικῆς τάξης καί δομῆς τῆς ἁγίας Τριάδος καί κατά συνέπεια τῆς λειτουργίας τοῦ πρωτείου).

Ὁ **Γεώργιος Μαρτζέλος**, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., ἀνέπτυξε τό θέμα «Ἡ ἐκκλησιολογική σκέψη τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου στό πλαίσιο τοῦ οἰκουμενικοῦ διαχριστιανικοῦ διαλόγου», περιγράφοντας, μέσα ἀπό σχετική ἀναφορά στά ἐπίσημα κείμενα τῶν διμερῶν διαλόγων (λ.χ. κείμενα τοῦ Μονάχου καί τῆς Ραβέννας γιά τό διάλογο Ὁρθόδοξων-Ρωμαιοκαθολικῶν κ.λπ.), τήν ἐπιρροή πού ἔχει ἀσκήσει, τόσο σέ ἐπίπεδο ἀρχῶν ὅσο καί σέ ἐπίπεδο γλωσσικῆς διατύπωσης, ἡ εὐχαριστιακή εἰδικά ἐκκλησιολογική πρόταση τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη.

Στήν πρώτη ἀπογευματινή συνεδρία ὁ Θεοφιλέστατος **Ἐπίσκοπος Μπραντσέβου κ. Ἰγνάπιος Μίντις** (Ἐκκλησία τῆς Σερβίας), Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, μίλησε μέ θέμα «Εὐχαριστία καί Βασιλεία: Ὁ εἰκονιστικός ρεαλισμός τῆς λατρείας στόν Μάξιμο Ὁμολογητή καί τόν Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα», ὅπου ἀνέδειξε τή σημασία τῆς ἐπανερμηνείας ἀπό τόν Μητροπολίτη Περγάμου τοῦ ρεαλισμοῦ τῆς ἐσχατολογικῆς κατανόησης τῆς θείας Λειτουργίας ἀπό τόν μεγάλο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή.

Ὁ **Π. Βασιλειάδης**, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., στήν εἰσήγησή του μέ θέμα «Ἡ ἐσχατολογική κατανόηση τῆς Ἐκκλησίας στή σκέψη τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου» παρουσίασε βασικές πλευρές τῆς ἐσχατολογίας, ὅπως παρουσιάζεται στό ἔργο τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου καί εἰδικά στόν τρόπο κατανόησης τῆς Ἐκκλησίας.

Στήν τελευταία συνεδρία, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Δυτικῆς Ἀμερικῆς **κ. Μάξιμος Βασιλιεβιτς** (Ἐκκλησία τῆς Σερβίας), Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, μίλησε μέ θέμα «Φῦλο, πρόσωπο καί ἑτερότητα στή θεολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα». Ἐπιχειρώντας μία κριτική ἀνάλυση τῆς ἑτερότητας τοῦ φύλου ἀπό τήν ὄντολογική προοπτική τῆς ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας, ὁ ὁμιλητής προσπάθησε νά παρουσιάσει τίς ἐκκλησιολογικές καί πατερικές ἀπόψεις σχετικά μέ τή θεολογική θεώρηση τοῦ φύλου, ἀνιχνεύοντας τή σχέση ἀνάμε-

σα σπίν κοινωνία καί τήν έτερότητα καί θέτοντας έρωτήματα σχετικά μέ τήν όντολογία τοῦ φύλου στό πλαίσιο τῆς θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου.

Τέλος, ὁ **Aristotle Papanikolaou**, Ἀναπληρωτής Καθηγητής, Συνιδρυτής-Διευθυντής τοῦ Προγράμματος Ὁρθοδόξων Σπουδῶν στό Πανεπιστήμιο Fordham (Νέα Ὑόρκη), ανέπτυξε τό θέμα «Πρόσωπο καί ὁμολογία: τό ἀληθεύειν ὡς ὑποστατικό γεγονός. Ἡ κληρονομιά τῆς θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα». Ἀναπτύσσοντας τήν σημαντικότερη, γιά τόν ἴδιο, ἰδέα στή θεολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου, τήν κατανόησή του γιά τό πρόσωπο ὡς ἕνα σχεσιακά ὑποστατικό καί ἐκστατικό γεγονός, ὁ εισηγητής ἀποπειράθηκε νά διευκρινίσει μέσα ἀπό ἐμπειρικά παραδείγματα (λ.χ. οἱ βετεράνοι πολέμου μέ ἐμπειρία τοῦ μετατραυματικού στρές) ἀφενός μέν πῶς μπορεῖ τό πρόσωπο νά ἐκφράσει τό ἀληθεύειν ὡς προσωπικό γεγονός καί ἀφετέρου τήν ἀνάγκη ἡ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία νά διαμορφώσει ἕναν ἀσκητισμό τοῦ προσώπου μέ σκοπό τήν πραγμάτωση τῆς μοναδικότητας καί τῆς ἐλευθερίας του.

Μετά τήν ὀλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, πραγματοποιήθηκε στό ἀμφιθέατρο τοῦ συνεδριακοῦ κέντρου «Θεσσαλία», ἡ ὑποδοχή τοῦ Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη ὡς Ἐταίρου τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν. Μετά τήν ἀπόδοση βυζαντινῶν ὕμνων ἀπό τόν χορό ἱεροψαλτῶν Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης, ἀναγνώστηκαν οἱ καιρειακοί: α. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου **κ. Βαρθολομαίου** (ἀπό τόν ἐκπρόσωπό του Ἀρχιμανδρίτη **κ. Βαρθολομαῖο Σαμαρά**, Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), β. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος **κ. Ἱερωνύμου** (ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Βελεστίνου **κ. Δαμασκηνό**), γ. τοῦ Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν **κ. Μ. Μπέγζου**, (ἀπό τόν **π. Χρῆστο Χαχαμίδη**, μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν), δ. τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. **κ. Μ. Τρίτου**, (ἀπό τήν ἀναπληρώτρια Καθηγήτρια τῆς Σχολῆς **κ. Α. Κόλλτσιου-Νικήτα**).

Στή συνέχεια τῆς ἐκδήλωσης μίλησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης **Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος** μέ θέμα: «Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου ὡς ἐκκλησιαστική καί θεολογική προσωπικότητα», ὅπου μέ

συνοπτικό τρόπο παρουσίασε πτυχές τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου τοῦ τιμώμενου Ἱεράρχη. Ἀμέσως μετά ἀκολούθησε ὁ Ἀκαδημαϊκός Ἐπαίνος πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἐκφωνήθηκε ἀπό τόν Διευθυντή τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, **Δρ. Παντελὴ Καλαϊτζίδη**, παρουσιάζοντας τήν ἀκαδημαϊκὴ πορεία καί τούς βασικούς ἄξονες τῆς θεολογικῆς σκέψης τοῦ τιμώμενου θεολόγου καί ἱεράρχη. Στή συνέχεια πραγματοποιήθηκε ἡ ἀπονομή τοῦ Μεγαλόσταυρου καί τοῦ Τιμητικοῦ Διπλώματος ἀπό τόν Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο καί ἀπό τόν Διευθυντή τῆς Ἀκαδημίας ἀντίστοιχα.

Ἀκολούθησε ἡ ὁμιλία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου **κ. Ἰωάννη** μέ θέμα: «Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καί οἱ προκλήσεις τοῦ 21ου αἰῶνα», ὅπου ὁ τιμώμενος Ἱεράρχης κάνοντας ἕναν ἀπολογισμό τῆς ταπεινῆς του συμβολῆς στήν ὀρθόδοξη θεολογία, παρουσίασε μέ συντομία ποικίλες προκλήσεις τίς ὁποῖες καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει ἡ ὀρθόδοξη θεολογία στήν πορεία της στόν 21ο αἰῶνα (λ.χ. σύγχρονη τεχνολογία, ζητήματα ἠθικῆς καί διαλόγου μέ τόν σύγχρονο δυτικό πολιτισμό καί ἐπιστήμη κ.ἄ.).

Ἡ τιμητικὴ ἐκδήλωση ὀλοκληρώθηκε μέ τόν πολυχρονισμό τοῦ Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Περγάμου **κ. Ἰωάννη**.

Τήν Κυριακή τελέστηκε πολυαρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία στόν Ἱερό Ναό Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ, ὅπου καί ἀπονεμήθηκε στόν τιμώμενο Ἱεράρχη ἡ Ἀνώτατη Τιμητικὴ Διάκριση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, ὁ «Χρυσός Σταυρός».

Στίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου καί στήν τιμητικὴ ἐκδήλωση ἔλαβαν μέρος πλῆθος κόσμου, ἐνῶ ἰδιαίτερως τίμησαν τό ὄλο γεγονός μέ τήν παρουσία τους, ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης **κ. Βαρθολομαῖος Σαμαράς**, Ἀρχιγραμματέας τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου **κ. Βαρθολομαίου**, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βελεστίνου **κ. Δαμασκηνός**, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν **κ. Ἱερωνύμου**, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μιλήτου **κ. Ἀπόστολος** (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο), ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μιρανιτσέβου **κ. Ἰγνάτιος Μίντις** (Ἐκκλησία τῆς Σερβίας), ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Δυτικῆς Ἀμερικῆς **κ. Μάξιμος Βασιλιεβιτς** (Ἐκκλησία τῆς Σερβίας), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης **κ. Ἀλέξιος**, ὁ

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος **κ. Κύριλλος**, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας **κ. Χρυσόστομος** καί ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ρεντίνης **κ. Σεραφεῖμ**.

Ἐπίσης, σπὴν διάρκεια τοῦ Συνεδρίου καί τῆς τιμητικῆς ἐκδήλωσης παρευρέθησαν: ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ. Καθηγητῆς **Χρ. Σταμούλης** καί Καθηγητὲς καί τῶν δύο Τμημάτων τῆς ἴδιας Σχολῆς, Καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ὁρθοδόξου Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου Καθηγητῆς **Ἀθ. Βλέτσης**, ὁ Συνιδρυτὴς καί Διευθυντὴς τοῦ Προγράμματος Ὁρθοδόξων Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Fordham τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁ Ἀναπληρωτὴς Καθηγητῆς **Aristotle Papanikolaou**, ὁ καθηγητῆς Δογματικῆς τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου Παρι-

σίων Michel Stavrou, ὁ Καθηγητῆς τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Ἰνστιτούτου Ὁρθοδόξου Θεολογίας τοῦ Chambesy τῆς Γενεύης, καθηγητῆς **Κ Δεληκωνοσταντῆς**, ὁ Πρόεδρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Φόρουμ Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου, **π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς**, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν (Θεσσαλονίκη) Καθηγητῆς τοῦ ΑΠΘ **Γ. Μαρτζέλος**, ὁ Ἐπίκουρος Καθηγητῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου καί Συντονιστῆς στοῦ Πρόγραμμα «Σπουδὲς σπὴν Ὁρθοδοξία» **Κ. Ἀγόρας**, ὁ Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καί Διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» **Δρ Στ. Γιαγκάζογλου**. Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος **κ. Ἀλέξανδρος Κατσιάρας** καί πολλοὶ ἄλλοι. ●

Ἐναρκτήριος Χαιρετισμὸς Ὑποδοχῆς στό Διεθνὲς Συνέδριο

ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗ, Δρ. ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Περγάμου,
Σεβασμιώτατοι, Θεοφιλέστατοι, Σεβαστοὶ πατέρες,
Ἐλλογιμώτατοι κ. Καθηγητῆς,
φίλες καί φίλοι,

Οπως τό εἶχε ἤδη ἀναγγεῖλει κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψή της στό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, στό Φανάρι, ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν σκόπευε νά τιμήσει σέ εἰδική ἐκδήλωση τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη (Ζηζιούλα), μία ἐξέχουσα θεολογική καί ἐκκλησιαστική προσωπικότητα τοῦ καιροῦ μας, μέ οἰκουμενική καί πανορθόδοξη ἀναγνώριση καί ἀποδοχή, πού τιμᾷ τὴν Ὁρθοδοξία καί τό ἐλληνικὸ ὄνομα στόν διεθνή ἀκαδημαϊκὸ στίβο, καί πού ἔχει ποικιλοτρόπως στηρίξει τό ἔργο καί τό ὄραμα τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν.

Τό Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνατίου, ἀποφάσισε, λοιπόν, νά ὑποδεχτεῖ τὸν Σεβασμιώτατο Περγάμου κ. Ἰωάννη ὡς «Ἐταῖρο» καί Ἐπίτιμο μέλος της καί νά διοργανώσει πρὸς τιμὴν τοῦ Διεθνὲς Συνεδρίου (σπὴν ἐλληνική γλῶσσα) καί ἄλλες συναφεῖς ἐκδηλώσεις, τό διήμερο 28-30 Ὀκτωβρίου 2011. Εἴμαστε βαθύτατα εὐγνώμονες πρὸς τὸν Ἅγιο Περγάμου γιὰ τὴν ἐκ μέρους του ἄμεση ἀναπόκριση καί ἀποδοχή τῆς προτάσεώς μας, καί ἰδιαίτερα χαρούμενοι πού ἔχουμε τὴν τιμὴ τῆς παρουσίας καί συμμετοχῆς χορείας ὅλης διακεκριμένων ἱεραρχῶν καί λαμπρῶν θεολόγων ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν εἶναι πλέον γνωστὴ ἀνὰ τὴν οἰκουμένη γιὰ τὴ σημασία καί σπουδαιότητα πού ἀποδίδει σπὴν μελέτη καί συζήτηση τῶν σύγχρονων προβλημάτων καί προκλήσεων πού ἡ Ὁρθοδοξία καλεῖται σήμερα νά ἀντιμετωπίσει. Στό πλαίσιο αὐτὸ ἔχει κατ' ἐπανάληψη διοργανώσει συνέδρια καί ἡμερίδες μέ θέμα τὴ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία, μέ κορυφαῖο στό εἶδος του τό συνέδριο γιὰ τὴ γενιά τοῦ '60 καί πῶ πρόσφατο τό πρῶτο συνέδριο τῆς σειρᾶς «Θεολογικές Προσωπογραφίες» ἀφιερωμένο στόν Παναγιώτη Τρεμπέλα, πού θά ἀκολουθηθεῖ φέτος ἀπὸ ἕνα δεύτερο ἀφιερωμένο στόν Νίκο Νησιώτη. Ἄν ἐκεῖνα ἦταν περισσότερο συνέδρια κριτικῆς ἀποτίμησης, τό παρόν συνέδριο, χωρὶς νά ἀπεμπολεῖ τὴν κριτικὴ λειτουργία πού εἶναι σύμφυτη μέ τό θεολογεῖν, ἀναδεικνύει περισσότερο τό στοιχεῖο τῆς ὀφειλῆς, τιμώντας, γιὰ πρῶτη μᾶλλον φορά στόν ἐλληνικὸ χῶρο καί σέ αὐτὸ τό ἐπίπεδο, τὸν λαμπρότερο ἴσως ἐκπρόσωπο τῆς σύγχρονης

ἐλληνικῆς καί ὀρθόδοξης θεολογίας. Γι' αὐτὸ καί ἦταν πλῆθος τὰ θετικὰ μηνύματα ἀναπόκρισης πού λάβαμε ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, μόλις ἀνακοινώθηκε καί ἔγινε εὐρύτερα γνωστὴ ἡ εἶδηση γιὰ τὴν τιμητικὴ ἐκδήλωση καί τό συνέδριο γιὰ τὸν Ἅγιο Περγάμου.

Δέν θά ἤθελα νά μακρύνω ἄλλο τὸν λόγο, μᾶς καί αὔριο στόν Ἀκαδημαϊκὸ Ἑπαινο θά ἔχω τὴν εὐκαιρία νά πῶ περισσότερα γιὰ τό πρόσωπο καί τό ἔργο του. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε, ὅμως, πρὶν κλείσω αὐτὸν τὸν σύντομο Χαιρετισμὸ Ὑποδοχῆς νά εὐχαριστήσω ὅλους ὅσοι συνέβαλαν σπὴν προετοιμασία καί διοργάνωση αὐτοῦ τοῦ σημαντικοῦ γεγονότος.

Τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη ἐν πρώτοις, γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς προτάσεώς μας, καθώς καί γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη καί ἐκτίμηση μέ τὴν ὁποία συνοδεύει τό ἔργο τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Τούς διακεκριμένους εισηγητῆς αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου, πού μέ χαρά καί προθυμία ἀναποκρίθηκαν σπὴν πρόσκλησή μας. Τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο καί τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς προτάσεώς μας καί τὴν πολύπλευρη στήριξη αὐτῆς τῆς προσπάθειας. Τούς κληρικούς καί τό προσωπικὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, καί ἰδιαίτερος τὸν πρωτοσύγκελλο π. Δαμασκνὸ, γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθεια καί συμπαράστασή τους σέ πλεῖστα ὅσα ζητήματα.

Τὸν Βυζαντινὸ χορὸ τοῦ Συλλόγου Ἱεροσαλτῶν Βόλου «Ἁγίος Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης», γιὰ τὴ συμμετοχὴ του σπὴν τιμητικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὸν Ἅγιο Περγάμου. Τούς ὑπευθύνους τοῦ Συνεδριακοῦ Κέντρου Θεσσαλίας, καί ἰδιαίτερος τὴν κα Dragica Tsiropallo καί τὸν τεχνικὸ κ. Ἡλία Κατοῖκο, γιὰ τὴν λογιστικὴ καί τεχνικὴ ὑποστήριξη τοῦ συνεδρίου. Τούς ὁδηγούς πού κάνουν περισσότερο εὐκόλες τὶς μετακινήσεις μας.

Τούς συνεργάτες τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Νίκο Ἀσπρούλη, Κλαίρη Νικολάου, Βαλίλα Γιαννουτάκη καί Φιλοκτίμονα Σταμόπουλο-Σαμαρᾶ, γιὰ τὴν ἄριστη καί ὑποδειγματικὴ συνεργασία τους, καθώς καί γιὰ τὴν ἀγόγγυστη συνδρομὴ καί παρουσία τους, πολλές φορές μάλιστα πέραν ἢ καί ἐκτός ὥραριου. Χωρὶς τὴ δική τους, πολλές φορές ἀφανὴ ἐργασία, δέν θά ἦμασταν σήμερα ἐδῶ.

Σᾶς καλωσορίζουμε, λοιπόν, σπὴν πόλη τοῦ Βόλου, σπὴν Ἱερά Μητρόπολη Δημητριάδος καί τὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, εὐχόμενοι καλὴ διαμονή καί γόνιμες καί οὐσιαστικὲς συζητήσεις ἐν Πνεύματι καί ἀληθείᾳ. ●

Χαιρετισμός του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΝ. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΣΑΜΑΡΑ, ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Ιερώτατε Μητροπολίτα Δημητριάδος και Ἄλμυροῦ, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπῆτε ἀδελφέ και συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μειριόπτιος κύριε Ἰγνάτιε, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρῃ Ἱερόπτι και εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Χαιρετίζομεν ἀγαλλόμενοι τὴν ἐπαξίαν ἀνακήρυξιν τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Περγᾶμου Ἰωάννου εἰς Ἑταῖρον τῆς ὑμετέρας Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, καθὼς και τὴν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ μεταξὺ κη' και λ' τρέχοντος μηνός Ὀκτωβρίου διοργάνωσιν διεθνούς συνεδρίου ἐν Βόλφῳ ὑπὸ τὸ θέμα: «Μητροπολίτης Περγᾶμου Ἰωάννης Ζηζιούλας: πρόσωπο και Βασιλεία τοῦ Θεοῦ σέ ὀρθόδοξη και οἰκουμένη προοπτική».

Τιμᾶται ὑφ' ὑμῶν ὁ Ἱεράρχης, ὁ Ἀκαδημαϊκός, ὁ διεθνούς κύρους και παγκοσμίου ἀκτινοβολίας καθηγητής, ὁ ὁποῖος δεσπάζει κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν και τὴν θεολογίαν, εἰς τὸν κῶρον τοῦ πνεύματος και τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ἱερωτάτος Μητροπολίτης Περγᾶμου Ἰωάννης ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ ἐπιτελέσας ἕνα πραγματικὸν πνευματικὸν ἄθλον κορυφαῖος ὀρθόδοξος θεολόγος, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν οὐκί μόνον εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἀλλὰ εἰς σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον μίαν ἐντυπωσιακὴν θεολογικὴν σύνθεσιν, ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ εἰκοστός αἰὼν ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ὁ αἰὼν τῆς Ἐκκλησιολογίας» ὀφείλεται μεγάλως εἰς τὴν συμβολὴν του.

Εἰς μίαν ἐποχὴν σημαντικῶν ἐσωτερικῶν και ἐξωτερικῶν προκλήσεων διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὁ Ἱερωτάτος Μητροπολίτης Περγᾶμου Ἰωάννης συνέβαλε καθοριστικῶς, ὥστε ἡ ὀρθόδοξος θεολογία νὰ λειτουργήσῃ ὡς θεολογία ἐν διαλόγῳ, ἀποδεικνύων μάλιστα ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς θεολογία δύναται μετ' ὑπευθυνότητος νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον, πρὸς τὴν ἐπιστήμην και τὸν πολιτισμὸν, παραμένουσα πιστὴ εἰς τὴν Παράδοσιν τῶν Πατέρων. Ἡ θεολογία τοῦ τιμωμένου εἶναι ἐκκλησιαστικὴ θεολογία, ἡ ὁποία συνδυάζει τὴν παραδοσιακότητα πρὸς τὴν ἐπικαιρότητα. Πρόκειται διὰ βαθυστόχαστον, δεισιδουτικὸν και γλαφυρὸν θεολογικὸν λόγον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐντυπωσιακὴν ἀπήχησιν, ἀφοῦ ἐρμηνεύει τὸ δόγμα ἐν σχέσει πρὸς τὰ θεμελιώδη προβλήματα τοῦ ἀνθρωπίνου εἶναι και

τοῦ κόσμου και ἐγγίζει τὰς ὑπαρξιακὰς κορδὰς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀπαντῶν εἰς τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματά του, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπίντυσεν ἀλλὰ οὔτε και ἐξηφάνισεν ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν και τῆς τεχνολογίας και ἡ ραγδαία οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.

Ὁ τιμωμένος Ἱεράρχης συνέβαλε καθοριστικῶς, ὥστε νὰ ὑπερβῇ ὁ δυτικὸς χριστιανισμὸς τὸ στερεότυπον ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι κῶρος ἀγόνου παραδοσιοκρατίας και ἐσωστρεφείας και νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς ζωσῆς ὀρθόδοξου Παραδόσεως, τὴν Τριαδικὴν Θεολογίαν τῶν μεγάλων Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τὴν πατερικὴν θεώρησιν τοῦ προσώπου ὡς γεγονότος σχέσεως, τὴν ἀλήθειαν ὡς κοινωνίαν, τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν ὡς ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας και ὡς εἰκόνα τῶν ἐσχάτων, τὸν κεντρικὸν ρόλον τοῦ ἐπισκόπου ὡς προεστῶτος τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας και ὡς ἐγγυητοῦ τῆς ἐνόπτιος τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ἄνθρωπον ὡς «ἱερέα» και οἰκονόμον τῆς δημιουργίας, τὸ ἀσκητικὸν ἦθος τῆς Ὀρθοδοξίας ὡς παρακαταθήκην ζωῆς και ὡς ἐλπίδα διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον και τὸν κόσμον. Κατέδειξε τοῖς πᾶσι τὴν καθοριστικὴν σημασίαν τῆς Ὀρθόδοξου πίστεως και θεολογίας διὰ τὸν ἄνθρωπον και τὴν κοινωνίαν, τὸν πολιτισμὸν και τοὺς πολιτισμοὺς, τὰς ἀνθρωπιστικὰς και φυσικὰς ἐπιστήμας, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως και τὴν προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος, διὰ τὸν διάλογον μετὰ τὴν φιλοσοφίαν.

Ὁ τιμωμένος ἀνήκει ἀπὸ τὸ 1986, ἤδη ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὄλην, εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὸν ὁποῖον διακοινεῖ εὐδὸρκως, ἐκκλησιοπρεπῶς και ἀποτελεσματικῶς. Ἀποτελεῖ τὸν σπιθαρόν θεολογικὸν βραχίονα τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐνεπιστεῦθη εἰς τὸν ἀγλαόν ἐπίσκοπον και θεολόγον τῆς τὸν χειρισμὸν και τὴν διεκπεραίωσιν ὑψίστης σημασίας ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων εἰς ὄλον τὸ πλέγμα τῶν εὐθυνῶν και τῶν δράσεων τῆς, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν δυσκόλους ἀποστολάς, προεδρείαις και διαπραγματεύσεις. Τὸ ἔτος 2000 ὥρισθη συνοδικῇ ἀποφάσει Διευθυντῆς τοῦ νεοτεύκτου Γραφείου

Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις.

Ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Θεολογία ὀφείλουν πολλὰ εἰς τόν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Περγάμου Ἰωάννην. Ἡ ἀνακήρυξις του εἰς Ἐταῖρον τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν ἀποτελεῖ σταθμόν εἰς τήν πορείαν τῆς καί παρακαταθήκην δεσμευτικὴν διὰ τήν ταυτότητα τῆς. Τιμᾶται ὑφ' ἡμῶν ὁ ἦδη τετιμημένος ὑπὸ πανεπιστημίων, διὰ τῶν τίτλων τοῦ καθηγητοῦ, τοῦ ἐπισκέπτου καθηγητοῦ καί τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος, ὁ ἀνεγνωρισμένος ὡς αὐθεντικός ἐκφραστής τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως ἀπὸ Ἐκκλησίας καί οἰκουμενικούς ὀργανισμούς, ὁ περὶ ζήτητος ὀμιλητής καί συζητητής, ὁ ἐρευνητής καί ἀκαδημαϊκός διδάσκαλος, διὰ τό ἔργον τοῦ ὁποίου ἔχουν ἦδη ἐκπονηθῆ δεκάδες διδακτορικῶν διατριβῶν καί μελετῶν. Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Rowan Williams, προλογίζων τό ἀξιολογώτατον βιβλίον τοῦ τιμωμένου «Κοινωνία καί ἑτερότητα» (Communion and Otherness), σημειώνει ὅτι τό ἔργον τοῦτο ἀποτε-

λεῖ πρόσκλησιν διὰ τοὺς ἀναγνώστας «νά ἀνακαλύψουν ἐκ νέου τόν Χριστιανισμόν ἐν τῇ δαφιλεστάτῃ παραδοσιακῇ αὐτοῦ μορφῇ».

Ἐπί δέ τούτοις, συγχαίροντες ὑμῖν διὰ τήν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου εἰς Ἐταῖρον τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ, διὰ τήν διοργάνωσιν τοῦ σχετικοῦ διεθνoῦς συνεδρίου καί εὐρύτερον διὰ τήν παρουσίαν καί τήν ὀρθόδοξον μαρτυρίαν τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας, ἐκφράζομεν τήν εὐαρέσκειαν ἡμῶν καί ἀπονέμομεν τήν ὀλόθυμον ἡμῶν πατρικὴν καί Πατριαρχικὴν εὐλογίαν, εὐχόμενοι πλουσίαν καρποφορίαν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας.

βία Ὀκτωβρίου κε'

ὁ Κωνσταντινουπόλεως

ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός Βαρθολομαῖος

Χαιρετισμός Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος

ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Χαιρετίζω ἀσμένως τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος διοργανωθέντος Διεθνoῦς Θεολογικοῦ Συνεδρίου, τό ὁποῖο σκοπὸ ἔχει νά τιμήσει προσπρόκοντως τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννην, νά ἐξάρει τήν θεολογική Του προσφορά καί ἐν γένει τό ἔργον Του καί νά Τοῦ ἀποδώσει τόν τίτλον τοῦ Ἐταῖρου τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος.

Ὁ τιμώμενος Μητροπολίτης, ἀναντιρρήτως ἓνας ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων καί σημαντικότερων συγχρόνων θεολόγων, φέρει τήν θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τήν «θεολογία τοῦ μυστηρίου», σέ γόνιμη συνάντησιν μέ τόν σύγχρονον στοχασμό. Κρίσιμες γιά τή νεωτερικότητα ἀλλά καί γιά τή θεολογία μας ἔννοιες, ὅπως οἱ ἔννοιες τοῦ προσώπου, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς κοινότητος, φωτίζονται ἀπό τόν τιμώμενον μέσα στό πλαίσιο τῶν τριῶν παραμέτρων «Θεός - κόσμος - Ἄνθρωπος».

Τό ἀνθρώπινο πρόσωπο ἐρμηνεύεται χριστοκεντρικά, μέσα στήν εὐχαριστιακή καί ἐσχατολογική πραγματικότητα, στήν προοπτική τῆς Βασιλείας

τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία, αὐτή ἡ εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, εἶναι γιά τόν τιμώμενον «ὁ τρόπος καί ὁ τόπος» ὅπου τό πρόσωπο καί ἡ ἐλευθερία ἀναδύονται στήν ὑπαρξιν καί τοῦτο ἀσφαλῶς εἶναι σημαντικό μήνυμα πρὸς τόν σύγχρονον κόσμο, ὅπου χεϊμάζεται δεινῶς τό πρόσωπον, ἡ κοινότης, ἡ ἐλευθερία.

Ἐπιθυμῶ νά εὐχαριστήσω ἐκ μέσης καρδίας τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιον, ὡς καί τήν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος γιά τήν διοργάνωσιν τοῦ πολὺ σημαντικοῦ αὐτοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου καί τῆς δικαίας τιμῆς εἰς τό πρόσωπον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου. Συγχαίρω ἐξ ἄλλου ὅλα τά μέλη τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου.

Πρὸς τούτοις παρέχω τίς ἀρχιερατικές μου εὐχές γιά λιπαρά θεολογική καί ἐκκλησιαστική καρποφορία τοῦ Συνεδρίου.

Μετ' εὐχῶν διαπύρων

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος Β΄

Χαιρετισμός του Κοσμήτορος της Θεολογικής Σχολής του Έθνικού καί Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Μάριου Μπέγζου

Σεβασμιώτατοι Ίεράρχες,
Σεβαστοί Πατέρες,
Έλλογιμώτατοι Συνάδελφοι,
Κυρίες και Κύριοι,

Τύχη αγαθή και προνοία θεία έλαχε σήμερα ο πολύτιμος κληρός στην ήμετέρα μετριότητα από την θέση του Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής του Έθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών να απευθύνω επίσημο χαιρετισμό εκ μέρους της αρχαιότερας Θεολογικής Σχολής του πρώτου ιστορικού Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ίδρύματος της χώρας μας στην αναγόρευση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννου σε Επίτιμο Έταίρο της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών της Ίερās Μητροπόλεως Δημητριάδος.

Επιτρέψατέ μου με αυτήν την ευκαιρία και απευθυνόμενος σε έκλεκτή ομήγυρη συναδέλφων θεολόγων να εκφράσω την συγκίνησή μου από την συρροή πληθώρας συμπώσεων με ιδιαίτερος ευτυχή χροιά.

Ο σήμερα δικαίως τιμώμενος Ίεράρχης Θεολόγος και κατά πάντα αξίος αποδέκτης της ανώτατης τιμητικής διάκρισης ενός τόσο έκλεκτου και διακεκριμένου θεολογικού διδασκαλείου της εποχής μας, όπως είναι η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών της Ίερās Μητροπόλεως Δημητριάδος, στον Βόλο, που περισσότερο από μία δεκαετία αρδεύει τον τόπο μας με τα νάματα ορθόδοξης θεολογίας, ο Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης διετέλεσε επίλεκτο στέλεχος του διδακτικού και επιστημονικού προσωπικού της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, πρό τεσσαρακονταπενταετίας, υπηρετήσας ως επιστημονικός βοηθός του κορυφαίου ιστορικού της Εκκλησίας μας, αειμνήστου καθηγητή Γερασίμου Κονιδάρη, και καταξιωθείς με την απονομή του τίτλου του Διδάκτορος Θεολογίας έχοντας υποβάλει κατά το έτος 1965 την περισπούδαστη διδακτορική διατριβή του με τίτλο: «Η έννοια της Εκκλησίας εν τη θεία ευχαριστία και τῷ επισκόπῳ κατά τούς τρεις πρώτους αιώνας» η οποία άριστευσε.

Δυστυχώς η τροφός Θεολογική Σχολή δέν ευτύχησε να διατηρήσει στους κόλπους της τον άριστοχο διδάκτορά της Ιωάννη Ζηζιούλα, ο οποίος έμελλε να βιώσει τον κληρο του προφήτη που δέν ευδοκιμεί στον τόπο του, επειδή ο λόγος του και η έν γενεί παρουσία του ανήκουν πολύ πέρα από τον άρκούντως μικρόψυχο, κάπως στενόκαρδο και άρκετά στενόμυαλο χώρο των όμοτέχνων της πατρίδας του. Η αποδημία του εγκαινιάσθηκε στην Γενεύη της Έλβετίας, όπου υπηρέτησε την θεολογία και την ορθόδοξη Εκκλησία ως επιτελικό στέλεχος του θεολογικού τμήματος «Πίστη και Τάξη» του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών σε στενή και αγαστή συνεργασία με τον μακαριστό Δάσκαλό μου, αείμνηστο Καθηγητή Νίκο Νησιώτη, ο οποίος επανειλημμένως εξέφραζε τον άπεριόριστο θαυμασμό του για την θεολογική σκέψη του από τό 1986 Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννη.

Μία προσωπική λεπτομέρεια ίσως να μίν είναι άποπο να μνημονευθεί έδῶ και τώρα, σε αυτήν την εΰσημη στιγμή. Περί τό έτος 1970 έτυχε να διαβάσω ένα άρθρο με τίτλο «Η ευχαριστιακή θεώρηση του κόσμου και ο σύγχρονος άνθρωπος» που δημοσιεύθηκε τό έτος 1967, στον πρώτο τόμο του έκλεκτου συλλογικού έργου «Χριστιανικό Συμπόσιο» του άκάματου θεολογούντος λογίου της εποχής μας στον τόπο μας κ. Κώστα Τσιρόπουλου. Διαβάζοντας αυτό τό λαμπρό θεολογικό δοκίμιο έννοιωσα ότι για πρώτη φορά στή μικρή ζωή μου έμπαινε σε λέξεις, τι ακριβώς με δонуσε ως άνθρωπο και νοηματοδοτούσε θεολογικά την ύπαρξή μου.

Έξαιτίας αυτού του συμβάντος πρόσεξα τό όνοματεπώνυμο του συγγραφέα αυτού του συγκλονιστικού για μένα κειμένου κι έτυχε

σχετικά σύντομα να άκούσω τον τότε νέο διακεκριμένο με άλλοδαπές ακαδημαϊκές περγαμνές θεολόγο καθηγητή των πανεπιστημίων Γλασκώβης, Έδιμβούργου και Λονδίνου Ιωάννη Ζηζιούλα, ο όποιος καταδεκτικότητα δεξιώθηκε τις θεολογικές άνησυχίες μου, συζήτησε τις άπορίες μου και φώτισε άποφασιστικά την μετέπειτα και μέχρι σήμερα θεολογική πορεία μου εμπνέοντάς με και συντεζόντάς με επίσης.

Ο Μητροπολίτης Περγάμου επί σαράντα συναπτά έτη στάθηκε επάξιος συνοδοιπόρος της θεολογικής διακονίας μου. Φοβόμαι όμως ότι πρό εικοσαετίας η μετριότητά μου δέν ανταποκρίθηκε με τον πρέποντα τρόπο στην δική του μεγαλοψυχία και μεγαθυμία. Σήμερα από αυτό έδῶ τό επίσημο βήμα του ζητώ ταπεινά συγγνώμη για τό ότι δέν

κατάφερα να διεξάγω με τον ορθό και πρέποντα τρόπο τον μεταξύ μας πολυετή και άδιάπτωτο επί δεκαετίες θεολογικό διάλογο έξ αιτίας της δικής μου αδυναμίας να κατανοήσω επακριβώς όλες τις πτυχές της θεολογικής του δημιουργίας.

Δέν ανήκει στην άρμοδιότητά μου να εξάρω τό θεολογικό έργο του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννη. Αυτό άλλωστε είναι έργο των έκλεκτων θεολόγων όμιλιτών της παρούσας ήμερίδας. Εάν οι διοργανωτές της σημερινής εκδήλωσης μου συγχωρήσουν μία σύντομη μακρολογία, θά ήθελα να επισημάνω ότι τό κάρριο και κύριο στην θεολογία του Ιωάννη Ζηζιούλα επί μισόν αιώνα και πλέον είναι η άρθρωση της εκκλησιαστικής άπόκρισης στην ύπαρξιακή άπορία του ανθρώπου.

Εάν Ορθοδοξία είναι όντως η ορθή δόξα, δηλαδή η άληθής γνώμη, και η ορθή δόξα, τουτέστιν η λογική λατρεία, κατά τό εΰστοχο κλασικό λόγιο *lex credendi, lex orandi*, τότε Ο ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ του 20ου και του 21ου αιώνα είναι ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης, διότι συνδυάζει λογιοσύνη και ιεροσύνη, καθηγεσία και άρχιερατεία, πίστη και σκέψη, άφου κατά έναν όρισμό θεολογία είναι η συνάρτηση της πίστης και της σκέψης.

Κατακλείοντας θά επιθυμούσα να ευχαριστήσω τον σήμερα τιμώμενο Επίτιμο Έταίρο της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών της Ίερās Μητροπόλεως Δημητριάδος για όλα όσα έγραψε, διδάξε και έπραξε συνοδεύοντάς τον με την πιο εγκάρδια κι ένθερμη ευχή μου για άγλαόκαρπη συνέχιση του έργου του στο μέλλον παρέχοντας τύπον και ύπογραμμόν σε όλους έμάς τούς μεταγενεστέρους, έπιγενομένους και έλαχίστους όμοτέχνους του, ταπεινούς μαθητές του και συνετούς διακόνους της ορθόδοξης θεολογίας μέσα στην οικουμένη ύφήλιο υπό την σκέπη της Μεγάλης του Χριστού Μητρος Εκκλησίας με την σεπητή αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Χαιρετισμός του Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς του Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μιχαήλ Τρίτου

Μέ μεγάλη χαρά χαιρετίζω τό παρόν επιστημονικό συνέδριο, πού ἔχει ὡς κέντρο τήν προσωπικότητα καί τό ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου καί Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰωάννου Ζηζιούλα, ἑνός ἀπό τούς μεγαλύτερους σύγχρονους ὀρθόδοξους θεολόγους. Εἰδικότερα, γιά τή Θεολογική μας Σχολή τό γεγονός αὐτό περιποιεῖ ὑψίστην τιμήν, καθόσον ὁ τιμώμενος Ἱεράρχης ὑπῆρξε γιά πολλά χρόνια καθηγητής τῆς Σχολῆς μας καί μέ τίς πανεπιστημιακές του παραδόσεις γαλούχησε ἑκατοντάδες θεολόγων, κληρικῶν καί λαϊκῶν. Ἀποτελεῖ πανθομολογούμενη ἀλήθεια ὅτι ὁ Ἅγιος Περγάμου εἶναι μιά προσωπικότητα μεγάλου πνευματικοῦ διαμετρήματος, πού ἄνοιξε καινούργιους δρόμους στήν καλλιέργεια τῶν θεολογικῶν γραμμάτων. Ἡ διδακτορική του διατριβή ἀποτελεῖ τομή γιά τήν ὀρθόδοξη

Ἐκκλησιολογία. Παράλληλα, ὁ Σεβασμιώτατος καλλιέργησε ἐξίσου ἐπιτυχῶς τήν εὐχαριστιακή θεολογία καί στήριξε μέ ἐπιτυχία τίς ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες τοῦ σημερινοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιά τήν οἰκολογία, τήν βιοηθική, τό ἀνθρώπινο πρόσωπο καί γενικότερα τήν σοβαρή καί ὑπεύθυνη παρουσία τῆς Θεολογίας στό σύγχρονο ἐπιστημονικό καί πνευματικό γίνεσθαι. Ἀξίζουν θερμά συγχαρητήρια στούς σχόντες αὐτή τήν πρωτοβουλία, τούς ὑπευθύνους τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου καί ἰδιαίτερος στόν ρέκτη Μητροπολίτη Δημοτριάδος καί Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνάτιον. Στό τιμώμενο πρόσωπο, τόν Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη, εὐχόμεθα τά ἔτη του νά εἶναι πολλά γιά νά συνεχίσει τή μεγάλη πνευματική του προσφορά στήν Ὀρθοδοξία καί τό Γένος. ●

Ἀκαδημαϊκός Ἐπαινος Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κατά τήν ὑποδοχή αὐτοῦ ὡς Ἐταίρου τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν

ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗ, Δρ. ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στό πρῶτο μέρος τῆς ὁμιλίας του ὁ Διευθυντής τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Δρ Παντελής Καλαϊτζίδης παρουσίασε τά βιογραφικά στοιχεῖα τοῦ τιμωμένου ἱεράρχη καί θύμισε τούς σταθμούς τῆς θεολογικῆς του διαδρομῆς, ἀπό τή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στό Πανεπιστήμιο τοῦ Harvard στή Βοστώνη καί στή μαθητεία κοντά στόν π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ, καί ἀπό ἐκεῖ στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, ὡς Γραμματέας τοῦ Τμήματος «Πίστις καί Τάξις», καί ἐν συνεχείᾳ ὡς καθηγητής τῶν Πανεπιστημίων τοῦ Ἐδιμβούργου, τῆς Γλασκώβης, τοῦ Kings College τοῦ Λονδίνου καί ἐν τέλει τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐξῆρε ἐπίσης τή σπουδαιότητα καί μοναδικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς του διακονίας, πού ξεκινώντας ἤδη ἀπό τήν ἐποχή πού ἦταν λαϊκός, καί μέ σημαντικό σταθμό τήν «ἀθρόον» (κατευθείαν ἀπό λαϊκός) χειροτονία του σέ ἀρχιερέα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτη Περγάμου, τό 1986, θά κορυφωθεῖ στίς ὑψηλές θέσεις εὐθύνης πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, μέ σπουδαιότερη, ἴσως, τήν Προεδρία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὀρθόδοξης καί τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Στό δεύτερο μέρος τῆς ὁμιλίας του (πού δημοσιεύεται ἐδῶ ὀλόκληρο) ὁ κ. Καλαϊτζίδης παρουσίασε καί ἀνέλυσε τούς θεολογικούς ἄξονες τῆς σκέψης τοῦ Σεβ. Περγάμου, πού διακρίνεται τόσο γιά τήν παραδοσιακότητά της καί τό πνεῦμα μαθητείας στούς Πατέρες, ὅσο καί γιά τήν πρωτοτυπία καί τόν ἀνανεωτικό της χαρακτήρα καί προσανατολισμό.

Δέν εἶναι οὔτε εὐκόλο οὔτε ἀπλό νά συνοψίσει κανεῖς σέ λίγα λεπτά τό ἐκτεταμένο καί πολυσχιδές θεολογικό ἔργο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Περγάμου, καί μάλιστα ἐνώπιον διακεκριμένων συναδέλφων πού εἴτε ὑπῆρξαν μαθητές τοῦ τιμωμένου ἱεράρχη εἴτε συνέγραψαν εἰδικές ἐργασίες γιά τό ἔργο του. Γι' αὐτό καί προτιμοῦμε νά περιοριστοῦμε σέ ὀρισμένα μόνο ἀπό τά θέματα μέ τά ὁποῖα καταπιάστηκε, ἀρκούμενοι γιά τά ὑπόλοιπα σέ σποραδικές μόνο ἀναφορές. Θά ἀκολουθήσουμε, λοιπόν, τίς τρεῖς θεματικές πού ὑποβάλλει καί ὁ τίτλος τοῦ Συνεδρίου πού διοργανώσαμε: Πρόσωπο, Εὐχαριστία καί Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου, ὅχι ἄδικα, ἔχει ἀποκληθεῖ ὡς ὁ κατεξοχὴν θεολόγος τοῦ προσώπου στήν ὀρθόδοξη θεολογία. Εἶναι αὐτός πού ἐρμηνεύοντας μέ γόνιμο καί πρωτότυπο τρόπο τήν πατερική παράδοση ἔδωσε στή σύγχρονη χριστιανική θεολογία μιά περιεκτική πρόταση γιά τό πρόσωπο, καθώς κατάφερε νά θεμελιώσῃ σέ ὄντολογική προοπτική μιά θεολογική προσωπολογία ἡ ὁποία μέ ἀφετηρία τόν προσωπικό τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ πραγματώνεται ἱστορικά στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, καί προσφέρεται στό ἐκκλησιαστικό γεγονός, ὡς πρόγευση τῆς ἐσχατολογικῆς ἐκπλήρωσης στή Βασιλεία. Γιά τόν Ἅγιο Περγάμου τό πρόσωπο εἶναι ὅ,τι πολυτιμότερο θά μπορούσε νά προσφέρει ἡ πατερική θεολογία στήν

σύγχρονη ἀναζήτηση τοῦ ἀνθρώπου γιά τήν αὐθεντική ὑπαρξη. Γιά τόν θεολόγο μας τίς βασικές συνιστώσες τοῦ προσώπου ἀποτελοῦν σέ κάθε περίπτωση ὁ ὑποστατικός καί ἐκστατικός χαρακτήρας του. Τό πρόσωπο εἶναι δυνατό νά ὑποστασιάζει τήν καθολικότητα τῆς ὑπαρξης κατά τρόπο ἐλεύθερο ἀπό τήν ἀναγκαιότητα τῆς φύσεως, ἐνῶ μέ τόν ἐκστατικό χαρακτήρα του τό πρόσωπο ἀνοίγεται στόν ἄλλο, στόν ἕτερο, σπάζοντας τά ὀλισθιακά δεσμά τῆς φύσεως, ἐρχόμενο τελικά σέ κοινωνία μέ τόν κάθε ἄλλο καί τελικά τόν κατεξοχὴν Ἄλλο (εἰδικά στήν περίπτωση τοῦ ἀνθρώπου), τόν ἐν Τριάδι Θεό. Ἄν καί τό πρόσωπο εἶναι μιά ταυτότητα πού σαφῶς πηγάζει ἀπό μιά σχέση, ὡστόσο γιά τόν θεολόγο μας σέ καμία περίπτωση τό πρόσωπο δέν ταυτίζεται μέ αὐτή τή σχέση, ὅπως συμβαίνει σέ ἐκφάνσεις τοῦ σύγχρονου ὑπαρξισμοῦ. Τό πρόσωπο εἶναι σέ κάθε περίπτωση ἀπερίστατο στήν κοινωνία, ἄν καί χωρίς αὐτή δέν μπορεῖ νά ἀναδυθεῖ. Ὡστόσο, ὁ Μητροπολίτης Περγάμου θά προχωρήσει ἀκόμη πιο πέρα λέγοντας ὅτι τό πρόσωπο δέν νοεῖται ὡς μιά ταυτότητα πού αὐτοαναδύεται καί ἐξίσταται πρὸς τόν ἄλλο, ἀλλά ὡς μιά ἐτερότητα-ἰδιαιτερότητα πού ἀποτελεῖ δῶρο καί χάρισμα ἀπό τόν ἄλλο καί τελικά τόν Τριαδικό Θεό. Εἰδικά στό ὕστερο ἔργο του θά προτείνει μιά ὑπέρβαση τοῦ «ἀγαπάω ἄρα ὑπάρχω», ὅπου τό ὑποκείμενο, τό ἐγώ καί πάλι προηγείται, ὅπως φαίνεται καί στήν προοπτική τῆς μετανε-

ωτερικής φιλοσοφικής σκέψης, με τό «ἀγαπιέμαι ἄρα ὑπάρχω», ὅπου δηλώνεται ἡ ἀπαράβατη καὶ ἀκατάλυτη προτεραιότητα τῆς ἑτερότητας. Κοινωνία καὶ ἑτερότητα ἀποτελοῦν συνεπῶς τούς δύο βασικούς πυλώνες τῆς προσωπολογικῆς πρότασης τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου, μιᾶς πρότασης θεμελιωμένης, βαθιά σπὴν πατερική παράδοση καὶ ιδιαίτερα στους Καππαδόκες καὶ τὸν ἅγιο Μάξιμο (βλ. ἀντὶ πολλῶν, *Being as Communion, Communion and Otherness*).

Ὁ τόπος ὅπου ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προγευθεῖ ἔστω καὶ προληπτικά αὐτὸν τὸν προσωπικό τρόπο ὑπάρξεως εἶναι γιὰ τὸν Μητροπολίτη Περγάμου ἡ Εὐχαριστία, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μετέχει σπὴν ἴδια τῆ ζωὴ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὁ Περγάμου, ἀπὸ λαϊκός ἦδη, θά ἀναδείξει τὴν κεντρικότητα τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας γιὰ τῆ ζωὴ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας (κυρίως μετὰ τῆ διδακτορική διατριβή του), ἀλλὰ καὶ γιὰ τῆ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ κόσμου (ὅπως φαίνεται, μεταξύ ἄλλων, καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ 1967: «Ἡ εὐχαριστιακὴ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος»). Ἡ Εὐχαριστία γιὰ τὸν Περγάμου εἶναι ἡ καρδιά τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι μία ἐπιμέρους ὄψη τῆς. Καθετὶ ὀφείλει νὰ περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν Εὐχαριστία προκειμένου τελικὰ νὰ ἐγκεντριθεῖ σπὴν αἰωνιότητα. Ἡ Εὐχαριστία κατανοεῖται σὲ διπλὴ προοπτική: ἀφενὸς ὡς σύναξη τοῦ διασκορπισμένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἀναφέρει τὴν κτιστὴ δημιουργία πρὸς τὸν Θεό, καὶ ἀφετέρου ὡς κίνηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴ Βασιλεία, τῆς ὁποίας σὲ κάθε περίπτωση ἡ Εὐχαριστία ἀποτελεῖ εἰκόνα μέσα σπὴν Ἱστορία. Ἡ Εὐχαριστία, ὅμως, δὲν ἀφήνει πίσω τὸν κόσμο οὔτε ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ὑλικὴ διάσταση τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ ἐπιδιώκει μπολιάζοντας τὴν σύνολη δημιουργία σπὴν ζύμη τῆς Εὐχαριστίας νὰ τὴν ἀφθαρτοποιήσει καὶ νὰ τῆς χαρίσει ἔστω καὶ προληπτικά τὸ αἰε εἶναι καὶ ὄχι ἀπλὰ τὸ εὔ εἶναι, μία χρησιμοθηρική καὶ ἐφήμερη χρῆση τῆς ὑλῆς καὶ ἕναν ἐνδοκοσμικὸ ἐγκλεισμό τῆς κτίσης σπὴν καταστροφικὴ αὐτοαναφορικότητά τῆς. Ἐξάλλου ἡ Εὐχαριστία στό ἔργο τοῦ ἁγίου Περγάμου ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλιστικὴ δικλείδα σπὴν διαλεκτικὴ σχέση Ἱστορίας καὶ Ἑσχάτων. Καὶ τοῦτο διότι ἡ Εὐχαριστία δὲν ἀποτελεῖ μονάχα ἱστορικὴ ἀναφορά καὶ μνῆμη γιὰ τὰ γεγονότα τῆς θείας οικονομίας, ἀλλὰ ἐπίσης, ἢ ἴσως πρωτίστως, ἀνάμνηση τοῦ μέλλοντος, εἰκόνα τῆς ἐσχατολογικῆς Βασιλείας, ὅπως περιγράφεται στό κατεξοχὴν εὐχαριστιακὸ βιβλίο τῆς Κ.Δ., τὴν Ἀποκάλυψη, ὅπου ὁ Χριστὸς βρίσκεται στό κέντρο τοῦ ἐσχατολογικοῦ δείπνου περιβαλλόμενος ἀπὸ τούς Ἀποστόλους καὶ τὸν ἐσχατολογικὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Ὅλα τὰ παραπάνω, ὑπὸ τὸ φῶς μάλιστα τῆς ἐρμηνευτικῆς καὶ ὑπαρξιακῆς προσέγγισης τῶν δογμάτων πού προτείνει ὁ ἅγιος Περγάμου, ἔχουν καίριες συνέπειες τόσο γιὰ τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησιολογίας, καὶ μάλιστα γιὰ τὴν εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία καὶ τὴ σχέση τοπικοῦ καὶ καθολικοῦ, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ὑπαρξιακῶν προεκτάσεων τῆς θεολογίας. Καθὼς, ὅμως, ὁ χρόνος δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ νὰ ἐξετάσουμε ἀναλυτικὰ αὐτὰ τὰ ζητήματα, περνᾷμε ἀμέσως στὸν τρίτο θεματικὸ ἄξονα τοῦ συνεδρίου πού ἀναφέρεται στὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ σπὴν Ἑσχατολογία.

[Πιστὸς στὶς θεμελιώδεις θεολογικὲς κατευθύνσεις τοῦ ἔργου τοῦ δασκάλου του π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, καὶ ἐνήμερος ὅσο ἐλάχιστοι στὸν ἐλληνικὸ καὶ τὸν εὐρύτερο ὀρθόδοξο κῶρο γιὰ τὴ διεθνή θεολογικὴ συζήτηση, ὁ Μητροπολίτης Περγάμου θά ἀποδώσει ιδιαίτερη σημασία καὶ προτεραιότητα σπὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ πού ἐν τέλει θά χαρακτηρίσει σύνολο τὸ ἔργο του (βλ. ἀντὶ πολλῶν τὰ ἄρθρα του, *Deplacement de la perspective eschatologique* (1984), *Eschatology and History* (1985), «Ἐκκλησία καὶ Ἑσχάτα» (2003). Πρόσωπο, Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ συνδέονται ἀναπόσπαστα σπὴν σκέψη του, ὅπως φαίνεται χαρακτηριστικὰ σπὴν ἐκτενὴ μελέτη τοῦ «Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» πού δημοσίευσε σὲ τρεῖς συνέχειες σπὴν «Σύναξη» τὸ 1994].

Γιὰ τὸν Περγάμου ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι εἰκόνα τῆς ἐρχόμενης Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, εἰκόνα τῶν ἐσχάτων («Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ», Σύναξη, τχ. 49, 7. Πρβλ.). Θεωρεῖ δὲ πὸς ἡ βιβλικὴ σύνδεση Εὐχαριστίας καὶ Βασιλείας, ὄχι μόνο δὲν ἀτόνησε σπὴν Πατερικὴ περίοδο, ἀλλὰ καὶ ἐδραιώθηκε σὲ ὄντολογικὴ βάση: ἡ Εὐχαριστία δὲν συνδέεται ἀπλῶς μετὰ τὴ μέλλουσα Βασιλεία ἀντὶ ἀπὸ αὐτὴν τὸ εἶναι τῆς καὶ τὴν ἀλήθειά τῆς, καὶ ἡ λειτουργικὴ πράξη ἀπο-

τέλεσε καὶ ἀποτελεῖ τῆ γλώσσα, μετὰ τὴν ὁποία ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία τὴ θέση αὐτὴ (στό ἴδιο, 13). Περαιτέρω, ἐρμηνεύοντας καὶ σχολιάζοντας ὁ Περγάμου ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ ἀποδιδόμενα στὸν Μάξιμο Ὁμολογητὴ Σχόλια στό «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας» τοῦ Ἀρεοπαγίτη, ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ Εὐχαριστία εἶναι αἰτιατὸ τῆς μελλούσης Βασιλείας ἢ μέλλουσα Βασιλεία, ἕνα μελλοντικὸ γεγονός, ὡς αἴτιο τῆς Εὐχαριστίας, τῆς δίνει τὸ ἀληθινὸ εἶναι τῆς» (στό ἴδιο, 13).

Στὴ σκέψη τοῦ Ζηζιούλα ἡ Ἐκκλησία ὡς κοινότητα εὐχαριστιακῆ συγκροτεῖ μία πραγματικότητα πού ἔρχεται ἀπὸ τὸ μέλλον, καθὼς ἡ Εὐχαριστία εἶναι πρόγευση τῶν Ἑσχάτων πού εἰσβάλλουν σπὴν Ἱστορία, προληπτικὴ φανέρωση τῆς ἐρχόμενης Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀρίζεται ὡς κοινότητα ἐσχατολογικὴ, πού πορεύεται μέσα σπὴν ἱστορία καὶ μέσα στό χρόνο, χωρὶς νὰ ταυτίζεται μετὰ τὴν ἱστορία καὶ πού βιώνει τὴ διαλεκτικὴ ἔνταση ἀνάμεσα στό ἦδη καὶ στό ὄχι ἀκόμη.

Ἡ ἐσχατολογικὴ δὲ ἐρμηνεία τῆς Θείας Εὐχαριστίας πού εἰσπεύεται ὁ Ζηζιούλας (βλ. ἀντὶ πολλῶν, «Συμβολισμὸς καὶ Ρεαλισμὸς σπὴν Ὀρθόδοξη λατρεία», Σύναξη, τχ. 71, 1999), σὲ ἀντιδιαστολή πρὸς τὴν πρωτολογικὴ/παρελθοντικὴ, ἀναμνηστικὴ πού ἐπικράτησε ἐξαιτίας δυτικῶν κυρίως ἐπιδράσεων, σημαίνει σὲ ἀπλὰ ἐλληνικὰ ὅτι ἡ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας δὲν βρίσκεται στό παρελθόν, σ' αὐτὸ πού τῆς δόθηκε ἢ σ' αὐτὸ πού εἶναι, ἀλλὰ στό μέλλον, σ' αὐτὸ πού θά γίνε, στὰ Ἑσχάτα. [Μία τέτοια προοπτικὴ διαστελλεῖ ριζικὰ τὴ θεολογία ἀπὸ κάθε εἶδους ἀπολυτοποίηση τῆς πρωτολογίας, ἀπὸ τὴν τάση νὰ θεωροῦμε δηλαδὴ πὸς τὸ γνήσιο καὶ αὐθεντικὸ τοποθετεῖται πάντα στὶς ἀπαρχές, σὲ μία ἄχρονη ἀνιστορικὴ φυγὴ σὲ ἕνα μακρινὸ ἰδεατὸ παρελθόν καὶ πὸς ἡ σωτηρία δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἐπαναφορὰ σὲ μία ἀρχικὴ ἰδεατὴ κατάσταση. Ἡ ἄποψη αὐτὴ πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μεταμφιεσμένος πλατωνισμὸς, συνιστᾷ τὸν μόνιμο πειρασμὸ τῆς θεολογίας παλιότερα (Ὁριγένης, Αὐγουστίνος), ἀλλὰ καὶ πὸς πρόσφατα].

Οἱ προεκτάσεις τῶν ὄσων ἐκτέθηκαν παραπάνω εἶναι καίριες σημασίας γιὰ ζητήματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν σήμερα. Ὁ ἐσχατολογικὸς προσανατολισμὸς τῆς θεολογίας τοῦ Περγάμου, προφυλάσσει

τό έργο του από δύο συμπώματα πού αποτελούν μόνιμους πειρα-
σμούς τής νεώτερης έλληνικής όρθόδοξης θεολογίας, άκόμη και στίς
σοβαρότερες έκδοχές τής: α) τήν έξιδαίνευση και άγιοποίηση του
παρελθόντος, τήν λατρεία του έθνους και του λαού και β) τόν έλλη-
νοκεντρισμό και τόν άνέξοδο αντιδυτικισμό, πού στίς μέρες μας είναι
σχεδόν συνώνυμος του άντιευρωπαϊσμού.

“Όλα τά παραπάνω ζητήματα, όμως, συνδέονται στή σκέψη του
Μητροπολίτη Περγάμου μέ τό ζήτημα τών σχέσεων Έλληνισμού και
Χριστιανισμού (βλ. τήν όμώνυμη μελέτη του στήν ‘Ιστορία του Έλ-
ληνικού Έθνους), πού φαίνεται νά αποτελεί τό πλαίσιο επί τή βάσει
του όποιου αναπτύσσεται σύνολο τό έργο του. ‘Ο Περγάμου φαί-
νεται νά είναι ό μόνος από τούς έπιφανείς Έλληνες θεολόγους πού
κατανόησε ουσιαστικά και σε βάθος τό έργο του π. Γεωργίου Φλω-
ρόφσκυ. ‘Η πιστότητα και ή μοναδικότητα τής σχέσης του μέ τόν
Φλωρόφσκυ δέν έγκειται άπλώς στήν πρόσληψη και εκ νέου έπε-
ξεργασία κεντρικών θεμάτων τής θεολογίας του Φλωρόφσκυ, όπως
μεταξύ άλλων ή θεωρία γιά τόν «χριστιανικό Έλληνισμό» και τό ζή-
τημα τών σχέσεων Έλληνισμού και Χριστιανισμού· έχει νά κάνει και
μέ τό γεγονός ότι ή προσέγγιση και συζήτηση τέτοιων συμπλοκών
άλλά και επίκαιρων ζητημάτων στον Περγάμου γίνεται από μία
άμιγώς θεολογική προοπτική, χωρίς τή διολίσθηση στον έλληνοκε-
ντρισμό, τήν έρμηνεία τής Έκκλησίας και τής θεολογίας μέ όρους
πολιτισμού, ή άκόμη χωρίς νά ύποκύπτει στον πειρασμό και τήν
εύκολία του έθνικισμού και του άντιδυτικισμού. ‘Ο θεολόγος μας,
μάλιστα, άπ’ όσο μπορέσαμε νά έρευνήσουμε, ενώ συνεχώς έπα-
νέρχεται στό θέμα τής συνάντησης Έλληνισμού και Χριστιανισμού,
πουθενά στό έργο του δέν υίοθετεί τήν γνωστή διατύπωση του Φλω-
ρόφσκυ γιά τόν «χριστιανικό Έλληνισμό» ως τήν «αίώνια κατηγο-
ρία τής χριστιανικής ύπάρξεως».

‘Υπογραμμίζοντας ό Ζηζιούλας τίσ πολύπλευρες έπιπτώσεις και
τή σημασία αυτής τής συνάντησης άλλά και του καινούργιου κόσμου
πού γεννήθηκε από αυτήν, σημειώνει χαρακτηριστικά:

«Έκείνοι πού έκαναν τήν πρώτη αυτή προσπάθεια εκχριστιανι-
σμού του Έλληνισμού ήταν οί ίδιοι Έλληνες. Αυτό σημαίνει ότι ό
εκχριστιανισμός αυτός δέν ήταν μία άρνηση του Έλληνισμού. ‘Η-
ταν μία μεταμόρφωση, στήν όποία τά βασικά έρωτήματα και ένδια-
φέροντα του έλληνικού πνεύματος ίκανοποιήθηκαν μέ άπαντήσεις
πού δέν ήταν πιά έλληνικές.

‘Ετσι ή μεγάλη αυτή μεταμόρφωση απέδειξε ότι ό Χριστιανισμός
μόρεσε νά κάνει μία βαθιά διάκριση άνάμεσα στό έρωτήματα και τίσ
άπαντήσεις του έλληνικού πολιτισμού. Γιατί ύπήρχαν πραγματικά
έρωτήματα “όχι μόνο βέβαια διανοητικά, άλλά κυρίως ύπαρξιακά”,
πού μόνον οί Έλληνες μέ τόν τρόπο τής σκέψεώς τους ήταν σε θέ-
ση νά προβάλουν. [...] ‘Αλλά άκριβώς τό γεγονός ότι τέτοια έρωτή-
ματα και άγωνίες τυπικά, και άποκλειστικά, έλληνικές, βρήκαν ίκα-
νοποίηση σε μία κοσμοθεωρία πού στή βάση τής “τήν Ιουδαϊκή” δέν
έθετε ποτέ τέτοιου είδους έρωτήματα, αυτό άκριβώς είναι τό θαύμα
πού έπιτέλεσαν οί Έλληνες Πατέρες» («Έλληνισμός και Χριστιανι-
σμός: ή συνάντηση τών δύο κόσμων», ‘Ιστορία του Έλληνικού ΈΕ-
θνους, τ. 6, σ. 554)].

Γι’ αυτόν τόν λόγο, κατά τόν Ζηζιούλα, ή ιστορική πορεία του Νέ-
ου Έλληνισμού και ή προσπάθεια συνάντησης και μετοχής του στον
σύγχρονο κόσμο και στό έγχείρημα τής Ένωμένης Εύρώπης είναι
άκατανόητη και άδιέξοδη δίχως τή σωστή και βαθιά επίγνωση τής
έποχής τών Πατέρων τής Έκκλησίας και τής θεολογίας τους. Κατά
τόν ίδιο τρόπο, δέν είναι δυνατόν, σύμφωνα μέ τόν θεολόγο μας, νά
ύπάρξει έλληνική ταυτότητα και έλληνικότητα δίχως τή συμβολή τής
‘Ορθοδοξίας. Αυτό όμως δέν μπορεί νά γίνει άπλώς μέ τή νοσταλ-
γική επανάληψη τών σχημάτων του παρελθόντος, γιατί, όπως स्पεί-
δει νά σημειώσει ό ίδιος ό Ζηζιούλας, και αυτό έχει ιδιαίτερη σημα-
σία γιά τή στάση του άνδρός σε καίριας σημασίας ζητήματα:

«Καμία έπιστροφή δέν δημιουργεί ταυτότητα πνευματική, άν είναι
άπλώς έπιστροφή στό παρελθόν. ‘Ο ‘Ιουλιανός απέτυχε και μαζί του
και ή έλληνική ταυτότητα πού ήθελε νά άναστήσει, γιατί πήρε τό δρό-
μο τής έπιστροφής. ‘Η ‘Ορθοδοξία κέρδισε τότε τό μέλλον του Έλ-
ληνισμού γιατί δέν ήταν έπιστροφή, άλλά δημιουργική σύνθεση. ‘Ε-
τσι και σήμερα, γιά νά φέρει στό φώς τήν έλληνική ταυτότητα ή ‘Ορ-
θοδοξία δέν πρέπει νά είναι άπλή έπιστροφή στίς μορφές του πα-
ρελθόντος, ένας νοσταλγικός έρωσ όρθοδοξίας πού δέν περνά από

τή σημερινή πραγματικότητα. Και ή σημερινή πραγματικότητα γιά τήν
‘Ελλάδα είναι ή Εύρώπη. ‘Ο έλληνισμός πρέπει νά αναπλασθή στό
βασικά συστατικά στοιχεία του, χωρίς νά χάσει τήν έλληνικότητά
του, περνώντας μέσα από τή νέα αυτή πραγματικότητα τής Εύρώπης»
(«Εύρωπαϊκό πνεύμα και έλληνική ‘Ορθοδοξία», Εύθύνη, τχ. 163,
1985, σσ. 332-333).

‘Η σημερινή, όμως, τιμητική εκδήλωση έχει και μία ιδιαίτερη ση-
μασία και συμβολισμό, λόγω τών δεσμών πού σύν τω χρόνω ανα-
πτύχθηκαν άνάμεσα στον τιμώμενο ιεράρχη και θεολόγο και τήν ‘Α-
καδημία Θεολογικών Σπουδών του Βόλου. Πράγματι, άν σκύψει κα-
νείς μέ προσοχή στήν ένδεκαετή ήδη πορεία τής ‘Ακαδημίας θά δια-
πιστώσει βαθύτερες συγγένειες, συγκλίσεις άλλά και όφειλές προς
τό έργο του Σεβασμιωτάτου. ‘Ολόκληρη ή πρώτη σειρά διαλέξεων
τής ‘Ακαδημίας κατά τό ακαδημαϊκό έτος 2000-01, μέ γενικό θέμα:
«Έκκλησία και Έσχατολογία», σειρά τήν όποία έλάμπρυνε μέ τήν
παρουσία και συμμετοχή του τόν Φεβρουάριο του 2001, φέρει έντο-
να τά σημάδια τής δικής του σκέψης και θεολογικής προοπτικής. ‘Η
σειρά αυτή τών διαλέξεων τοποθέτησε τήν ταυτότητα τής Έκκλησίας
στό μέλλον τής Βασιλείας του Θεού και άνέδειξε τίσ άπελευθερωτι-
κές και ριζοσπαστικές διαστάσεις τής έσχατολογίας ως τής ένεργού
προσμονής τών Έσχάτων τής Βασιλείας [κυκλοφόρησε σε βιβλίο
από τίσ εκδόσεις «Καστανιώτη» τό 2003, ενώ έτοιμάζεται και ή έκδο-
σή του στό άγγλικά]. ‘Ο Σεβασμιώτατος μās τίμησε και πάλι μέ τήν
παρουσία του τόν Φεβρουάριο του 2008, στή σειρά διαλέξεων μέ θέ-
μα: «Εύχαριστία, Έκκλησία, Κόσμος», σειρά πού έφερε επίσης έντο-
νο τό στίγμα τών δικών του θεολογικών προσανατολισμών, ενώ τόν
‘Ιούνιο του 2010 έδωσε και πάλι τό παρόν μέ μία λαμπρή εισήγηση
μέ θέμα: «‘Η επίκαιρότητα και διαχρονικότητα τής Νεο-πατερικής
σύνθεσης», στό διεθνές συνέδριο μέ θέμα: «Νεοπατερική σύνθεση
ή μεταπατερική θεολογία; Τό αίτημα τής θεολογίας τής συνάφειας
στήν ‘Ορθοδοξία». [Τό συνέδριο αυτό πού προκάλεσε ποικίλες άντι-
δράσεις, θετικές άλλά και άρνητικές, οργανώθηκε από τήν ‘Ακαδη-
μία Θεολογικών Σπουδών, σε συνεργασία μέ τό Πρόγραμμα ‘Ορ-
θοδόξων Σπουδών του Πανεπιστημίου Fordham τής Νέας ‘Υόρκης,
τό Κέντρο Θρησκευτικών ‘Επιστημών και τήν ‘Εδρα ‘Ορθοδόξου
Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Munster στήν Γερμανία και τό
Ρουμανικό ‘Ινστιτούτο Διορθοδόξων, Διαχριστιανικών και Διαθρη-
σκευακών Σπουδών (INTER, Cluj-Napoca)]. Πλέον τούτων, ό Σεβα-
σμιώτατος είχε τήν ευγένεια και τήν λεπτότητα νά τιμήσει τήν ‘Ακα-
δημία Θεολογικών Σπουδών και τόν όμιλούντα προσωπικά, συμμε-
τέχοντας στήν στρόγγυλη τράπεζα πού διοργάνωσε στήν ‘Αθήνα
τόν ‘Απρίλιο του 2010 ή ‘Ακαδημία και τό βιβλιοπωλείο «‘Αρμός»,
προκειμένου νά συζητηθεί ή δημοσιευμένη ήδη σε άλλες γλώσσες
μελέτη του όμιλούντος μέ θέμα: «Ζητήματα άνανέωσης και μεταρ-
ρύθμισης στήν ‘Ορθοδοξία», μελέτη πού τελεί υπό έκδοση στό έλλη-
νικά.

‘Η τιμητική γιά τήν ‘Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών παρουσία-
σας, Σεβασμιώτατε, ένεχει, όμως, και άλλους συμβολισμούς. ‘Εχω
τήν έντύπωση πώς ένας από αυτούς τούς ύψηλές σημασίας συμβο-
λισμούς έχει νά κάνει μέ τό γεγονός ότι ή πολύχρονη συνεργασία
σας μέ τήν ‘Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών και ή εκ μέρους σας
θερμή ύποδοχή και άποδοχή τής τιμητικής τής προτάσεως, νομιμο-
ποιεί, σύν τοις άλλοις, τήν σοβαρώς ασκούμενη κριτική και άποκα-
θιστά στίς πραγματικές του διαστάσεις τόν ένδοθεολογικό διάλογο
πού είναι τό όξυγόνο και ή άπαραίτητη προϋπόθεση ύγιους εκκλη-
σιαστικής ζωής. ‘Ερχόμενος και επανάληψη στήν ‘Ακαδημία Θεο-
λογικών Σπουδών του Βόλου, γνωρίζατε, Σεβασμιώτατε, ότι έρχε-
στε σε έναν χώρο πού αυτοπροσδιορίζεται έδω και χρόνια ως «ένα
άνοιχτό εργαστήρι σκέψης και διαλόγου τής Έκκλησίας μέ τή δια-
νόηση και τήν κοινωνία, δίχως άμυντικά άντανακλαστικά ή άπολο-
γητική διάθεση» έναν χώρο πού όλα αυτά τά χρόνια λειτουργήσε
κριτικά και διαλογικά τόσο προς τήν θεσμική Έκκλησία όσο και
προς τήν ακαδημαϊκή θεολογία, άλλά του όποιου ή κριτική και προ-
φητική λειτουργία δέν έγιναν πάντα καταντηές, καθώς πολλές φο-
ρές δυστυχώς παρερμηνεύθηκαν και συκοφαντήθηκαν έναν χώρο
πού μίλησε άνοιχτά γιά τήν άποξένωση τής θεολογίας από τό εκκλη-
σιαστικό σώμα, άλλά και γιά τήν περιχαράκωσή τής και τήν άδυνα-
μία διαλόγου τής μέ τή διανόηση και τό σύγχρονο κόσμο έναν χώρο,

τέλος, “καί ἐδῶ εἶναι τό πίο λεπτό καί δύσκολο σημείο, πού ἀναδεικνύει, ὅμως, τή μεγαλοσύνη σας” πού δέν δίστασε, νά ἀναμετρηθεῖ, πάντα καλή τῇ προθέσει, μέ τή θετική συνεισφορά, ἀλλά καί μέ τίς ὑστερήσεις τῆς θεολογικῆς γενιᾶς τοῦ ’60, τῆς δικῆς σας γενιᾶς, Σεβασμιώτατε, ὄχι γιά νά ὀρθωθεῖ ἢ νά προβληθεῖ ναρκισσιστικά, ἀλλά προκειμένου νά συμβάλει μέ τίς μικρές τῆς δυνάμεις στό κοινό καί ὑπέρτατο ἄθλημα τῆς ἀλήθειας πού ἐλευθερώνει (πρβλ. Ἱω., 8, 32). Ἐπιβεβαιώσατε ἔτσι μέ τή στάση σας, Σεβασμιώτατε, ὅτι οἱ μεγάλοι θεολόγοι δέν φοβοῦνται τόν διάλογο καί τήν κριτική, ἀλλά ὅτι ἀντιθέτως τήν ἐπιδιώκουν, γιατί γνωρίζουν ὅτι ἡ κριτική λειτουργία εἶναι σύμφυτη μέ τό θεολογεῖν, ὅτι χωρίς αὐτήν δέν μπορούμε νά περιμένουμε τίποτα ἄλλο πέρα ἀπό μία θεολογία τῆς ἐπανάληψης καί τῶν ἐγκωμίων πού τόσο συχνά ἀνθοῦν, ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, στά ἐκκλησιαστικά περιβάλλοντα.

προτάσεων καί ἰδεῶν πού ἡ νεώτερη θεολογική γενιά ἐπεξεργάστηκε καί διατύπωσε τήν τελευταία δεκαετία, παρέχοντας ἔτσι τήν πίο τρανή ἀπόδειξη γιά τήν ἐρμηνευτική πολλαπλότητα καί πολυφωνία πού συνοδεύει τήν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου σας. Ἐνα ἔργο πού, ἔτι ὡς ζῶντος, ἔχει περάσει ἤδη στά κλασικά τῆς θεολογίας, συνιστώντας τοῦ λοιποῦ μία μείζονα ἀναφορά, καί πού ὡς τέτοιο ἔχει ἤδη ἀρχίσει νά αὐτονομεῖται ἀπό τό δημιουργό του, διαγράφοντας ὅλο καί περισσότερο μία αὐτόνομη πλέον πορεία καί ἐμπνέοντας ποικίλες ἐρμηνευτικές ἀπόπειρες καί προτάσεις, ὄχι μόνο στόν καθαυτό κῶρο τῆς θεολογίας, ἀλλά, ὅπως εἶχαμε τήν εὐκαιρία νά ἀκούσουμε στή διάρκεια τοῦ διήμερου συνεδρίου, καί στό κῶρο τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἀκόμη καί τῆς φυσικῆς καί τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐν γένει.

Ἐν κατακλείδι, ἡ ἀνάγνωση τοῦ ἔργου σας καί ἡ μαθητεία στή

Ἐάν οἱ δεκαετίες τοῦ ’70 καί τοῦ ’80 καθορίζονται καί διαμορφώνονται θεολογικά ἀπό τήν πρωτότυπη καί ριζοσπαστική σκέψη τοῦ Χρήστου Γιανναρά, καθώς καί ἀπό τό κλίμα ἀναγέννησης τοῦ ἁγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ, νομίζω ὅτι ἡ σοβαρή θεολογική σκέψη στήν Ἑλλάδα στίς δεκαετίες τοῦ 1990 καί τοῦ 2000 φέρει τά δικά σας ἴχνη καί τή δική σας σφραγίδα, Σεβασμιώτατε. Στό πρόσωπό σας καί τό ἔργο σας συναντῶνται, μάλιστα, καί ἀναγνωρίζονται ὄχι μόνο αὐτοί πού ὑπῆρξαν μαθητές σας καί δικά σας πνευματικά καί θεολογικά ἀναστήματα, ἀλλά καί πολλοί ἄλλοι θεολόγοι προερχόμενοι ἀπό ποικίλα ρεύματα καί σχολές, πού δέν εὐτύχησαν νά σᾶς ἔχουν δάσκαλο ἢ ἐπιβλέποντα στίς ἔρευνες καί τίς θεολογικές τους ἀναζητήσεις, ἀλλά πού ἐμπνεύστηκαν ἀπό τά κείμενά σας καί πού βρῆκαν, καθυστερημένα ἴσως, στή θεολογική σας σκέψη τά ἐρεθίσματα ἐκεῖνα πού τούς βοήθησαν νά βροῦν τό δρόμο τους καί νά ὀρμίσουν θεολογικά. Στήν τελευταία αὐτή κατηγορία ἀνήκει καί ὁ ὁμιλῶν, ὅπως καί πολλοί ἄλλοι θεολόγοι τῆς γενιᾶς του εἶτε παρόντες στήν παρούσα ἐκδήλωση εἶτε λόγῳ ἄλλων ὑποχρεώσεων νοερῶς συμμετέχοντες.

Μέ κάθε εὐλικρίνεια μπορῶ, μάλιστα, νά σᾶς διαβεβαιώσω, Σεβασμιώτατε, ὅτι ἡ θεολογική σας σύνθεση βρέθηκε συχνά στήν ἀφετηρία καί στή βάση πολλῶν τολμηρῶν ἢ ριζοσπαστικῶν θεολογικῶν

θεολογική σας σκέψη πού χαρακτηρίζεται γιά τόν ἐσχατολογικό τῆς προσανατολισμό, τόν εὐχαριστικοκεντρικό τῆς χαρακτῆρα καί τήν δημιουργική τῆς μετοχή στήν οἰκουμένη θεολογική συζήτηση, βοήθησε ἐμᾶς τούς ἐν Ἑλλάδι καί ἀλλαχοῦ στόν ὀρθόδοξο κόσμο παροικούντες θεολόγους, νά μεταβοῦμε, Σεβασμιώτατε, ἀπό μία πολιτισμική, σέ μία καθαυτό θεολογική ἐρμηνευτική, καί ἀπό μία γενικῶς καί ἀορίστως «πνευματοκρατική», σέ μία χριστοκεντρική καί μυστηριοκεντρική προοπτική.

Ἐάν τίς δύο τελευταῖες δεκαετίες ἡ θεολογία στόν τόπο μας ἔκανε κάποια δευτερεύοντα βήματα πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς ὑπέρβασης τῆς ἐσωστρέφειας, τοῦ θεολογικοῦ ἐπαρχιωτισμοῦ καί ἀπομονωτισμοῦ, καθώς καί τοῦ ναρκισσευόμενου θεολογικοῦ ἀντιδυτικισμοῦ, εἶναι βέβαιο ὅτι σέ μεγάλο βαθμό αὐτό ὀφείλεται καί στή δική σας παρουσία καί τό λόγο σας, Σεβασμιώτατε.

Βέβαια, ἡ «ἐλληνορθόδοξη» πραγματικότητα τῶν ἡμερῶν μας περικλείει καί τήν ἄλλη ὄψη τοῦ νομίσματος: αὐτήν τοῦ μαχητικοῦ ζηλωτισμοῦ καί φονταμενταλισμοῦ, τῆς κατασυκοφάντησης τοῦ οἰκουμένου διαλόγου καί τῶν προσπαθειῶν γιά τήν ἐνότητα καί τήν ἀμοιβαία προσέγγιση τῶν χριστιανῶν, τῆς ἰδεολογικῆς χρήσης τοῦ παρελθόντος καί τῶν ἱστορικῶν του τραυμάτων μέ ὄρους μνησικακίας καί αὐτοδικαίωσης, τῆς παντελοῦς σχεδόν ἔκλειψης τῆς θεολο-

γίας από τις πνευματικές και ιδεολογικές ζυμώσεις του καιρού μας, της απουσίας από τον τόπο μας του σοβαρού και νηφάλιου θεολογικού διαλόγου. Μιάς πραγματικότητας, λοιπόν, θλιβερής που συχνά γεννά συναισθήματα απαισιοδοξίας και παραίτησης, ιδίως τούτη την εποχή της γενικευμένης κρίσης και της πολλαπλής κατάρρευσης της ελληνικής κοινωνίας.

Όσοι, όμως, τιμούμε και θαυμάζουμε το έργο σας, όσοι εμπνεύμαστε από τον εσχατολογικό του προσανατολισμό, σέ αυτό και πάλι ανατρέχουμε προκειμένου να βρούμε απαντήσεις και σπρίγματα για την επανεκκίνηση της θεολογίας, για το λόγο που αυτή πρέπει να άρθρωσει στις δύσκολες μέρες μας. Υπό το φως, λοιπόν, αυτού του εσχατολογικού προσανατολισμού, προσωπικά μας συγκινεί ιδιαίτερα, Σεβασμιώτατε, η θέση που διατυπώσατε από το βήμα της Ακαδημίας μας, τον Φεβρουάριο του 2001, αναφορικά με τις συνέπειες του εσχατολογικού ήθους της Εκκλησίας, και πού συγκεκριμένα η άποψή σας ότι το μέλλον δεν καθορίζεται από το παρελθόν, ότι

αντιθέτως το μέλλον ελευθερώνει από το παρελθόν, καθώς στή χριστιανική σκέψη ταξιδεύουμε αντίστροφα προς τη φορά του χρόνου: από το μέλλον προς το παρόν και το παρελθόν, και ως εκ τούτου το μέλλον δεν είναι αιτιατό του παρελθόντος, ενώ τα έσχατα είναι αυτά που δίνουν οντότητα στα πρώτα, και η εσχατολογία στήν πρωτολογία. Ός φυσική συνέπεια των παραπάνω συμπεραίνετε, Σεβασμιώτατε, ότι η « Εκκλησία είναι όχι αυτό που είναι ή που ήταν, αλλά αυτό που θά είναι [στά έσχατα]» (« Εκκλησία και Έσχατα», 42), όπως και ο άμαρτωλός με τη σειρά του «δέν καθορίζεται οντολογικά από αυτό που ήταν, αλλά από αυτό που θά είναι [στά έσχατα]» (στο ίδιο, 43). Γι' αυτό και όπως σωστά επισημαίνετε, «η έκκοσμίκευση της Εκκλησίας δεν περιλαμβάνει μόνο θεσμικά ζητήματα (σχέσεις Εκκλησίας-κράτους-κοινωνίας, κλπ) αλλά και θέματα ήθικης. [...] Η Εκκλησία δεν μπορεί να υιοθετεί στάσεις της κοινωνίας σέ θέματα ήθικης, αλλά να διαχέει μέσα στήν κοινωνία το πνεύμα της συγγνώμης και της αγάπης που αφήνει το μέλλον να απελευθερώσει τον άνθρωπο από το παρελθόν. Μία μνησικακούσα Εκκλησία είναι έκκοσμικευμένη Εκκλησία, διότι η μνησικακία είναι χαρακτηριστικό του κόσμου τούτου και της κοσμικής ήθικης» (στο ίδιο, 43-44). Επιτρέψτε μου να υπομνήσω και να υπογραμμίσω, Σεβασμιώτατε, τό γεγονός πώς με τη στάση σας και την όλη πολιτεία σας, με την ανοχή και την υπομονετικότητα σας, με την μακροθυμία και την πατρική εμπιστοσύνη σας σέ εμάς τους νεώτερους, ακόμη και όταν διαφωνούσατε με πράξεις, ιδέες ή επιλογές μας ή όταν θεωρούσατε πώς κάνουμε λάθος, δώσατε έμπρακτα δείγματα αυτού του εσχατολογικής εμπνεύσεως συγχωρητικού και απελευθερωτικού ήθους της Εκκλησίας.

[Κάποιοι αναρωτιούνται γιατί η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών σέ καιρούς οικονομικής κρίσης της πατρίδας μας, σέ καιρούς μνημονίου, τρόικας και «άγανακτισμένων», αντί να άσχολεϊται με τά καθημερινά και επείγοντα προβλήματα του κόσμου, αναλώνεται σέ συ-

νέδρια για τούς χριστιανούς στήν Μέση Ανατολή, σέ ημερίδες για τον Παπαδιαμάντη, ή σέ τιμητικές εκδηλώσεις για τον Μητροπολίτη Περγάμου. Δεν είναι έδω ή ώρα και τό μέρος για να απαντήσουμε σέ αυτές τις αιτιάσεις. Αν τις αναφέρουμε στήν παρούσα συνάφεια, λίγο πριν κλείσουμε τον κατ' ανάγκην συντομογραφικό αυτό, αλλά δικαιο νομίζω, « Έπαινο» στό πρόσωπο και τη θεολογική σας σύνθεση, είναι γιατί αυτά μās δίνουν και πάλι τήν άφορμή να σταθούμε στό έργο σας, και να άντλήσουμε σκέψεις και διδάγματα για τη σχέση Εκκλησίας και κόσμου, Έσχατολογίας και Ιστορίας, έχοντας πάντα ως μέτρο και κριτήριο τό βιβλικό «έν τῷ κόσμῳ», άλλ' «ουχι έκ του κόσμου». Όπως γράφετε, λοιπόν, Σεβασμιώτατε:

« Αν η Εκκλησία είναι «έν τῷ κόσμῳ» άλλα όχι «εκ του κόσμου», αν «ουκ έχομεν ὄδε μένουσαν πόλιν, αλλά τήν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν τότε η ταυτότητα της Εκκλησίας, η υπόστασή της, η οντολογία της είναι εσχατολογική. Τό είναι της βρίσκεται στήν μέλλουσα Βασιλεία του Θεού, οί ρίζες της είναι στα έσχατα, και μόνον τά κλωνάρια και τά φύλλα του δένδρου της βρίσκονται στό παρελθόν και τό παρόν της Ιστορίας. Αυτό τό ζει πλήρως μόνο μέσα στήν Ευχαριστία, σ' αυτή τήν εικόνα των εσχάτων, και γι' αυτό όλες οι άλλες πράξεις της εσχατολογικοποιούνται, δηλαδή γίνονται Εκκλησία όταν ενσωματώνονται σ' αυτήν. Σαρκομένη, όπως ο Κύριός της, έν τόπω και χρόνω, παίρνει η Εκκλησία επάνω της και κάνει δική της σάρκα τούς καμους και τούς πόνους και τά προβλήματα του λαού της. Δεν αποστρέφει τό πρόσωπό της στήν πείνα, τήν άρρώστια, τήν άγωνία των ανθρώπων, ακόμα και στους άγωνες τους, τούς ένιοτε αίματρους, για τήν ελευθερία τους. Στήν προσπάθειά της να διακοινήσει τις ανάγκες αυτές και να μεταφέρει τήν έλπίδα και τήν προσδοκία των εσχάτων συχνά συσχηματίζεται με τον κόσμο, και αυτό έγκυμονεί τον κίνδυνο να «άλλοτριώσει» τήν ταυτότητά της. Η θεολογία είναι υποχρεωμένη να κρούει τον κώδωνα, όσάκις παρατηρείται ο κίνδυνος αυτός. Ο κίνδυνος της έκκοσμίκευσης εμφανίζεται κάθε φορά που η Εκκλησία απολυτοποιεί τά ιστορικά ή κοσμικά μορφώματα. Ζώντας μέσα στον κόσμο η Εκκλησία δεν μπορεί παρά να χρησιμοποιεί τά του κόσμου και να ενδιαφέρεται για τήν Ιστορία μέχρι του σημείου μάλιστα να τήν επηρεάζει. Αλλά για να μίν έκκοσμικευθεί κάνοντας αυτό, πρέπει να διατηρήσει άνόθευτα από τήν έκκοσμίκευση τά στοιχεία εκείνα που είναι από τήν φύση τους φορείς των εσχάτων. Ός τέτοια μνημονεύσαμε έδω κυρίως τό μοναχισμό, τήν Θ. Λειτουργία και τό συγχωρητικό ήθος. Αν τά νοθεύσει και αυτά με κοσμικές μεθόδους, όπως συνέβη στό δυτικό χριστιανισμό, τότε ο κίνδυνος να χάσει τήν ταυτότητά της είναι βέβαιος» (στο ίδιο, 44-45)].

Σεβασμιώτατε, σās ευχαριστούμε εκ βάθους καρδιάς για όσα προσφέρατε στήν Εκκλησία και τη θεολογία για τούς δρόμους που ανοίξατε στή θεολογική έρευνα και στή σχέση της Εκκλησίας με τον κόσμο, με τά γράμματα, με τις τέχνες και τις επιστήμες γι' αυτήν τήν παρήγορη και φιλόνηρωπη έκδοχή της Όρθοδοξίας που ένσαρκώνετε και που τήν έχουμε τόσο ανάγκη, ιδιαίτερα σήμερα για τό συγχωρητικό/άπελευθερωτικό ήθος της Εκκλησίας που μās διδάξατε, και που επιτέλους θά πρέπει κάτι να μās μάθει εμάς τούς Έλληνες και όρθόδοξους για τη σχέση μας με τούς χριστιανούς των άλλων χριστιανικών παραδόσεων και τούς πιστούς των άλλων θρησκειών γιατί με τά βιβλία, τά άρθρα και τά μαθήματά σας συντροφεύσατε τις θεολογικές μας άνησυχίες και άναζητήσεις και ανοίξατε ένα δρόμο για να πορευτούμε γιατί ξέρατε να σεβαστείτε τη διαφορετικότητα μας ή και τη διαφωνία μας με συγκεκριμένες άποψεις και θέσεις σας, χωρίς να μās αποκλείσετε ή να μās καταστήσετε άποσυνάγωγους γιατί εξακολουθείτε να παράγετε θεολογία και ως θεολόγος πρωτίτως να σκέφτεστε και να συμπεριφέρεστε:

Η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, με έπικεφαλής τον Πρόεδρο του Δ.Σ. της Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος και Άλμυρου κ. Ιγνάτιο, έχει τήν μεγάλη χαρά και τιμή να σās δέχεται σήμερα ως «Έταϊρο» και Επίτιμο μέλος της, άπονέμοντάς σας τον Μεγαλόσταυρο της Ακαδημίας και σχετικό Τιμητικό Δίπλωμα, σέ αναγνώριση της όλης προσφοράς σας στή θεολογία και τήν Εκκλησία, και περιβάλλοντάς σας με αισθήματα θαυμασμού, αγάπης, ευγνωμοσύνης και άφοσιώσεως.

Εϊς πολλά έτη, Σεβασμιώτατε!

«Ο Μητροπολίτης Περγάμου ως θεολογική και εκκλησιαστική προσωπικότητα»

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ

Αποτελεί για τήν ταπεινότητά μου ιδιαίτερη τιμή και προνόμιο να προσφωνώ τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ιωάννη κατά τήν τελετή ύποδοχής του ως «Εταίρου» και Ἐπιτίμου μέλους τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, τήν ὁποία ἔχω τήν τιμή νά ἐκπροσωπῶ ὡς Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς. Ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν «ἕνας κῶρος γόνιμου προβληματισμοῦ καί σοβαρῆς συζήτησης γιά τά οὐσιώδη τῆς θεολογίας καί γιά τόν τρόπο τῆς παρουσίας καί μαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας στό σύγχρονο κόσμο, πού δέν ταυτίζεται, ὅμως μέ τόν ἄμβωνα τῆς Ἐκκλησίας» ἀπέκτησε πρόσφατα νέο καταστατικό καί Δ.Σ. πού, ἐκτός ἀπό τόν ὁμιλοῦντα πού μέ τήν ιδιότητα τοῦ Μητροπολίτη Δημητριάδος ἀσκεῖ τά καθήκοντα τοῦ Προέδρου καί ἀπό τόν Διευθυντή τῆς Ἀκαδημίας Παντελή Καλαϊτζίδη, μετέχουν καί οἱ: π. Χρῆστος Χαχαμίδης, Δρ Θεολογίας, κληρικός Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος· π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς, Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί Ὁρθοδόξου Ἰνστιτούτου Ἀγίου Σεργίου Παρισίων, Πρόεδρος τοῦ Ἑρωπαϊκοῦ Φόρουμ Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν· Χρῆστος Καρακόλης, Ἐπίκουρος Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν· Ἀγγελική Ζιάκα, Ἐπίκουρη Καθηγήτρια Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης· Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτωρ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης· Σταῦρος Ζουμπουλάκης, Διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ἑστία», Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος «Ἄρτος Ζωῆς» π. Δημήτριος Μπαθρέλλος, Διδάσκων στό Ἑλληνικό Ἀνοικτό Πανεπιστήμιο, Ἐπισκέπτης Λέκτωρ τοῦ Ὁρθοδόξου Ἰνστιτούτου τοῦ Cambridge. Στό τροποποιημένο καταστατικό τῆς ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν φρόντισε νά προβλέψει τήν καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῶν «Ἐταίρων» ἢ Ἐπιτίμων μελῶν, θεσμοῦ μέ τόν ὁποῖο θά τιμᾶ στό ἐξῆς (καί ἐδῶ διαβάζω ἀπό τό καταστατικό): τά «πρόσωπα πού προσφέρουν σημαντικότητες ὑπηρεσίες στήν Ἀκαδημία καί συμβάλλουν στήν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς, μάλιστα δέ προσωπικότητες τοῦ εὐρύτερου ἐκκλησιαστικοῦ, θρησκευτικοῦ, ἀκαδημαϊκοῦ, ἐπιστημονικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ κόσμου πού μέ τί δράση καί τό ἔργο τους συμβάλλουν στήν καλλιέργεια τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, στήν ἀνάδειξη τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης καί τῆς πολιτιστικῆς τῆς κληρονομιάς, στόν διαχριστιανικό καί διαθρησκευτικό διάλογο καθώς καί στόν διάλογο καί τήν ἀλληλογνωριμία τῶν πολιτισμῶν».

Ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν ἔκρινε, λοιπόν, ὅτι ὡς πρῶτο τιμώμενο πρόσωπο θά ἔπρεπε νά ἐπιλεγεῖ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης Ζηζιούλας, λόγῳ τῶν σημαντικῶν ὑπηρεσιῶν πού ἔχει ἐπί πολλές δεκαετίες προσφέρει στήν Ἐκκλησία καί τή θεολογία, ἀλλά καί λόγῳ τῶν ιδιαίτερων δεσμῶν πού σύν τῷ χρόνῳ ἀνέπτυξε τόσο μέ τήν Ἀκαδημία ὅσο καί μέ τήν Ἱερά Μητρόπολη Δημητριάδος.

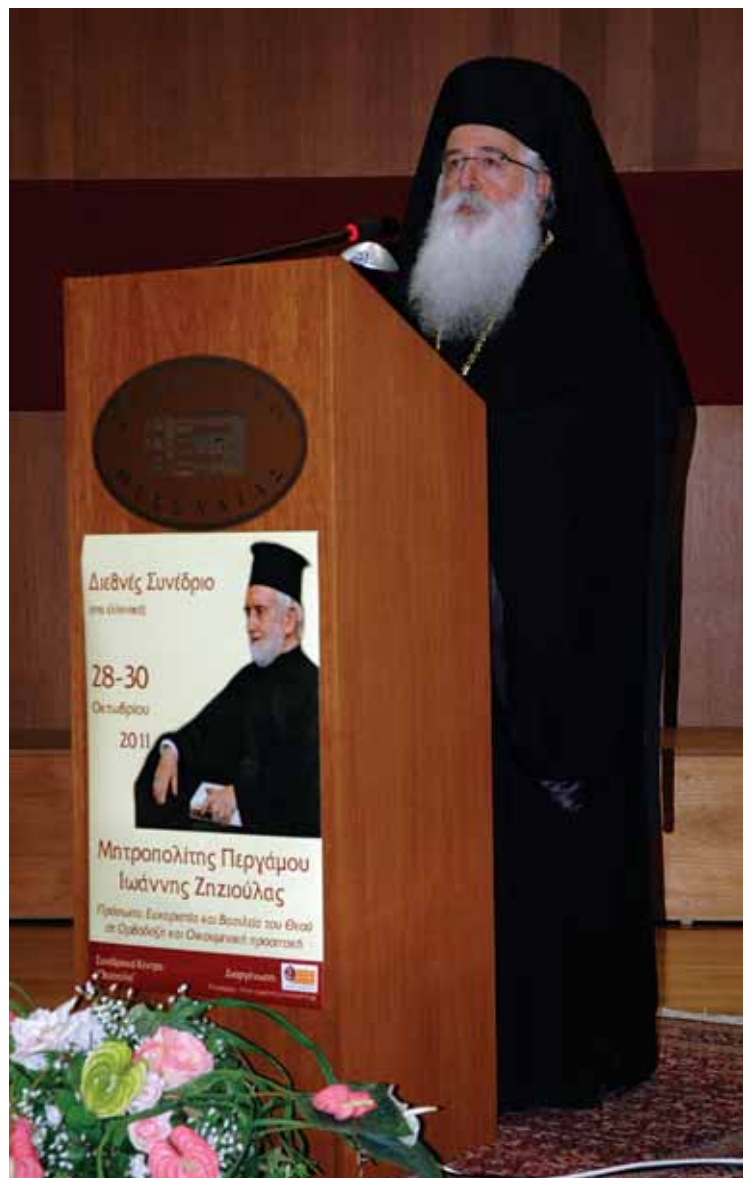
Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης εἶναι ἕνας ἀπό τούς σημαντικότερους ὀρθοδόξους θεολόγους καί στοχαστές τῶν ἡμερῶν μας, μέ οἰκουμενική ἐκκλησιαστική ἀκτινοβολία καί ἀναμφίβολη ἀκαδημαϊκή ἀναγνώριση. Γεννημένος στό Καταφύγιο Κοζάνης τό 1931, θά σπουδάσει θεολογία στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καί στό Harvard University τῶν Η.Π.Α., ἐνῶ θά ἐκπονήσει διδακτορική διατριβή στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν μέ θέμα τήν ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων. Σύντομα θά ἐμπλακεῖ στήν οἰκουμενική κίνηση (στό Τμήμα «Πίστις καί Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν), ἐνῶ ἀπό τό 1970 ἕως καί τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '90 θά κληθεῖ νά διδάξει δογματική καί συστηματική θεολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Ἐδιμβούργου, τῆς Γλασκώβης καί στό Kings College τοῦ Λονδίνου, κλείνοντας τή σταδιοδρομία του ὡς τακτικός καθηγητής στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1998). Τό 1986 θά ἐκλεγεῖ «ἀθρόον» ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί θά χειροτονηθεῖ Μητροπολίτης Περγάμου.

Ὡς Μητροπολίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου θά διακονήσει τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς πρόεδρος ἢ μέλος σέ ἐπιμέρους διαχριστιανικούς διαλόγους, ἐνῶ ιδιαίτερα σημαντική θεωρεῖται ἡ συμβολή του στίς δράσεις τοῦ Πατριαρχείου γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ἔχει συγγράψει καί δημοσιεύσει, ἐκτός ἀπό τή διδακτορική του διατριβή, τέσσερα βιβλία, ὅπως ἐπίσης καί πλῆθος ἄρθρων καί μελετημάτων. Τό συγγραφικό ἔργο του

ἔχει γνωρίσει πολλαπλές μεταφράσεις, ἐνῶ ἔχουν ἐκπονηθεῖ γι' αὐτό μέχρι στιγμῆς, σέ ἐπίπεδο μεταπτυχιακό καί διδακτορικό, δεκάδες μελέτες καί μονογραφίες.

Ἀξίζει ἐξάλλου νά σημειωθεῖ ὅτι διάφορες ὄψεις τῆς θεολογικῆς του σκέψης ἐντάσσονται σήμερα στό ἀναλυτικά προγράμματα πολλῶν θεολογικῶν σεμιναρίων καί σχολῶν (ὅπως λ.χ. στό Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης), πού σκοπό ἔχουν τή μελέτη τῶν κύριων ἐκπροσώπων καί ρευμάτων στήν ἱστορία τῆς θεολογίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Χωρίς ἀμφιβολία ὁ Μητροπολίτης Περγάμου ἀποτελεῖ μία σημαντική θεολογική προσωπικότητα πού δεσπάζει ἐδῶ καί δεκαετίες στόν ἐκκλη-

σιαστικό, οἰκουμενικό καί ἀκαδημαϊκό κῶρο. Οἱ βασικοί ἄξονες τοῦ θεολογικοῦ του ἔργου (μεταξύ ἄλλων Πρόσωπο καί ὑπαρξιακή ἐρμηνεία τοῦ Τριαδικοῦ δόγματος, εὐχαριστιακή θεολογία καί ἐσχατολογική ὄντολογία κ.λπ.), διέπουν ἀπό πολύ νωρίς σύνολο τό ἔργο του, ἐνῶ μέ τίς πρωτότυπες καί διεισδυτικές ἐρμηνευτικές προσεγγίσεις του θά ἀνατάμει ὑπαρξιακά τά δόγματα τῆς πίστεως καί εὐρύτερα τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιχειρώντας νά φέρεῖ σέ ζωντανό ὑπαρξιακό διάλογο τήν ἐκκλησιαστική πίστη μέ τό σύγχρονο ἄνθρωπο καί τόν πολιτισμό του.

Τή σπουδαία αὐτή ἐκκλησιαστική καί θεολογική προσωπικότητα ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τιμᾶ σήμερα, ἀνταποδίδοντάς τῆς τήν ἐμπιστοσύνη καί τήν ἀγάπη πού ἀπό τά πρώτα τῆς βήματα τῆς ἔδειξε. Ὁ Σεβασμιώτατος Περγάμου ὑπῆρξε μεταξύ τῶν πρώτων πού σπῆριξαν τό ἔργο καί τό ὄραμα τῆς Ἀκαδημίας, συμμετέχοντας ἤδη στόν πρῶτο κύκλο διαλέξε-

ων μέ θέμα: «Ἐκκλησία καί Ἐσχατολογία», ἐνῶ ἔκτοτε δέν παραλείπει, ὁσάκις τοῦ τό ἐπιτρέπουν οἱ πολλαπλές του ὑποχρεώσεις, νά συμμετέχει στά προγράμματα καί τά συνέδριά της, μὴ φειδόμενος καλῶν λόγων καί ἐπαίνων γιά τό ἔργο τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν. Στίς τιμητικές αὐτές πρὸς τόν Ἅγιο Περγάμου ἐκδηλώσεις συμμετέχει καί ἡ Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ, πού τὰ τελευταῖα χρόνια ὄλο καί πιά σιχνά ἔχει τήν χαρά καί τήν τιμή τῆς ἐνταῦθα παρουσίας του. Σχετικά πρόσφατα, τίς ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καί τοῦ Πάσχα, εἶχαμε τήν ἰδιαιτέρη εὐλογία νά ἰδοῦμε τόν Σεβασμιώτατο ἱεουργοῦντα στόν Ἱ. Ναό Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ Βόλου καί εὐλογοῦντα τόν κληρο καί πιστό λαό τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσώστου Μητροπόλεως.

Σεβασμιώτατε Ἅγιο Περγάμου, ὅπως παγκοίμως ὁμολογεῖται, ἀποτελεῖτε τόν πιά λαμπρό ἐκπρόσωπο, τόν πρεσβευτή, θά τολμοῦσα νά πῶ, τῆς ἑλληνόφωνης θεολογίας καί τῆς Ὁρθοδοξίας στόν διεθνή ἐκκλησιαστικό καί ἀκαδημαϊκό κῶρο. Ὑπηρετεῖτε ἐδῶ καί δεκαετίες μέ πίστη καί ὄραμα τό

Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, διακονώντας σταυρικά τόσο τό ὄραμα τῆς «τῶν πάντων ἐνώσεως» ὅσο καί τό αἷμα καί ζητούμενο τῆς καθολικότητας τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς οἰκουμενικότητας τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐκπροσωπεῖτε μέ χαρακτηριστική συνέπεια καί συνέχεια τό διάλογο τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς θεολογίας μέ τό σύγχρονο κόσμο καί τίς προκλήσεις τῆς ἐποχῆς μας. Σᾶς εἶμαστε βαθύτατα εὐγνώμονες γιά ὅλα αὐτά, ἀλλά κυρίως καί πρωτίτως γιά τήν ἐκ μέρους σας ὑπόμνηση τοῦ βαθύτατου καί ἀδιαίρετου δεσμοῦ θεολογίας καί λατρείας, θεολογίας καί Ἐκκλησίας, καί περαιτέρω γιά τήν ἐπείγουσα ἀνάγκη μιᾶς θεολογούσας Ἐκκλησίας καί μιᾶς ἐκκλησιαζομένης θεολογίας.

Ἐμπλεοι, λοιπόν, χαρᾶς καί δοξολογίας πρὸς τόν ἐν Τριάδι Θεόν γιά τήν ἐν μέσῳ ἡμῶν παρουσία σας καί ἐν ὄψει τῶν τιμῶν πού ἐντός ὀλίγου θά σᾶς ἀποδοθοῦν ἀπό τήν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, ἀλλά καί ἀπό τήν Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος αὔριο, στόν Ἱ. Ναό Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ Βόλου, εὐχόμεθα ἐκ βάθους καρδίας, «Εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα». ●

«Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία καί οἱ προκλήσεις τοῦ 21ου αἰῶνα»

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΡΓΑΜΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Πανοσολογιώτατε Ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

Σεβασμιώτατε Ἐκπρόσωπε τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος

Σεβασμιώτατε Ποιμενάρχα τῆς Θεοσώστου αὐτῆς ἐπαρχίας, κύριε Ἰγνάτιε

Σεβασμιώτατοι ἄγιοι ἀρχιερεῖς

Ἐλλογιώτατε κύριε Διευθυντά τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν
Εὐλαβέστατοι κληρικοί

Ἐλλογιώτατοι κύριοι καθηγηταί

Κυρίες καί Κύριοι

Ο χρόνος νοηματίζεται ἀπό τόν καιρό, καί ὁ καιρός δέν εἶναι παρά μία στάση, ἕνας σταθμός, γιά νά μπορέσουμε νά ἐποπτεύσουμε τό παρελθόν καί νά ἀτενίσουμε τό μέλλον. Χωρίς τόν καιρό ὁ χρόνος ρεεῖ ἀνοημάτιστος, καταποντίζεται στό θάνατο, τίποτε ἀπό ὅσα συμβαίνουν σ' αὐτόν δέν ἐπιβιώνει. Μέσα σέ ὅλη τήν κτίση μόνον ὁ ἄνθρωπος μετατρέπει τόν χρόνο σέ καιρό. Εἶναι τό προνόμιο καί ἡ εὐθύνη τῆς ἐλευθερίας πού τοῦ δόθηκε ἀπό τόν Δημιουργό, νά εἰσαγεῖ μέσα στό χρόνο, ἔστω καί γιά λίγο (ὅπως συμβαίνει κατ' ἐξοχήν στή Θεία Λειτουργία) τήν παρουσία καί τή γεύση τῶν ἐσχάτων, αὐτῶν πού δέν θά καθοῦν μαζί μέ τόσα καί τόσα ἀχρηστο πού κουβαλᾶμε στή ζωή αὐτή.

Ἐνα τέτοιο «καιρό» αἰσθάνομαι ὅτι βιώνω τίς μέρες αὐτές, ἕνα δῶρο τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ δοσμένο σέ μένα μέ τά χέρια τῆς ἀγάπης τοῦ ἀδελφοῦ Ἁγίου Δημητριάδος κ. Ἰγνατίου, καθὼς ἀκούω τόν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς μου στόν στοχαστικό καί κριτικό λόγο τῶν εἰσηγητῶν αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου, καί παραλαμβάνω ἀπό τά χέρια τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν τήν τιμητική διάκριση τοῦ πρώτου «Ἐταίρου» τῆς Διακόπῳ ἔτσι τή ροή τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς μου καί στέκομαι στό σταθμό αὐτό τοῦ ταξιδιοῦ τῆς πρώτα ἀπ' ὅλα γιά νά εὐχαριστήσω τόν δωροεodότη Κύριο, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔδωσε τό μεγάλο δῶρο τῆς ὑπαρξῆς μου καί τή δίψα τῆς ἀναζήτησης τοῦ νοήματός της, καί ἔπειτα ὅλους ἐσᾶς πού μέ ἐπικεφαλῆς τόν ἀκάματο καί χαρισματικό ποιμενάρχη τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας ὑποβλήθηκατε στόν κόπο νά μέ τιμήσετε μέ τήν ἐδῶ παρουσία σας. Ὅλος ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τόν Παναγιώτατο καί πολυσέβαστό μου Αὐθέντη καί Δεσπότη, τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο γιά τήν συγκατάβασή Του νά ἀποστείλει τόν Πανοσολογιώτατον Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἀρχιμανδρίτην κ. Βαρθολομαῖον, κομιστήν τοῦ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Μηνύματος, τοῦ ὁποῖου οἱ λόγοι μέ συνεκίνησαν βαθύτατα. Ἀπό καρδίας εὐχαριστῶ ὡσαύτως τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμον γιά τήν εὐγενή κα-

λωσύνη του νά ἀποστείλει ἐκπρόσωπόν του στήν ἐκδήλωση αὐτή, τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Βελεστίνου κ. Δαμασκηνόν, καί διά τούς ἀγαθοῦς περὶ τῆς ταπεινότητός μου λόγους του. Εὐχαριστῶ ἐπίσης τούς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς Μιλήτου, Τρίκκης, Θεσσαλιώτιδος, Ἐλασσῶνος, Μεσσηνίας, Ρεντίνης, γιά τήν ἐνταῦθα ὅλως τιμητική παρουσία τους.

Ὅλος ἰδιαιτέρως ἡ εὐγνωμοσύνη μου στρέφεται πρὸς τούς εἰσηγητές τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου, πού ὁργανώθηκεν ἐδῶ μέ θέμα τήν ταπεινή θεολογική μου προσφορά: τούς Σεβασμιωτάτους καί προσφιλεστάτους μου ἀδελφούς ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας Μπρανισέβου κ. Ἰγνάτιο καί ἐν Δυτικῇ Ἀμερικῇ κ. Μάξιμον τόν Μέγα Ἀρχιδιάκονο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Μάξιμο τούς ἑλλογιωτάτους καθηγητάς κ.κ. Βασιλειάδη, Δεληκωνσταντῆ, Μαρτζέλο, Σταύρου, Παπανικολάου, π. Μπαθρέλλο, Ἀγόρα, Παπαγιαννόπουλο, Γιαγκάζογλου, κα Τσαλαμποῦνη, Ἀσπροῦλη καί Βέντη, γιά τό ἐνδιαφέρον πού ἐπέδειξαν καί τόν κόπο πού κατέβαλαν προκειμένου νά μελετήσουν σέ βάθος καί νά παρουσιάσουν μέ τόση ἀκρίβεια καί κριτική σκέψη τήν ταπεινή συμβολή μου στή θεολογική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐκτός ἀπό τή μεγάλη τιμή πού συνεπάγεται γιά μένα ἡ προσοχή καί ἐνασχόλησή τους μέ τό ἔργο μου, οἱ παρατηρήσεις τους ἀποτελοῦν πολύτιμη πηγή γιά τή διεξαγωγή ἑνός σοβαροῦ καί ἐποικοδομητικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου «ἐπί τέλους» καί στόν τόπο μας, ὅπου ἐπικρατεῖ κατὰ κανόνα ἡ ἐμπαθῆς πολεμική καί ὁ αὐτάρεσκος μονόλογος.

Τέλος, οἱ θερμές εὐχαριστίες μου ἀπευθύνονται πρὸς τήν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, τό μεγάλο αὐτό ἐπίτευγμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ. Ἡ ἀπόφασή της νά μέ τιμήσει μέ τόν τίτλο τοῦ «Ἐταίρου» τῆς καί νά ὁργανώσει τό Διεθνές αὐτό Συνέδριο γιά τό ἔργο μου ἀποτελεῖ γιά τήν ταπεινότητά μου πηγή ἐνίσχυσης στή δύσκολη πορεία τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί θεολογικῆς διακονίας μου. Εὐχαριστῶ τόν Διευθυντή τῆς κ. Παντελῆ Καλαϊτζίδη γιά τούς εὐγενικούς λόγους, μέ τούς ὁποῖους παρουσίασε τήν ἀκαδημαϊκή πορεία τῆς μέχρι τοῦδε ζωῆς μου. Τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξε πλοῦσιο, ἀλλά ἡ ἀνταπόκρισή μου ἀνεπαρκῆς. Εἶν τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον!

Χαρακτήρισα τήν τιμητική αὐτή ἐκδήλωση «καιρό» καί «σταθμό» στή ροή τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς μου, γιατί αἰσθάνομαι σήμερα τό χρέος νά σταθῶ, καί μέ νηφαλιότητα, χωρίς ἐπηρεασμό, εἴτε ἀπό τούς ἐπαίνους, εἴτε ἀπό τή σκληρή καί ἄδικη πολεμική, νά ἐποπτεύσω τό παρελθόν καί νά κοιτάξω πρὸς τό μέλλον. Ἐνα ἀπό τά μεγάλα διδάγματα πού ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νά μάθω στή ζωή μου, ὅχι χωρίς δυσκολία καί κόστος προσωπικό, εἶναι ὅτι τό ἔργο τοῦ καθενός μας δέν καταξιώνεται οὔτε ἀπαξιώνεται ἀπό τήν κρίση τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά ἀπό ἐκείνην τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ δέν ἐκφράζεται μέσα ἀπό

πὴν ἐφήμερη δημοσιότητα, ἀλλὰ χρειάζεται χρόνο γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ, χρόνο ἱστορικό καί, τελικά, ἐσχατολογικό. «Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσεόν, ἀργύριον, λίθους τιμίους, ξύλα, κόντον καλάμην, ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπεται, καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὅποιον ἐστὶ τὸ πῦρ δοκιμάσει εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαίσεται, ζημιωθήσεται» (Α΄ Κορ. 3, 12-14).

Ἄς προσεγγίζουμε μὲ φόβο Θεοῦ τόσο τὴ δική μας προσφορά ὅσο καὶ τὴν προσφορά τῶν ἄλλων. Ἄν αὐτὸ πού καταθέτομε εἶναι ἀληθινὸ, ὅση λάσπη καὶ ἂν πέσει ἐπάνω του, ὁ Θεὸς θὰ τὸ ἀναδείξει, ἂν δέ εἶναι ψεύτικο καὶ κίβδηλο, θὰ ἀφανιστεῖ. Μὲ γνώμονα τὸ δίδαγμα αὐτὸ ἀπέφυγα στὴ ζωὴ μου ὅσο μπορούσα τὴ θεολογικὴ ἀντιδικία. Προτίμησα τὸν οὕτως ἢ ἄλλως συνεσταλμένο χρόνο τῆς ζωῆς μου νὰ τὸν ἀναλώσω θετικά, καταθέτοντας ὄχι ἀναιρώντας, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸ πού θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναιρέσω εἶχε νὰ κάνει εἴτε μὲ τὴν ἐμπαθὴ κριτικὴ εἴτε μὲ τὴν προσωπικὴ προβολὴ καὶ ὑστεροφημίαν.

Μὲ τὴν παρατήρησιν αὐτὴ ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀνοίξω τὸ θέμα τοῦ μέλλοντος τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας στὴν ἐποχὴ μας. Τὸ πρῶτον καί, κατὰ τὴ γνώμην μου, μεγάλο πρόβλημα τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας σήμερον εἶναι ἡ ἀπουσία θετικῶν προτάσεων. Ὅταν τὴ δεκαετία τοῦ 1960 ἡ γενιά τῶν θεολόγων, στὴν ὁποία ἀνήκω, «ἐπαναστάτησε», κατὰ κάποιον τρόπο, στὴν ἀκαδημαϊκὴν θεολογίαν, ὅπως τὴν εἶχαν διαμορφώσει κατὰ τὰ δυτικὰ πρότυπα οἱ προηγούμενες γενεές (Ἄνδρουτσος κ.λπ.), δὲν περιορίσθηκε στὴν κριτικὴν, ἀλλὰ ὑπέβαλλε θετικὰς προτάσεις. Ὁρισμένοι, ὅπως ὁ Ἰω. Ρωμανίδης, ἀντλήσαν ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴν παράδοσιν καὶ διαμόρφωσαν τὴ θεολογίαν γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονα τοῦ προσωπικοῦ βιώματος μὲ ἔντονον τὸ χαρισματικὸ στοιχεῖο. Ἄλλοι, ὅπως ὁ Χρ. Γιανναρᾶς, ἄνοιξαν τὴν Ὁρθόδοξον θεολογίαν στὸ κῶρον τῆς φιλοσοφίας ἀναδεικνύοντας τὴν ὄντολογία τῆς σχέσεως. Προσωπικά, βρῆκα στὴ Θεία Εὐχαριστίαν τὸ κλειδί γιὰ τὴν κατανόησιν ἀρχικῶς τῆς δομῆς καὶ τῶν λειτουργημάτων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ στὴ συνέχειαν τῆς ἴδιας τῆς ἀνθρωπολογίας (μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ προσώπου ὡς κοινωνίας καὶ ἑτερότητας) καὶ τελικὰ αὐτοῦ τούτου τοῦ μυστηρίου τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ὡς οὐσίας καὶ προσώπων, κοινωνίας καὶ ἑτερότητας.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου τί ἀπέγιναν ὅλα αὐτὰ στὴς ἀρχές τοῦ 21ου αἰῶνα; Πρῶτον, κάθε μία ἀπὸ τὴς παραπάνω προτάσεις δέχθηκε σκληρὴν κριτικὴν, χωρὶς ὅμως καμμιά ἀντιπρότασιν. Δεύτερον, καὶ χειρότερον, οἱ πῖο πάνω προτάσεις κονταροχτυπήθηκαν μεταξύ τους καθιστώντας ἀδύνατον κάθε σύνθεσιν. Μόλις πρόσφατα, ἡ εὐχαριστιακὴ προσέγγισιν κρίθηκε ἀπὸ «ὀπαδό» τῆς θεολογίας τοῦ Ἰω. Ρωμανίδου ὡς περίπου «κυοφορούμενη αἵρεσιν», ἐνῶ καὶ ὁ Χρ. Γιανναρᾶς ἐκφράζει πλέον γι' αὐτὴν ἐπιφυλάξεις. Ζοῦμε σὲ μία ἐποχὴ θεολογικοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ. Ἡ λέξις «αἰρετικός» τείνει νὰ δηλώσῃι κάθε ἕνα πού διαφωνεῖ μὲ τὴν ἀποψὴν μας, σὲ πείσμαν ὅσων ὁ ἱερός Φῶπιος καὶ ἡ ἀρχαία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας διδάσκουν περιορίζοντας σαφῶς τὸν ὄρον «αἵρεσιν» μόνο σὲ ὅ,τι ἀποτελεῖ παράβασιν τῶν ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Εἶναι, συνεπῶς, προφανές ὅτι ἡ Ὁρθόδοξον θεολογίαν βιώνει μίαν ἐσωτερικὴν πολεμικὴν, ἀπὸ τὴν ὁποία τίποτε τὸ θετικὸ δὲν θὰ προκύψει. Καὶ βέβαια ἡ κριτικὴ εἶναι πάντοτε ἀναγκαία, ἀλλὰ μόνον ὅταν γίνεται «εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθάρεισιν» (Β΄ Κορ. 13, 10). Χρέος τῶν Ὁρθόδοξων θεολόγων στὸν 21ο αἰῶνα εἶναι νὰ προβοῦν σὲ μίαν δημιουργικὴν σύνθεσιν τῶν διαφόρων τάσεων πού ἔφερε στὴν ἐπιφάνειαν ἡ γενιά τοῦ 1960. Οἱ τάσεις αὐτὲς προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἴδιαν μήτρα, καὶ δὲν εἶναι ξένες μεταξύ τους. Εὐχαριστία καὶ ἄσκηση βιώθηκαν στὸ παρελθόν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἐνιαία ἐμπειρία. Ὁ τονισμὸς τῆς μῆς ἀπὸ αὐτὲς σὲ βάρος τῆς ἄλλης εἶναι νεώτερον φαινόμενον, πού ἐγκυμονεῖ σοβαροὺς κινδύνους. Ὅταν ἐξαίρομε τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τῶν «γερόντων» καὶ ὑποτιμοῦμε τοὺς ἐκκλησιαστικὸς θεσμοὺς, καλλιεργοῦμε μίαν προτεσταντίζουσαν θεολογίαν, ἡ ὁποία ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ διαλύσει τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως συνέβη στὴν Προτεσταντικὴ Δύσιν. Καὶ ὅταν τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἀποσυνδέσουμε πλήρως ἀπὸ τὴν χαρισματικὴν διάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, τότε ὁ νομικισμὸς θὰ ἀποξηράνει τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν ζωτικότητα τοῦ Πνεύματος. Ἡ σύνθεσιν αὐτῶν τῶν διαστάσεων γίνεται διαρκῶς καὶ περισσότερον ἀναγκαία στὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ κάνουμε μίαν ἱστορικὴν παρατήρησιν. Τὸν 19ο αἰῶνα καὶ μέχρι περίπου τὰ μέσα τοῦ 20οῦ τὸ θεσμικὸ στοιχεῖο

... Ἐνα ἀπὸ τὰ μεγάλα διδάγματα πού ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ μάθω στὴ ζωὴ μου, εἶναι ὅτι τὸ ἔργο τοῦ καθενός μας δὲν καταξιώνεται οὔτε ἀπαξιώνεται ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ κρίσιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὴν ἐφήμερη δημοσιότητα, ἀλλὰ χρειάζεται χρόνο γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ, χρόνο ἱστορικό καί, τελικά, ἐσχατολογικό...

... Ἄν αὐτὸ πού καταθέτομε εἶναι ἀληθινὸ, ὅση λάσπη καὶ ἂν πέσει ἐπάνω του, ὁ Θεὸς θὰ τὸ ἀναδείξει, ἂν δέ εἶναι ψεύτικο καὶ κίβδηλο, θὰ ἀφανιστεῖ...

τῆς Ἐκκλησίας εἶχεν ἐπικρατήσει στὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν. Σήμερον ὅμως φθάσαμε στὸ ἄλλο ἄκρον. Ἀρχικὰ ἡ φθορὰ τοῦ θεολογικοῦ στοιχείου ἄρχισε στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἠθικιστικὴν ὑπονόμευσίν του ἀπὸ τὴς Ἀδελφότητες. Στὴν ἐκτός Ἑλλάδος Ὁρθοδοξίαν ἡ θεολογία τῆς Ρωσικῆς Διασπορᾶς, θὰ ἔλεγα στὸ σύνολό της, μὲ σημεῖο ἀιχμῆς τὴς θέσεως τοῦ Νικολάου Ἀφανάσιου, κατέφερε τὸ πρῶτον πλήγμα στὴν θεσμικὴν ἐκκλησιολογίαν, ἐνῶ στὰ καθ' ἡμᾶς ἔχομε φτάσει στὸ σημεῖο οἱ Ἐπίσκοποι περίτρομοι νὰ ἐκχωροῦν τὴν πνευματικὴν τους ἐξουσίαν στοὺς χαρισματοῦχους «γέροντες», νὰ δέχεται δὲ ὁ ἐπισκοπικός θεσμὸς ποικίλες ἀμφισβητήσεις ἀπὸ τὴν σύγχρονην Ὁρθόδοξον θεολογίαν. Γιὰ τὴν κατάστασιν αὐτὴ δὲν εἶναι, βέβαια, ἄμοιροι εὐθύνης οἱ ἴδιοι οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἐξαντλοῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ λει-

τουργήματός τους στή διοίκηση, μεταβαλλόμενοι σέ κρατικούς υπαλλήλους, λόγω καί τῆς σχέσεως κράτους καί Ἐκκλησίας στήν πατρίδα μας.

Ἡ σύνθεση, λοιπόν, τοῦ θεσμικοῦ καί τοῦ χαρισματικοῦ στοιχείου στήν Ἐκκλησία μας θά ἀναδειχτεῖ καίριο πρόβλημα στήν Ὁρθόδοξη Θεολογία τοῦ αἰώνα πού διανύουμε. Θά ἔλεγα ὅτι αὐτό θά κρίνει καί τήν ἐπιβίωση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, γιατί, ὅσο καί ἂν ἀκούγεται ὑπερβολικό, σύντομα δέ θά ξέρουμε τί μᾶς χρειάζεται ὁ ἐπίσκοπος στήν Ἐκκλησία. Ἀφοῦ ὅλα τά οὐσιώδη γιά τή σωτηρία μας τά κάνει πλέον ὁ πρεσβύτερος (εὐχαριστία, ἐξομολόγηση καί ἄλλα μυστήρια ἐκτός τῆς χειροτονίας), ὁ ἐπίσκοπος πλέον θά ἀσκεῖ διακοσμητικό ρόλο στίς πανηγύρεις, καί τίποτε περισσότερο. Ὅσο γιά τόν συνοδικό θεσμό, ἔχει πλέον μετατραπῆ σέ ὄργανο «διεκπεραιώσεως τρεχόντων ζητημάτων», οἱ δέ συνοδικές ἀποφάσεις, πού ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε τό ἔσχατο κριτήριο διακρίσεως μεταξύ ἀλήθειας καί αἵρέσεως, αὐτές γράφονται πλέον στά παλαιότερα τῶν ὑποδημάτων τῶν ὑπερμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας.

Αὐτά ὡς πρός τά «ἐντός» τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλά ἡ ὀρθόδοξη Θεολογία στόν 21ο αἰώνα θά κληθεῖ νά συνομιλήσει καί μέ τόν ἔξω κόσμο - ἄλλως θά μετατραπῆ σέ ἕνα «γκέτο», καί θά ἔχει τήν τύχη κάθε «σέκτας» στήν ἱστορία. Ὅσο καί ἂν ξενίζει ὁ ὅρος «συναφειακή θεολογία», ὁ πυρήνας τοῦ νοήματός του παραμένει πάντοτε καίριος. Ἡ θεολογία πού δέν ἀφουγκράζεται τό τί συμβαίνει γύρω τῆς ἔχει καταδικάσει σέ θάνατο τήν κληρονομία πού παρέλαβεν ἀπό τούς Πατέρες τῆς. Αὐτό εἶναι καί τό νόημα τῆς «νεο-πατερικῆς σύνθεσης», πού πρότεινεν ὁ ἀειμνήστος Γεώργιος Φλωρόφσκυ. Δέν πρόκειται γιά μία ὑπέρβαση τῆς πατερικῆς θεολογίας ἀλλά γιά μία ἐρμηνεία τῆς, πού θά τῆς ἐπιτρέψει νά δώσει ἀπάντηση στά ὑπαρξιακά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας καί σέ πολιτισμούς διαφορετικούς ἀπό τόν δικό μας. Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καλεῖται νά δώσει τή μαρτυρία τῆς μέ ὄρους ὄχι πολεμικῆς, ἀλλά «σαρκωτικῆς» ἱεραποστολῆς, μιλώντας, κατά τό πρότυπο τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, στό σύγχρονο ἄνθρωπο «ἐκ τῶν ἔσω», αἶροντας τούς σταυρούς του καί προσπαθώντας νά κατανοήσει τίς ἀγωνίες του. Τί ἄλλο, ἄλλωστε, ἔκαναν οἱ ἴδιοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, μεταφέροντας καί ἐρμηνεύοντας ὑπαρξιακά τό Εὐαγγέλιο στόν ἐλληνικό πολιτισμό τῆς ἐποχῆς τους; Ἡ Πατερική θεολογία θά πρέπει πάντοτε νά παραμένει ἡ βάση τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας, διότι οἱ Πατέρες συνέλαβαν πράγματι σέ ὅλο τό

...Ζοῦμε σέ μία ἐποχή θεολογικοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ.

Ἡ λέξη «αἵρετικός»

τείνει νά δηλώσει κάθε ἕναν πού διαφωνεῖ

μέ τήν ἀποψή μας, σέ πείσμα ὅσων ὁ ἱερός Φῶπιος

καί ἡ ἀρχαία παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας

διδάσκουν περιορίζοντας σαφῶς τόν ὄρο «αἵρεση»

μόνο σέ ὅ, π ἀποτελεῖ παράβαση

τῶν ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων...

βάθος τους τά ὑπαρξιακά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή δέν μπορούμε νά πᾶμε πέρα ἀπό τούς Πατέρες. Ἀλλά, ἐνῶ ἡ οὐσία τῆς πατερικῆς θεολογίας παραμένει ἀναλλοίωτη, οἱ ἄνθρωποι κάθε ἐποχῆς καί κάθε πολιτισμοῦ βιώνουν μέ τρόπο διαφορετικό τά ὑπαρξιακά προβλήματά τους. Χρέος τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας εἶναι νά προσπαθεῖ νά ἀπαντᾷ διαρκῶς στό ἐρώτημα, ὄχι τί εἶπαν οἱ Πατέρες στήν ἐποχή τους (αὐτό εἶναι ἔργο τῶν ἱστορικῶν), ἀλλά τί θά ἔλεγαν σήμερα, ἂν βρισκόνταν ἀντιμέτωποι μέ τά προβλήματα ἐνός συγχρόνου δυτικοῦ ἀνθρώπου ἢ ἐνός Ἀφρικανοῦ κ.λπ. Αὐτό θά ἀποτελοῦσε «προδοσία» τῶν Πατέρων; Κάθε ἄλλο. Προδοσία θά ἀποτελοῦσε, ἀντιθέτως, ἡ μετατροπή τῶν Πατέρων σέ ἀρχαιολογικούς θησαυρούς, πού τούς φυλάσσουμε στό μουσεῖο, χωρίς νά τούς ἀφήνουμε νά μιλήσουν τή γλώσσα τῆς ἐποχῆς μας.

Μέ ἄλλα λόγια, τό χρέος τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας στήν ἐποχή μας εἶναι, γιά νά χρησιμοποιήσουμε τεχνικούς ἀκαδημαϊκούς ὄρους, νά γίνει, ἀπό ἱστορική, συστηματική θεολογία - κάτι πού, δυστυχῶς,

... Ἐχουμε φτάσει στό σημεῖο

οἱ Ἐπίσκοποι περίτρομοι νά ἐκχωροῦν τήν πνευματική

τους ἐξουσία στους χαρισματικούς «γέροντες»,

νά δέχεται δέ ὁ ἐπισκοπικός θεσμός

ποικίλες ἀμφισβητήσεις ἀπό τή σύγχρονη

Ὁρθόδοξη θεολογία. Γιά τήν κατάσταση αὐτή δέν εἶναι,

βέβαια, ἄμοιροι εὐθύνες οἱ ἴδιοι οἱ ἐπίσκοποι,

οἱ ὁποῖοι ἐξαντλοῦν τό περιεχόμενο

τοῦ λειτουργήματός τους στή διοίκηση,

μεταβαλλόμενοι σέ κρατικούς υπαλλήλους,

λόγω καί τῆς σχέσεως κράτους καί Ἐκκλησίας

στήν πατρίδα μας.

Ἡ σύνθεση, λοιπόν, τοῦ θεσμικοῦ

καί τοῦ χαρισματικοῦ στοιχείου στήν Ἐκκλησία μας

θά ἀναδειχτεῖ καίριο πρόβλημα στήν

Ὁρθόδοξη Θεολογία τοῦ αἰώνα πού διανύουμε.

Θά ἔλεγα ὅτι αὐτό θά κρίνει καί τήν ἐπιβίωση

τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας...

ἐλάχιστα καλλιεργεῖται στίς Θεολογικές Σχολές μας. Ὅπως κανένας δέν εἶναι καλός μαθητής ὅταν «παπαγαλίζει», ἐπαναλαμβάνοντας κατά λέξη τά λόγια τοῦ δασκάλου του, ἔτσι καί ὁ μαθητής τῶν Πατέρων καλεῖται νά πῆ «μέ δικά του λόγια», λόγια τῆς ἐποχῆς του, ὅ,τι τοῦ δίδαξαν οἱ Πατέρες.

Ἔτσι, ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καλεῖται στήν ἐποχή μας νά δώσει ἀπαντήσεις, ἀντλώντας πάντοτε ἀπό τή σκέψη τῶν Πατέρων, σέ ἐρωτήματα πού κυριαρχοῦν στό σύγχρονο πολιτισμό μας. Σήμερα, γιά παράδειγμα, ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει ἕνα πρόβλημα, ἄγνωστο στήν ἐποχή τῶν Πατέρων, τήν οἰκολογική κρίση. Τό πρόβλημα αὐτό προέκυψε ἀπό τήν ἀλαζονεία καί τήν ἔπαρση τοῦ ἀνθρώπου ἐναντί τῆς λοιπῆς δημιουργίας, πού καλλιεργήθηκε κυρίως μέ τόν Διαφωτισμό καί τήν τεχνολογική ἐπανάσταση. Ἡ Πατερική κοσμολογία, μαζί μέ τήν λειτουργική καί ἀσκητική παράδοση καί ἐμπειρία τῆς Ὁρθοδοξίας, πρέπει νά ἐρμηνευτοῦν μέ ἄμεση ἀναφορά στό πρόβλημα αὐτό. Νά, λοιπόν, μία εὐκαιρία σύνθεσης τῆς εὐχαριστιακῆς μέ τήν ἀσκητική θεολογία, πού εἶναι ταυτόχρονα μία «συναφειακή θεολογία».

Ἀλλά ὁ αἰώνας πού διανύουμε φέρνει μαζί του καί ἄλλες προκλήσεις γιά τήν Ὁρθόδοξη θεολογία. Μία ἀπό αὐτές, ἴσως ἡ πιό σοβαρή, εἶναι ἡ ραγδαία ἀναπτυσσόμενη παγκοσμιοποίηση, μέ ὅλες τίς παραμέτρους τῆς. Ἡ πρώτη καί σημαντική παράμετρος τῆς παγκοσμιοποίησης συνδέεται μέ τήν τεχνολογία καί ὅλες τίς συνέπειές τῆς. Ἡ τεχνολογία, καί μάλιστα στήν ψηφιακή μορφή τῆς, καθιστᾷ τήν ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων ἄμεση, χωρίς δηλαδή τή μεσολάβηση τῆς τοπικῆς κοινότητας, ἡ ὁποία καί στήν οὐσία καταργεῖται.

Οἱ συνέπειες γιά τή θεολογία εἶναι συγκλονιστικές, ἰδιαίτερα στό χώρο τῆς ἐκκλησιολογίας. Ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογία «σέ ἀντίθεση μέ ἐκείνη τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν» βασίζεται στήν τοπική Ἐκκλησία. Πυρήνας καί κύτταρο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ τοπική Ἐκκλησία συνηγμένη ἐπί τό αὐτό σέ μία Εὐχαριστία γύρω ἀπό τόν ἐπίσκοπό τῆς. Αὐτό διαφυλάχθηκε διά μέσου τῶν αἰώνων ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ θωρακισμένο μέ ἱερούς κανόνες πού ἀπαγορεύουν τήν «εἰσπήδηση» ἐνός ἐπισκόπου στό ἔδαφος ἄλλης ἐπισκοπῆς. Τώρα ὅμως πού τό ραδιόφωνο, ἡ τηλεόραση ἢ καί τό internet μεταδίδουν τή Θ. Λειτουργία καί τό κήρυγμα σέ ἐμβέλεια πολύ εὐρύτερη μιᾶς ἐπισκοπῆς τί συμβαίνει μέ τήν ἀπαγόρευση τῶν «εἰσπηδήσεων»; Πῶς ἕνας πιστός μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας πού παρακολουθεῖ τήν ἀναμετάδοση τῆς Θ. Λειτουργίας μπορεῖ νά εὐχεται ὑπέρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου «του» («ἡμῶν»), ὅταν ὁ μνημονευόμενος ἐπίσκοπος δέν εἶναι ὁ δικός του, ἀλλά κάποιος ἄλλος; Μήπως σιγά-σιγά θά ἐθιστοῦμε στό «δέν ἔχει σημασία» ποιός εἶναι ὁ ἐπίσκοπος

μας, όταν μετέχουμε στή Θ. Εὐχαριστία; Ἄλλά αὐτό θά ἀποσυνδέει πλέον τόν ἐπίσκοπο ἀπό τήν Εὐχαριστία, καί ὅλοι οἱ ἱεροί κανόνες περί «εἰσπηδήσεως» θά μεταβάλλονταν σέ παρωδία.

Δέν ὑπάρχει, νομίζω, ἀμφιβολία ὅτι τό πρῶτο καί τραγικώτερο θῦμα τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας θά εἶναι σύντομα ἡ εὐχαριστιακή

νομεύει αὐτό τό ἴδιο τό νόημα τῆς Θ. Εὐχαριστίας, καί ἐνθαρρύνει τήν διάλυση τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, πράγμα πού ἤδη συμβαίνει σέ μεγάλο βαθμό.

Ἄλλά ἡ πρόκληση τῆς τεχνολογίας καί τῆς παγκοσμιοποίησης δέν σταματᾷ στήν τοπική Ἐκκλησία. Τό ἐπόμενο θῦμα τῆς θά εἶναι οἱ λεγόμενες «ἐθνικές» ἢ «αὐτοκέφαλες» Ἐκκλησίες. Ὅταν τά ἔθνη-κράτη παραχωροῦν σιγά-σιγά τήν ἐθνική κυριαρχία τους σέ τομεῖς ὅπως ἡ οἰκονομία (καί ὄχι μόνον, βλ. Ἑλλάδα σήμερα), πῶς θά ἐπιβιώσει ἡ συνείδηση τῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας; Ὅταν ἡ δημογραφική σύνθεση μιᾶς χώρας ἀλλοιώνεται ραγδαῖα μέ τήν ἀνάμιξη πολλῶν ἐθνοκοιτιῶν, πῶς θά μπορούμε νά προσευχόμαστε «ὑπέρ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους»; Εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ θεολογία τῆς ἔτοιμες νά ἀντιμετωπίσουν αὐτές τίς νέες προκλήσεις ἢ μήπως προτιμοῦν νά κλείνουν τά μάτια τους στόν ἐρχομό τους;

Συναφῆς μέ τίς προκλήσεις αὐτές εἶναι καί ἡ ραγδαία ἀποσύνδεση τῶν συγχρόνων (δυτικῶν κυρίως) κοινωνιῶν ἀπό τά πιστεύματα καί τά ἠθικά προστάγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θρησκεία σιγά-σιγά ἰδιωτικοποιεῖται καί παύει νά εἶναι δημόσιο βίωμα. Ὁ γάμος ἀπο-ἱεροποιεῖται, καί γίνεται ἀπλή σύμβαση ἢ συμβίωση. Ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία ἀπαγορεύει, τό κράτος τό ἐπιτρέπει. Αὐτά δέν εἶναι ἴσως ἀκόμα πραγματικότητα στήν πατρίδα μας, ἀλλά ὅποιος ἔχει μάτια τά βλέπει νά ἐρχονται καί ἐδῶ.

Θά μπορούσε νά ἀναφέρει κανεῖς πολλές ἀκόμα ἀπό τίς προκλήσεις τοῦ αἰῶνα μας, ἀλλά ἄς ἐπικεντρώσουμε τή σκέψη μας στό κρέος τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας. Πολλές ἀπό τίς προκλήσεις πού ἀνέφερα ἔχουν ἤδη βρεθεῖ ἀντιμέτωπες μέ τή χριστιανική Θεολογία στή Δύση. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ μία κατά μέτωπον σύγκρουση τῆς θεολογίας μέ τίς προκλήσεις αὐτές (αὐτό συνέβη κυρίως στή Ρωμαιοκαθολική θεολογία) ἢ μία πλήρης ὑποταγή τῆς (ἡ περίπτωση τοῦ Προτεσταντισμοῦ, μέ ἐξαίρεση τήν εὐαγγελική καί φονταμενταλιστική μερίδα του). Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία μόλις τώρα ἄρχισε νά προβληματίζεται. Μερικοί Ὁρθόδοξοι ἀκολουθώντας τό (ἐπίσημο) Ρωμαιοκαθολικό ἢ τό εὐαγγελικό-προτεσταντικό πρότυπο ἐπιλέγουν τήν κατά μέτωπο σύγκρουση μέ τίς νέες αὐτές προκλήσεις. Ἄλλοι εἶναι διατεθειμένοι νά συμβιβαστοῦν μέ αὐτές προκαλώντας τήν ὀργή τῶν προηγουμένων. Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία δέν ἔχει ἀκόμα βρεῖ τό δρόμο τῆς, καί δέν διαθέτει κριτήρια γιά νά βοηθήσει τήν Ἐκκλησία.

... Ἡ θεολογία πού δέν ἀφουγκράζεται τό τί συμβαίνει γύρω τῆς ἔχει καταδικάσει σέ θάνατο τήν κληρονομία πού παρέλαβεν ἀπό τούς Πατέρες τῆς...
... Χρέος τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας εἶναι νά προσπαθεῖ νά ἀπαντᾷ διαρκῶς στό ἐρώτημα, ὄχι τί εἶπαν οἱ Πατέρες στήν ἐποχή τους, ἀλλά τί θά ἔλεγαν σήμερα, ἂν βρισκόνταν ἀντιμέτωποι μέ τά προβλήματα ἑνός συγχρόνου δυτικοῦ ἀνθρώπου ἢ ἑνός Ἀφρικανοῦ κ.λπ...
... Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καλεῖται στήν ἐποχή μας νά δώσει ἀπαντήσεις, ἀνιλώντας πάντοτε ἀπό τή σκέψη τῶν Πατέρων, σέ ἐρωτήματα πού κυριαρχοῦν στό σύγχρονο πολιτισμό μας...

ἐκκλησιολογία. Μία παγκόσμια κοινωνία θά ἔχει ὡς συνέπεια καί μία παγκόσμια ἐκκλησιολογία, δηλαδή μία διάλυση τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Τί πρέπει νά γίνει; Ἡ ἀπάντηση δέν εἶναι εὐκόλη. Τό λιγότερο πού μπορεῖ νά γίνει εἶναι ἡ ἀπαγόρευση τῆς ἀναμετάδοσης τῆς Θ. Λειτουργίας; ἡ Εὐχαριστία νά γίνει πάλι αὐτό πού ἦταν ἄλλοτε, δηλαδή Σύναξις «ἐπί τό αὐτό». Ἡ ψευδαίσθηση ὅτι δῆθεν μετέχω στή Θ. Εὐχαριστία, χωρίς νά συνάγωμαι (σωματικά) «ἐπί τό αὐτό», ὑπο-

Ἡ ταπεινή μου γνώμη εἶναι ὅτι ἡ κατά μέτωπο σύγκρουση μέ τίς προκλήσεις αὐτές καί ἀτελέσφορη εἶναι καί δέν ταιριάζει στό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅταν ἡ ἐκκοσμίκευση χτυποῦσε τήν πόρτα τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἀπειλοῦσε σπίν μετά τόν Μ. Κωνσταντῖνο ἐποχή, ἡ Ἐκκλησία ἀπαντοῦσε μέ δύο θεολογικές θέσεις της: τή λειτουργική ζωή καί τόν μοναχισμό. Καί τά δύο αὐτά στοιχεῖα εἶχαν ἕνα κοινό χαρακτηριστικό: τόν ἐσχατολογικό προσανατολισμό τους. Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία δέν ἀντλεῖ ἀπό ἱστορικά μορφώματα, ὥστε νά χρειάζεται νά τά ὑπερασπίζεται. Τήν ἐνδιαφέρει ὁ ἄνθρωπος ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὑπό ὅποιοσδήποτε ἱστορικές συνθήκες καί ἂν βρισκε-

... Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία

**δέν ἀντλεῖ ἀπό ἱστορικά μορφώματα,
ὥστε νά χρειάζεται νά τά ὑπερασπίζεται.**

**Τήν ἐνδιαφέρει ὁ ἄνθρωπος ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὑπό
ὅποιοσδήποτε ἱστορικές συνθήκες καί ἂν βρίσκεται,
καί αὐτόν τόν ἄνθρωπον ὑπηρετεῖ προβάλλοντας ἐνώπιόν
του ἕνα ὄραμα, μία ἐσχατολογική προοπτική,
γιά νά προσαρμόσει σ' αὐτό τή ζωή του.**

**Αὐτό ἔκανε στούς πρώτους αἰῶνες, αὐτό ἐξακολούθησε
νά κάνει σπίν Τουρκοκρατία, καί αὐτό οὐσιαστικά
διέσωσε τήν Ὁρθοδοξία, ὅταν τῆς στερήθηκε
κάθε δυνατότητα ἐπέμβασης στά κοινωνικά δρώμενα
ἀπό τά κομμουνιστικά καθεστώτα.**

**Λειτουργική ζωή καί μοναχισμός ὑπῆρξαν ἡ ἀπάντηση
τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας
σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις...**

ται, καί αὐτόν τόν ἄνθρωπον ὑπηρετεῖ προβάλλοντας ἐνώπιόν του ἕνα ὄραμα, μία ἐσχατολογική προοπτική, γιά νά προσαρμόσει σ' αὐτό τή ζωή του. Αὐτό ἔκανε στούς πρώτους αἰῶνες, αὐτό ἐξακολούθησε νά κάνει σπίν Τουρκοκρατία, καί αὐτό οὐσιαστικά διέσωσε τήν Ὁρθοδοξία, ὅταν τῆς στερήθηκε κάθε δυνατότητα ἐπέμβασης στά κοινωνικά δρώμενα ἀπό τά κομμουνιστικά καθεστώτα. Λειτουργική ζωή καί μοναχισμός ὑπῆρξαν ἡ ἀπάντηση τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις.

Σεβασμιώτατοι καί ἀγαπητοί πατέρες καί ἀδελφοί. Εἶπα σπίν ἀρχή τῆς ὀμιλίας μου ὅτι ἡ τιμητική αὐτή ἐκδήλωση εἶναι σταθμός σπίν ροή τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς μου. Σ' αὐτόν στέκομαι μέ εὐχαριστία ἀλλά καί μέ δέος γιά νά ἐποπτεύσω τό παρελθόν καί νά ἀτενίσω τό μέλλον. Οἱ ὀμιλητές τοῦ συνεδρίου εἶχαν πολλά νά ποῦν, κάνοντας φύλλο καί φτερό ὅσα προσπάθησα καί ἐγώ νά πῶ ὑπηρετώντας τήν Ἐκκλησία καί τή θεολογία της. Τούς εὐχαριστῶ καί πάλι γι' αὐτό. Ἀνατρέχοντας στό παρελθόν μέ τό βλέμμα πλέον στραμμένο στό μέλλον πού φέρνει μαζί του ὁ αἰώνας μας παραμένω ἀμετανόητος γιά ἕνα πράγμα σπίν θεολογική διαδρομή μου: τήν εὐχαριστιακή προσέγγιση τῆς θεολογίας. Ἡ προσέγγιση αὐτή παραμένει γιά μένα καί ὁ μόνος δρόμος πού ἔχει μπροστά της ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία ἀντικρύζοντας τίς προκλήσεις τοῦ αἰῶνα μας. Ἀπό τήν προσέγγιση αὐτή μπορεῖ ὄχι μόνο νά ἐπιβιώσει, ἀλλά καί νά διαλεχθεῖ ἡ Ὁρθοδοξία δημιουργικά μέ τίς κοινωνικές, ἀκόμα καί τίς φυσικές, ἐπιστῆμες τοῦ αἰῶνα μας, νά ἀσκῆσει κριτική σοβαρή στά ἀρνητικά γιά τόν ἄνθρωπο καί τή δημιουργία τοῦ Θεοῦ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ μας, καί νά συμβάλει "ὅσο τό ἐπιτρέπουν οἱ περιορισμοί καί οἱ ἀντινομίες τῆς ἱστορίας" σπίν δημιουργία ἐνός πύ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. Ἡ εὐχαριστιακή προσέγγιση δέν εἶναι μονομέρεια. Τίποτε δέν εἶναι πύ «καθολικό» ἀπό τή θεία Εὐχαριστία. Ἐκεῖ καταλήγουν καί καταξιώνονται τά πάντα: Βάπτισμα, Μετάνοια (=ἄσκηση), τέχνη, καί ὅ,τι ἄλλο περιλαμβάνει ἡ ὑπαρξη καί ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί ὅλης της κτίσεως. Ἀρκεῖ νά ἀνοίξουμε οἱ θεολόγοι καλά τά μάτια μας, καί ἀπαλλαγμένοι ἀπό

προκαλήψεις καί προσωπικές ἀντιδικίες, νά κοιτάξουμε στό βάθος καί τό εὖρος αὐτοῦ τοῦ Μυστηρίου τῶν Μυστηρίων. Ἐκεῖ θά βροῦμε ὅλη τή θεολογία μας, ὄχι ἀπλῶς στό νοῦ καί τή διάνοιά μας, ἀλλά σπίν ἐμπειρία μας, μία ἐμπειρία πού δέν θά εἶναι ἀτομική ὑπόθεση (ὅπως συμβαίνει μέ ἄλλες ἐμπειρικές θεολογίες), ἀλλά κοινωνία ψυχῶν καί σωμάτων, μετοχή τοῦ Θεοῦ καί ὅλης τῆς κτίσεως.

... Ἡ εὐχαριστιακή προσέγγιση δέν εἶναι μονομέρεια.

Τίποτε δέν εἶναι πύ «καθολικό» ἀπό τή θεία Εὐχαριστία.

Ἐκεῖ καταλήγουν καί καταξιώνονται τά πάντα...

... Ἀρκεῖ νά ἀνοίξουμε οἱ θεολόγοι καλά τά μάτια μας,

**καί ἀπαλλαγμένοι ἀπό προκαλήψεις καί προσωπικές
ἀντιδικίες, νά κοιτάξουμε στό βάθος καί τό εὖρος αὐτοῦ
τοῦ Μυστηρίου τῶν Μυστηρίων.**

Ἐκεῖ θά βροῦμε ὅλη τή θεολογία μας,

ὄχι ἀπλῶς στό νοῦ καί τή διάνοιά μας,

ἀλλά σπίν ἐμπειρία μας, μία ἐμπειρία πού δέν θά εἶναι

**ἀτομική ὑπόθεση, ἀλλά κοινωνία ψυχῶν καί σωμάτων,
μετοχή τοῦ Θεοῦ καί ὅλης τῆς κτίσεως...**

Ἔτσι, ἀτενίζοντας τό μέλλον προσβλέπω πρὸς αὐτό πού ὁ καθηγητής Σταμούλης ἀποκάλεσε ἐδῶ μετά ἀπό ἐμένα ἐποχή. Τό τί θά γίνει μέ τόν σπύρο πού ἔπεσε, μόνον ὁ Θεός τό γνωρίζει. Αὐτός, πού κατευθύνει τήν ἱστορία μπορεῖ νά ἀκυρώσει ὅ,τι κατέθεσα ἡ, ὅπως εὐχομαι, νά βρεῖ κάτι σ' αὐτό πού νά εἶναι χρήσιμο γιά τά σχέδιά Του.

Τό μόνο πού θά μπορούσα ἐγώ νά πῶ εἶναι τί θά ἤθελα νά δῶ σπὴν μετὰ ἀπὸ ἐμένα ἐποχή. Καί αὐτό θά μπορούσε ἐνδεικτικά νά περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα:

α) Μαθητές πού θά κάνουν βήματα πιο πέρα ἀπὸ ὅσα ἔχω πεῖ, χτίζοντας ἐπάνω σ' αὐτά μέ τρόπο ἐποικοδομητικό καί δημιουργικό.

β) Μία προέκταση τῆς εὐχαριστιακῆς θεολογίας σέ περιοχές πού θά ἤθελα προσωπικά, ἂν εἶχα τό χρόνο, νά καλύψω. Μία τέτοια περιοχή εἶναι ἡ Τέχνη, γιά τὴν ὁποία ἡ εὐχαριστιακὴ θεολογία ἔχει πολλὰ νά πεῖ. Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία συνδέεται ἀπὸ τὴ φύση τῆς μέ τὴν Τέχνη. Μέ αὐτὴν θεολόγησε στὸ παρελθόν πρὶν ὑποταγεῖ σπὴν αἰχμαλωσία τῆς ἀκαδημαϊκῆς νοσηρχίας. Δέν νοεῖται Ὁρθόδοξη θεολογία χωρὶς γόνιμο διάλογο μέ τὴν Τέχνη σέ ὅλες τὶς μορφές τῆς (λογοτεχνία, μουσική, ζωγραφική, θέατρο κ.τ.λ.). Ἡ θεία Εὐχαριστία βρῆκε γρήγορα τὴν ἐκφρασὴ τῆς σπὴν Τέχνη. Καιρός εἶναι νά τὴν ξαναβρεῖ.

γ) Ἀλλὰ καί μέ τὴν Ἐπιστήμη πρέπει νά διαλεχθεῖ ἡ εὐχαριστιακὴ θεολογία. Διότι, ἡ Εὐχαριστία περιλαμβάνει μία κοσμολογία πού ἔχει πολλὰ νά μοιραστεῖ μέ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, τόσο ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο ὅσο καί τὴ μεθοδολογία.

δ) Τέλος, ὡς πρὸς τὴν ἠθική (ἢ μᾶλλον τὸ ἦθος) ἡ θεματολογία εἶναι καί θά παραμένει πάντα ἀνεξάντλητη. Τί ἔχει νά μᾶς πεῖ ἡ εὐχαριστιακὴ θεολογία γιά θέματα βιοηθικῆς, σεξουαλικῆς ἠθικῆς, Ἱεραποστολῆς, ἀντιμετώπισης τῆς βίας κ.ἄ.

Ἡ ταπεινὴ μου προσφορά προσπάθησε νά συνδέσει τὴν Εὐχαριστία μέ τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς καί μέ τὴν ἀνθρωπολογία. Ἀλλὰ, ἡ Εὐχαριστιακὴ θεολογία ἔχει μία δυναμικὴ ἀνεξάντλητη. Ἀφήνει στοὺς νεώτερούς μου νά προχωρήσουν παραπέρα σέ περιοχές, ὅπως ἐκεῖνες πού ἀνέφερα. Τό ἔχει ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία.

Αὐτὰ θά ἤθελα νά πῶ μέ ἀφορμὴ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ ὡς ἀναδρομὴ σέ ὅ,τι ταπεινὸ, μέ τὴ χάρη καί τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, προσέφερα σπὴν Θεολογία. Εὐχαριστῶ γιατί μοῦ δώσατε τὴν ἱκανοποίηση νά αισθανθῶ ὅτι «οὐκί εἰς κενόν ἔδραμον, οὐδέ εἰς κενόν κεκοπίακα». Αὐτό εἶναι μέγιστο δῶρο γιά ἕναν ἄνθρωπο, γιατί μοῦ δώσατε τὴ δυνατότητα νά μοιραστῶ μαζί σας τοὺς στοχασμούς καί τὶς ἀγωνίες μου. Εὐχομαι ταπεινὰ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα νά κατευθύνει τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία σπὴν ἐκπλήρωση τῆς ἀποστολῆς τῆς σέ ἕνα κόσμο πού ἔχει τόση ἀνάγκη ἀπὸ τὸ σωτήριο λόγο τῆς Ὁρθοδοξίας.

Σὰς εὐχαριστῶ.

Προσφώνηση Σεβ. Μητροπολίτου κ. Ἰγνατίου μέ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀπονομῆς τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ, τῆς Ἀνωτάτης Τιμητικῆς Διακρίσεως τῆς Ἱ.Μ. Δημητριάδος

Σεβασμιώτατε,
Μέ αἰσθήματα χαρᾶς καί δοξολογίας πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ ἢ κατὰ τὴν Δημητριάδα Ἐκκλησία σὰς ὑποδέχθηκε χθές τὸ βράδυ σπὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, ὅπου παρουσιάσατε μία λαμπρὴ εἰσήγηση μέ θέμα «Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καί οἱ προκλήσεις τοῦ 21ου αἰῶνα». Σήμερα σὰς τιμᾶ μέ τὸν Χρυσοῦν Σταυρόν, τὴν Ἀνώτατη Τιμητικὴ Διάκριση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος. Αἰσθανόμαστε ἰδιαίτερη τιμὴ καί συγκίνηση γιά τὴν ἐκ μέρους σας ἀποδοχὴ τῆς προσκλήσεώς μας καθὼς καί γιά τὴν παρουσία σας ἀνάμεσά μας, καί δοξάζουμε τὸν Θεὸ γι' αὐτὴν τὴν εὐκαιρία καί γι' αὐτὸ τὸ δῶρο. Χθές σπὴν Ἀκαδημία γευθήκαμε τὴ σοφία σας, τὴ θεολογικὴ σας δεινότητα καί τὴν γρηγοροῦσα ἐκκλησιαστικὴ καί θεολογικὴ σας συνείδηση· σήμερα εἶχαμε τὸ προνόμιο καί τὴν ἰδιαίτερη τιμὴ καί χαρὰ νά συλλειτουργήσουμε μέ σὰς καί νά εἶμαστε σπὴ θέση νά σὰς ἐπιδώσουμε τὸν Χρυσὸ Σταυρόν, τὴν Ἀνώτατη Τιμητικὴ Διάκριση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος. Τιμητικὴ Διάκριση πού θέλει νά ὑπογραμμίσει καί νά ἐξάρει τὴν ἐκκλησιαστικὴ, θεολογικὴ καί εὐρύτερη πνευματικὴ προσφορά σας.

Τίμιον πρεσβυτέριον, Χριστοῦ διακονία, λαέ τοῦ Θεοῦ ἠγαπημένε,

Στὸ πρόσωπο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννη Ζηζιούλα ἀναγνωρίζουμε καί τιμοῦμε μία μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ, θεολογικὴ καί πνευματικὴ φυσιογνωμία τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ καιροῦ μας. Μία φυσιογνωμία πού γνωρίζει νά συνδυάζει ἀρμονικὰ τὴν πιστότητα σπὴν Παράδοση μέ τὸ αἷμα τῆς ἀνανέωσης· μία προσωπικότητα τῆς ὁποίας τὸ κύρος καί ἡ ἀπήχηση ξεπερνοῦν κατὰ πολὺ τὰ ὅρια τῆς πατρίδας μας, τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅρια τοῦ ἐλληνόφωνου χριστιανισμοῦ, ἀκόμη καί τὰ ὁμολογιακὰ ὅρια τῆς Ὁρθοδοξίας, καθὼς ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης εἶναι πρόσωπο σεβαστό, ἀγαπητὸ καί ὑπολογίσιμο πρωτίστως στὸ κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καί μεταξὺ τῶν ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως καί τῶν ἄλλων τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων.

Ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης Ζηζιούλας ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ρώσου ὀρθόδοξου θεολόγου π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ. Γεννήθηκε στίς 10 Ἰανουαρίου 1931 στὸ Καταφύγιο Κοζάνης. Σπούδασε Θεολογία στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καί στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἐνῶ ἔκανε μεταπτυχιακὲς σπουδές στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Harvard σπὴ Βοστώνη. Ἐκπόνησε διδακτορικὴ δια-

τριβή στο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν μέ θέμα «Ἡ ἐνότις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ καί τῷ Ἐπισκόπῳ κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνας». Ἔχει διατελέσει καθηγητής συστηματικῆς θεολογίας στά πανεπιστήμια Ἐδιμβούργου, Γλασκώβης, Kings College τοῦ Λονδίνου καί Θεσσαλονίκης. Τό 1986 ἐξελέγη ἀθρόον (κατευθείαν ἀπό λαϊκός) ἀπό τή σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σέ Μητροπολίτη Περγάμου. Τό 1993 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καί τό 2002 διετέλεσε πρόεδρος τῆς. Εἶναι ὁ Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος τῆς Μικτῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καθώς καί Διευθυντής τοῦ Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σπίν Ἀθήνα. Ἔχει συγγράψει πλῆθος μελετημάτων καί ἄρθρων, ἐνῶ γιά τό ἔργο του ἔχουν γραφτεῖ δεκάδες διδακτορικές διατριβές, καί δημοσιευθεῖ ἑκατοντάδες μελέτες καί ἄρθρα σέ διεθνή περιοδικά καί ἐγκυκλοπαίδειες.

Τό ἔργο τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου εἶναι πολυδιάστατο καί μεγάλης σπουδαιότητας. Σήμερα θά ἐπιμείνουμε σέ ὀρισμένες μόνο ὄψεις τῆς εὐχαριστιακῆς-ἐκκλησιολογικῆς του σκέψης, προκειμένου νά φανερωθεῖ ἡ οἰκουμενική, ταυτόχρονα παραδοσιακή ἀλλά καί ἀνανεωτική σπουδαιότητα τῶν λόγων του. Ἡ Ἐκκλησία, μᾶς λέει ὁ Σεβασμιώτατος, δέν ἀποτελεῖ ἀπλά καί μόνο ἕνα θεσμό, ἕνα τετελεσμένο καθίδρυμα, στό ὁποῖο ἐκ τῶν ὑστέρων ἐρχόμαστε νά ἐνταχθοῦμε καί νά συμμετάσχουμε στή μυστηριακή ζωή τῆς. Ἀλλά ἀποτελεῖ πρωτίστως ἕνα τρόπο ὑπάρξεως, πού συνδέεται στενά τόσο μέ τήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ καί τήν ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου ὅσο καί μέ τήν ὑπαρξη ὁλόκληρου τοῦ κόσμου.

Ὄταν λέμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας τρόπος ὑπάρξεως ἐννοοῦμε ὅτι ἀποτελεῖ τόν τόπο, ὅπου ὅλοι ἐμεῖς πού εἴμαστε μέλη τῆς καί συνεπῶς ἀποτελοῦμε «εἰκόνες τοῦ Θεοῦ», μετέχουμε σέ ἕνα γεγονός κοινωνίας, μέ ἄλλα λόγια σέ μία ιδιαίτερη σχέση μέ ὁλόκληρο τόν κόσμο καί τό Θεό, ἕνα γεγονός πού ὀφείλει νά εἰκονίζει τόν τρόπο ὑπάρξεως τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθώς σπίν προαιώνια

βουλή τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ὀφείλεται ἡ ἔγχρονη πραγμάτωση τοῦ σχεδίου τῆς θείας Οἰκονομίας καί κατεξοχίν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος. Ὅλα αὐτά ἴσως στίς μέρες μας ἀκούγονται σάν θεωρητικές συλλήψεις, πού δύσκολα θά μπορούσαν νά βροῦν πρακτική ἐφαρμογή σπίν Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς μας. Ὡστόσο γιά τόν Σεβασμιώτατο Ἰωάννη τά πράγματα μποροῦν νά ἰδωθοῦν διαφορετικά.

Πῶς λοιπόν θά μπορούσε κάποιος νά βιώσει τόν τριαδικό τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καί ἀποτελεῖ τόν σκοπὸ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, μέ ἄλλα λόγια νά φτάσει στή θέωση; Δέν θά μπορούσε νά ὑπάρχει ἄλλος τρόπος καί τόπος ἀπό τήν μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας (ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ τόν ἅγιο Νικό-

λαο τόν Καβάσιλα πού λέει ὅτι «ἡ Ἐκκλησία σημαίνεται ἐν τοῖς Μυστηρίοις») καί πρωτίστως στό ἕνα καί μοναδικό, καθολικό μυστήριό τῆς Εὐχαριστίας. Ὅπως μᾶς περιγράφει μέ εὐγλωττο τρόπο ὁ Σεβασμιώτατος Περγάμου, τό ὄλο ζήτημα, ἡ Εὐχαριστία, δέν πρέπει νά κατανοηθεῖ ὡς ἕνα ἀπό τά πολλά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔχουμε συνηθίσει νά τήν βλέπουμε, ἀλλά ὡς ἡ κατεξοχίν συστατική-ἰδρυτική πράξη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπως εἶπαμε, ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι κάτι (ὁ ναός, ἕνας θεσμός, ἕνα σωματεῖο κ.λπ.) πού ὑπάρχει ἤδη καί στό ὁποῖο καλοῦμαστε ἀπλῶς καί μόνο νά ἐνταχθοῦμε, ἀλλά ἀντίθετα συγκροτεῖται κάθε φορά πού τελεῖται ἡ Εὐχαριστία. Σήμερα, δηλαδή, ἐδῶ πού συναχθήκαμε γιά τήν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας πρὸς τόν Τριαδικό Θεό, κατεξοχίν σ' αὐτή τήν στιγμή ὑφίσταται Ἐκκλησία. Ὅλες οἱ ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς εἴτε πρόκειται γιά τά λεγόμενα Μυστήρια (γάμος, βάπτισμα κ.λπ.) εἴτε γιά διοικητικές καί φιλανθρωπικές μέριμνες, στίς ὁποῖες ἔχουμε ἐθιστεῖ πρωτίστως σήμερα, δέν ἀποτελοῦν ἀπό μόνα τους φανέρωση ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος, ἄν δέν ἀπορρέουν, δέν σχετίζονται καί δέν δείχνουν πρὸς τήν Εὐχαριστία.

Ἡ εὐχαριστιακή σύναξη, γιά νά μπορεῖ νά ἐκφράζει τό πνεῦμα πού ἀναφέραμε, χρειάζεται ὡς ἀπαραβατή προϋπόθεση τήν παρουσία ὄλων τῶν ἐπιμέρους τάξεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀπό τόν ἐπίσκοπο ὡς κεφαλή, τόν πρεσβύτερο, τόν διάκονο ὡς σύνδεσμο τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Καμία ἀπό τίς τέσσερις τάξεις δέν ἀποτελεῖ εἶδος πολυτέλειας, ἀλλά ὅλες εἶναι ἀναγκαῖες ὄχι τόσο γιά τήν λαμπρότητα τῆς Λειτουργίας ἀλλά προκειμένου ἡ Λειτουργία νά εἶναι ὄντως ἔργο Λαοῦ καί νά εἰκονίζει τήν ἐσατολογική Βασιλεία, ὅπως μᾶς τήν περιγράφει τό βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως, μέ τόν Χριστό στό κέντρο νά περιβάλλεται ἀπό τό πρεσβυτέριον, τούς διακόνους καί τό συναγμένο λαό.

Σεβασμιώτατε,

Ἐπιτρέψτε μας νά θεωροῦμε ὅτι σέ ὄλο τό δεύτερο μισό τοῦ ταραγμένου 20οῦ αἰῶνα καί μέχρι καί σήμερα, εἴστε ἕνας ἀπό τούς μάρτυρες τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνείδησης τῆς καθολικότητας τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως αὐτή ἐκφράζεται καί ἐδῶ καί αἰῶνες σαρκώνεται ἀπό τόν Οἰκουμενικό θρόνο. Ἡ παρουσία σας στό Βόλο μέ τήν εὐκαιρία τοῦ συνεδρίου καί τῆς τιμητικῆς ἐκδηλώσεως τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν, δίνει τή δυνατότητα καί τήν εὐκαιρία νά σᾶς τιμήσουμε καί νά σᾶς ἀπονεύσουμε τόν Χρυσοῦν Σταυρόν, τήν Ἀνώτατη Τιμητική Διάκριση τῆς Μητροπόλεώς μας, σέ ἔνδειξη ἀπεριόριστης τιμῆς καί εὐγνωμοσύνης γιά τό ἐκκλησιαστικό, ποιμαντικό, θεολογικό καί εὐρύτερο ἀκαδημαϊκό καί πνευματικό σας ἔργο, εὐχόμενοι ὑγεία καί μακρομέρευση, καί τήν ἐκ Θεοῦ δύναμη γιά τήν συνέχιση τῆς τόσο δύσκολης ἀλλά καί ὑψηλῆς ἀποστολῆς σας πρὸς οἰκοδομήν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα!

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Ἔτος 30ο • Ἀρ. Φύλλου 368 • Δεκέμβριος 2011

Ἐκδότης: Μητροπολίτης Δημητριάδος Ἰγνάτιος

Διευθυντής: Ἀρχιμανδρίτης Δαμασκηνός Κιαμέτης

Φιλολογική

ἐπιμέλεια: Χρῖστος Δ. Ξενάκης

Υπεύθυνος

κυκλοφορίας: Ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος Παπαϊωάννου

Μηχανογράφηση: Βασιλική Ἀντωνάκη

Ἐκτύπωση &

Βιβλιοδεσία: Ἀλ. Ξουράφας

Ἰδιοκτησία: Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Διεύθυνση: Τ.Θ. 1308 • 38001 Βόλος

Τηλέφωνα: 24210 93500 • Fax: 24210 67903

Internet: www.imd.gr

E-mail: info@imd.gr

Κήρυγμα του Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ιωάννου στήν Θεία Λειτουργία, στόν Ἱ. Ναό Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ Βόλου

«Ἐπί πᾶσι τούτοις, μεταξύ ἡμῶν καί ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται»
Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς,
Πανοσιολογιώτατε ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Π., τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου,
Εὐλαβέστατοι κληρικοί,
Ἀγαπητοί μου χριστιανοί,

Η μεγαλύτερη τραγωδία τοῦ σημερινοῦ πλουσίου πού ἀκούσαμε στήν εὐαγγελική περικοπή, ὀδυνηρότερη καί σοβαρότερη καί ἀπό αὐτά τὰ βασανιστήρια τῆς κολάσεώς του, ἦταν τό χάσμα πού αἰσθανότανε, μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ Θεοῦ, μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ ἴδιου τοῦ Λαζάρου, τόν ὁποῖο εἶχε περιφρονήσει στή ζωή αὐτή. Γιατί τό χάσμα, πού ἀνοιξε ἡ πώση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ἁμαρτία, εἶναι τό σοβαρότερο καί μεγαλύτερο πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, τό μεγαλύτερο καί σοβαρότερο πρόβλημα ὅλης τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός δημιούργησε τόν κόσμο γιά νά κοινωνεῖ μαζί Του, ἤθελε ὁ Θεός τή δημιουργία Του νά τήν εἰσαγάγει μέσα στήν ἴδια τή ζωή Του, νά τή θεώσει, νά τή δοξάσει. Ἀλλά αὐτό ἔπρεπε νά γίνει ἐλεύθερα, καθώς δέν ἦταν δυνατόν διά τῆς βίας νά ὑπάρξει μακαριότητα καί δοξασμός καί θέωση τῆς κτίσεως. Καί αὐτή τήν ἐλεύθερη ἀπόφαση τήν ἀνάθεσε στόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μικρόκοσμος πού περιλαμβάνει μέσα του ὅλη τή δημιουργία καί ἐνώνει τόν ὑλικό καί τόν νοητό κόσμο, τήν κτίση μέ τό Θεό. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος ἀποφάσισε αὐτή τήν κοινωνία νά μὴν τήν πραγματοποιήσει καί τότε τό χάσμα μεταξύ Θεοῦ καί κόσμου ἐβάθυνε. Ἡ μεγαλύτερη τραγωδία τοῦ κόσμου εἶναι αὐτό τό χάσμα μεταξύ Θεοῦ καί κόσμου. Τό χάσμα αὐτό ἔφερε τό θάνατο. Γιατί ὁ θάνατος δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά ἓνα χάσμα. Ἐνα χάσμα μεταξύ τοῦ ἑνός ἀνθρώπου καί τοῦ ἄλλου, γιατί ὁ θάνατος χωρίζει τούς ἀνθρώπους, ἀλλά ἀκόμη καί μεταξύ τῶν στοιχειῶν πού ἀπαρτίζουν τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο, τῆς ψυχῆς του καί τοῦ σώματος του δηλαδή. Αὐτό τό χάσμα τοῦ θανάτου ἐπεκράτησε πλέον σέ ὅλη τή δημιουργία καί σέ ὅλη τή ζωή τῶν ἀνθρώπων. Καί ἦρθε ὁ Κύριος, γιά νά γεφυρώσει αὐτό τό χάσμα, καί μέ τή σάρκωσή Του τὰ διεστῶτα τὰ ἔνωσε. Ἐφερε αὐτή τήν ἔνωση κτιστοῦ καί ἀκτίστου, ἔφερε τή γεφύρωση τοῦ χάσματος πού δημιούργησε ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνῶ ὁ Κύριος ἔφερε αὐτή τή γεφύρωση τοῦ χάσματος, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει, συντηρεῖ αὐτό τό χάσμα. Ὑπάρχει διαρκῶς μέσα στή ζωή μας, ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, ἓνα μεγάλο χάσμα μεταξύ ἡμῶν καί τοῦ Θεοῦ καί μεταξύ ἐκάστου ἀπό ἐμᾶς. Καί ὁ πλούσιος τῆς σημερινῆς παραβολῆς ἔζησε ὅλη

**...Τό χάσμα,
πού ἀνοιξε ἡ πώση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ἁμαρτία,
εἶναι τό σοβαρότερο καί μεγαλύτερο
πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, τό μεγαλύτερο καί σοβαρότερο
πρόβλημα ὅλης τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ...
...Γιά νά γεφυρωθεῖ αὐτό τό χάσμα πρέπει
ἡ ἐλευθερία μας νά ἀσκηθεῖ, καί νά ἀπορριφθεῖ καί
νά θελήσει νά ἐπανορθώσει, τό χάσμα νά τό γεμίσει...**

του τή ζωή μέσα σέ ἓνα μεγάλο χάσμα μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου. Ἦταν δίπλα του ὁ Λάζαρος, ἀλλά τούς χωρίζει ἓνα μεγάλο ἀγεφύρωτο χάσμα. Δέ τόν συγκινοῦσε τόν πλούσιο τό δράμα πού περνοῦσε ὁ πτωχός αὐτός Λάζαρος, πού ἦταν μόλις δίπλα του, καί ἤθελε μέ τόν τρόπο αὐτό νά συντηρήσει στή ζωή του τό χάσμα πού

ἀπομάκρυνε τόν ἄνθρωπο ἀπό τό Θεό καί συντηρώντας αὐτό τό χάσμα βρέθηκε μπροστά στό θάνατο. Καί τότε, πῆρε μαζί του αὐτό τό χάσμα καί αὐτό τό χάσμα τόν καταδίωκε αἰώνια. Ἦθελε νά ἀπαλλαγεῖ. Παρακαλοῦσε τόν Ἀβραάμ νά ἐπικοινωνήσει μαζί του νά στείλει ἀνθρώπους στούς συγγενεῖς του τουλάχιστον, νά μεταφέρουν τό μήνυμα ὅτι τό χάσμα στή ζωή αὐτή ὀδηγεῖ σέ ἓνα αἰώνιο χάσμα, σέ μία ἀτελεύτητη βάσανο, ἀλλά δέν ἦταν πλέον δυνατόν, δέν ἦταν δυνατόν νά γεφυρωθεῖ τό χάσμα μετά τό θάνατό του. Καί γιατί δέν ἦταν δυνατόν; Διότι γιά νά γεφυρωθεῖ αὐτό τό χάσμα πρέπει ἡ ἐλευθερία μας νά ἀσκηθεῖ, καί νά ἀπορριφθεῖ καί νά θελήσει νά ἐπανορθώσει, τό χάσμα νά τό γεμίσει. Ὅσο ζοῦμε στή ζωή αὐτή μπορούμε τὰ χάσματα αὐτά νά τὰ γεφυρώνουμε, διότι ἔχουμε τό σῶμα μας, τήν ἐλευθερία μας καί τό χρόνο στόν ὁποῖο μπορούμε νά μετανοήσουμε, καί νά γεμίσουμε τὰ χάσματα πού δημιουργήσαμε στή ζωή μας. Αὐτή ἡ δυνατότητα δέν ὑπάρχει μετά τό θάνατο. Καί τότε πλέον ὅλα μά ὅλα εἶναι ἀνεπανόρθωτα. Τό χάσμα τοῦ πλουσίου ἀπό τό Λάζαρο, ἐγινε πιά μέ τό θάνατο τῶν δύο αὐτῶν, αἰώνιο, ἀγεφύρωτο γιά πάντα. Αὐτή εἶναι ἡ μεγαλύτερη τραγωδία τοῦ πλουσίου τῆς παραβολῆς.

Μέσα στό Γερωντικό, στίς διηγήσεις δηλ. τῶν ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου, ὑπάρχει, μία ἱστορία, πού ἀναφέρεται στόν Ἅγιο Μακάριο τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος περπατώντας στό δρόμο βρῆκε ἓνα κρανίο. Καί

ἀκουμπώντας το, μέ τό ραβδί του, τό ρώτησε: «Ποίος εἶσαι ἐσύ;». Καί ἀπαντᾷ τό κρανίο: «Εἶμαι ἕνας ἱερέας τῶν εἰδώλων, ὁ ὁποῖος ἔχω καταδικαστεῖ σπὴν κόλαση». «Καί πῶς εἶναι ἐκεῖ τὰ πράγματα;». «Μόνο ἕνα θά σᾶς πῶ», λέει τό κρανίο. «Εἶμαστε ὅλοι δεμένοι ὁ ἕνας στίς πλάτες τοῦ ἄλλου καί δέν μπορούμε νά δοῦμε τὰ πρόσωπα ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου. Αὐτή εἶναι ἡ μεγαλύτερη καταδίκη μας, ὅτι δέν μπορούμε νά δοῦμε ὁ ἕνας τό πρόσωπο τοῦ ἄλλου, ἀλλά ὅταν ἀποστρέφουμε τό πρόσωπό μας ἀπό τόν ἄλλο, αὐτό θά μᾶς ἀκολουθήσει αἰώνια, γιατί αὐτή εἶναι ἡ ἐπιλογή μας. Καί ὁ Θεός σέβεται τήν ἐπιλογή μας, σέβεται τήν ἐλευθερία μας, ζοῦμε σέ ἕναν κόσμο στόν ὁποῖο ἔχει ἀναχθεῖ σέ ἰδεῶδες ἢ ἀτομοκρατία. Ὁ καθένας κοιτάζει πῶς θά περάσει

...Μήπως ἡ σημερινή οικονομική κρίση

πού περνᾶμε σ' αὐτόν τόν τόπο

δέν εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ χάσματος πού ὑπάρχει

ὄχι μόνο μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν

ἀλλά μεταξύ ὄλων μας...

πιο ὥραϊα στή ζωή αὐτή, πῶς θά ἀναπτύξει τή δική του εὐτυχία καί ἀδιαφορεῖ γιά τή δυστυχία τῶν ἄλλων. Μήπως ἡ σημερινή οικονομική κρίση πού περνᾶμε ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, σ' αὐτόν τόν τόπο δέν εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ χάσματος πού ὑπάρχει ὄχι μόνο μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν ἀλλά μεταξύ ὄλων μας; Ἕνα χάσμα πού δέν τό γεφυρώνουμε, ὅπως ἄλλοτε γεφυρώναμε τὰ χάσματα σέ δύσκολες στιγμές, πού τίς περάσαμε ἐμεῖς ἡ μεγαλύτερη γενιά μέ πολλές στερήσεις, ἀλλά γεφυρώναμε τό χάσμα φροντίζοντας ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο, μοιραζόμενοι καί τό πιάτο τοῦ φαγητοῦ μας μ' αὐτόν πού δέν εἶχε. Ἡ τραγωδία μας, ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, σήμερα, δέν εἶναι ἡ οικονομική κρίση. Ἡ τραγωδία μας, εἶναι τό χάσμα, τό χάσμα πού χωρίζει τόν ἕναν μέ τόν ἄλλο σέ βαθμό πού δέν ξέρουμε μέσα σπὴν πολυκατοικία πού ζοῦμε ποίος εἶναι ὁ διπλάνος μας, μήπως ἔχει κάποια ἀνάγκη, μήπως κάτι χρειάζεται. Δέ μιλῶ γ' αὐτούς πού εἶναι πιο

... Ἡ Ἐκκλησία θά βοηθήσει καί πάντα θά βοηθᾷ τοὺς ἀνθρώπους, ὄχι γιά νά χορτάσουν τήν πείνα τοὺς, ἀλλὰ γιά νά γεφυρώσουνε τὰ χάσματά τοὺς...

Ὁ καθένας μας ἄς καταβάλει κάθε προσπάθεια τὰ μικρά χάσματα πού ἔχει μέ τοὺς διπλανούς του νά τὰ γεφυρώσει, μέ τοὺς ἐχθρούς του, μέ αὐτούς πού τόν βλάψανε, τόν συκοφάντησαν. Νά γεφυρώσει τό χάσμα, νά συμφιλιωθεῖ, νά συμπονέσει ἐκεῖνον πού δέν ἔχει καί νά μοιραστεῖ μαζί του αὐτό πού ἔχει.

μακριά, πού εἶναι σέ κῶρες πού πεινοῦν καί ὑποφέρουν ἀπό χιλιάδες ἀρρώστιες, ἀλλά τουλάχιστον ἄς κοιτάξουμε γύρω μας, δίπλα μας, στό διπλανό μας διαμέρισμα. Τό χάσμα, ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, ἔχει μεγαλώσει πολύ καί αὐτό σημαίνει ὅτι προγευόμαστε ἴδη τῆς κολάσεως, αὐτή εἶναι ἡ κόλαση. Δέν εἶναι ἡ ἀνέχεια, δέν εἶναι ἡ φτώχεια. Ὁ Λάzaros ἦταν φτωχός, ἀλλά δέν εἶναι αὐτό πού βάρυνε στή ζωή του αἰώνια. Μπόρεσε καί τό ξεπέρασε, ἀκόμη καί μετά τό θάνατό του, μπόρεσε καί ἔλυσε τό οικονομικό του πρόβλημα, γιά νά τό ποῦμε ἔτσι. Καί ἂν ἀκόμα μπορέσουμε καί λύσουμε τό οικονομικό μας πρόβλημα, σέ τί θά ὠφελήσει, ὅταν τό χάσμα μεταξύ τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου θά μᾶς καταδιώκει αἰώνια;

Ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κοινωνία τῶν Ἀγγίων, ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, ἡ σύναξή μας. Βλέπετε αὐτή τή στιγμή τί γίνεται; ἔχουμε ὅλοι συναχθεῖ στό ἴδιο σημεῖο. Θελήσαμε ἔστω γιά μία στιγμή, γιά λίγη ὥρα, γιά δύο-τρεις ὥρες νά γεφυρώσουμε τό χάσμα πού μᾶς χωρίζει. Αὐτό εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Καί γ' αὐτό ἡ μόνη μας παρηγοριά στή ζωή αὐτή εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Καί προπαντός ἡ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία μᾶς φέρνει μαζί στόν ἴδιο τόπο νά μοιραστοῦμε τήν ἴδια τροφή, πού εἶναι ἡ τροφή πού μᾶς δίνει ὁ ἴδιος ὁ Θεός μέ τό

σώμα καί τό αίμα τοῦ ἴδιου τοῦ Υἱοῦ Του. Νά μοιραστοῦμε τόν ἄρτο, τό αντίδωρο, τά πρόσωπά μας, τί χαρά μας. Αυτό εἶναι καί ἡ μόνη ἐλπίδα τοῦ κόσμου.

Ἄς δοξάσουμε τόν Θεό, ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, πού ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία καί αὐτή θά βοηθήσει καί πάντα θά βοηθᾷ τούς ἀνθρώπους, ὄχι γιά νά χορτάσουν τήν πείνα τους, ἀλλά γιά νά γεφυρώσουνε τά χάσματά τους. Καί γι' αὐτό ὁ καθένας μας ἄς καταβάλει κάθε προσπάθεια. Τουλάχιστον τά μικρά χάσματα πού ἔχει μέ τούς διπλανούς

του νά τά γεφυρώσει, μέ τούς ἐχθρούς του, μέ αὐτούς πού τόν βλάψανε, τόν συκοφάντησαν. Νά γεφυρώσει τό χάσμα, νά συμφιλιωθεῖ, νά συμπονέσει ἐκεῖνον πού δέν ἔχει καί νά μοιραστεῖ μαζί του αὐτό πού ἔχει. Ἔτσι ἂν πορευτοῦμε, ἀγαπητοί μου ἀδερφοί, στή ζωή αὐτή, γεφυρώνοντας τά χάσματα ὅσο πιά πολύ μπορούμε, τότε θά βρεθοῦμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πού ἐκεῖ δέν ὑπάρχει πλέον χάσμα, ὑπάρχει ἐνόπτια ὄλων μέσα στό Θεό. Αὐτῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εὐχομαί, νά μᾶς ἀξιώσει ὁ Κύριος. Ἀμήν. ●

Εὐχές

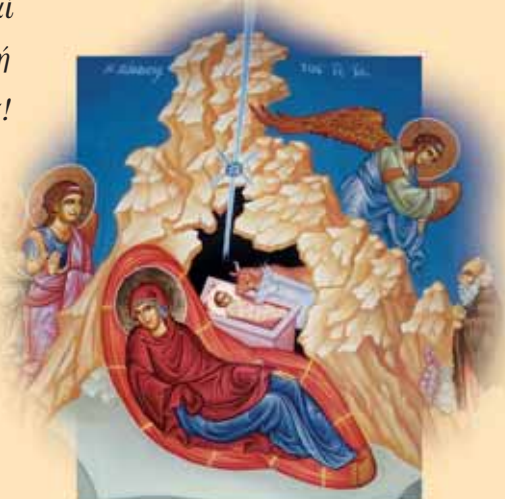
Ἀγαπητοί μου,

Ὅσο ἡ «οἰκονομική κρίση» θά κλείνει δρόμους καί τρόπους ἔκφρασης καί κοινωνίας, ἡ ἀγάπη θά τούς ἀνοίγει... Ἄς γίνεи καί αὐτά τά Χριστούγεννα ἡ «ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ» διάυλος ἐπικοινωνίας καί εὐχῶν, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων! Ὁ Ἐνανθρωπήσας Κύριος εἶθε νά σκηνώσει στίς καρδιές ὄλων μας, μετατρέποντας τόν νέο χρόνο σέ «καιρό» (εὐκαιρία) προσεγγίσεως καί καταλλαγῆς μέ τόν Ἴδιο καί τούς συνανθρώπους μας, σέ μιά σταθερή καί ἀπρόσβλητη ἀπό δυσμενεῖς περιστάσεις ἀλληλομετάδοση ἀγάπης! Μετά θερμῶν πατρικῶν εὐχῶν,

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ὁ Σεβασμώτατος δέν θά ἀποστείλει Χριστουγεννιάτικες εὐχές ταχυδρομικῶς, σταθμίζοντας τίς οικονομικές ἀνάγκες τῆς περιόδου αὐτῆς.

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ & ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ κ. ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Πρός
Τόν Έξοχότατο
Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
κ. Μιλτιάδη Παπαϊωάννου
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 28, ΑΘΗΝΑ 10671

Έξοχότατε Κύριε Υπουργέ, Α –
μορφή της επιστολής αυτής είναι η αναφορά Σας στην ολομέλεια της Βουλής, την Παρασκευή 4 Νοεμβρίου 2011, και η κριτική Σας εις βάρος της Έκκλησίας μας. Σέ κάποια άποστροφή του λόγου Σας τονίσατε, ενώπιον των βουλευτών και όλου του ελληνικού λαού, τά εξής: «...στις δύσκολες τούτες ώρες δεν πρέπει να είναι άπουσα (ή Έκκλησία), αλλά να βοηθάει τον ελληνικό λαό που δεινοπαθεί...». Βεβαίως, δεν είχα την ευκαιρία να Σας ακούσω προσωπικά, αλλά τό πληροφορήθηκα την Πέμπτη 16 Νοεμβρίου 2011 κατά την μεγάλη σύναξη των υπευθύνων Ιερέων και των λαϊκών έθελοντών του Κοινωνικού & Φιλανθρωπικού Τομέα της Τοπικής μας Έκκλησίας, όπου κλήθηκαν άπαντες να αποφασίσουν για τον συντονισμό του ευαίσθητου αυτού Τομέα.

Η δίλωσή Σας αυτή, κ. Υπουργέ, μάς λύπησε βαθύτατα όλους έμάς, κληρικούς και λαϊκούς, καθώς και τίς εκατοντάδες των έθελοντών μας πού διακονούμε άνιδιοτελώς και σε καθημερινή βάση στον Κοινωνικό και Φιλανθρωπικό Τομέα της τοπικής μας Έκκλησίας. Θέλω να πιστεύω πώς δεν είχατε την πρόθεση να κατηγορήσετε την Όρθόδοξη Έκκλησία, αφού κι Έσείς είστε μέλος της. Έλπίζω πώς η άγνοιά Σας ήταν η πραγματική αιτία πού Σας όδήγησε να ξεστομίσετε τέτοια λόγια, πού τελικά ενήργησαν ως δηλητήριο στις ψυχές όλων των χριστιανών. Η θέση Σας δεν δικαιολογεί τόση μεγάλη άγνοια για τά θέματα πού άπασχολούν τον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό. Φαίνεται πώς οι ύφιστάμενοί Σας δεν Σας ενημερώνουν επαρκώς κι Έσείς φαίνεται πώς δεν έχετε χρόνο να άσχοληθείτε με την συμβολή της Έκκλησίας μας σε έργα έμπράκτου αγάπης προς τον λαό μας.

Έπιτρέψτε μου, κ. Υπουργέ, να Σας ενημερώσω σχετικά με την καθημερινή παρουσία της Τοπικής μας Έκκλησίας στους χώρους πού Έσείς όρκιστήκατε να υπηρετήσετε και θά καταλάβετε στο τέλος πώς η μόνη σταθερή και άνεξάντλητη πηγή συμπαράστασης του λαού είναι η Έκκλησία. Αυτή είναι η αλήθεια, την όποία διακηρύττουν και όλοι οι υπάλληλοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης κ.ά. με τους όποιους συνεργάζομαστε καθημερινά και τους εξυπηρετούμε οικονομικά, υλικά, ψυχολογικά και ήθικά, καλύπτοντας ουσιαστικά τίς έλλείψεις της Πολιτείας πού έχει την πρώτη και άποκλειστική ευθύνη της Κοινωνικής Πρόνοιας.

Οί κοινωνικές υπηρεσίες του κράτους, έδω και αρκετά χρόνια, δεν έχουν την δυνατότητα να ανταποκριθούν επαρκώς στις έντονες παρακλήσεις για συμπαράσταση των έμπεριστάτων πολιτών. Ίδιαιτέρως, τά τελευταία χρόνια, η άδυναμία της Πολιτείας και στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας έχει φθάσει σε άνυψοχητικό σημείο. Συνήθως, οι κατά τόπους κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες ζητούν την άμεση βοήθεια και συμπαράσταση της Έκκλησίας, η όποία, σε πολλές περιπτώσεις, έχει αντικαταστήσει πλήρως την Πρόνοια του κράτους. Αυτή είναι μία πραγματικότητα, την όποία βιώνουμε καθημερινά τουλάχιστον στην περιοχή πού διακονούμε.

Κάντε τον κόπο και ρωτήστε τον Προϊστάμενο, τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και σωφρονιστικούς υπαλλήλους των φυλακών, των άστυνομικών τμημάτων, των λοιπών χώρων κράτησης, των Ίδρυμάτων (του Υπουργείου Σας), των Κρατικών Κοινωνικών υπηρεσιών, των Φιλανθρωπικών Σωματείων, του Νοσοκομείου και πολλών άλλων υπηρεσιών για τον ρόλο της Έκκλησίας στις υπηρεσίες τους. Ρωτήστε τους άπόρους πού βρίσκουν καθημερινό φαγητό, ένδύματα ύποδήματα και όλα τά αναγκαία είδη.

Έλάτε, κ. Υπουργέ, να μάς γνωρίσετε την ώρα πού διακονούμε:

Στόν Σύλλογο Συμπαράστασης Κρατουμένων «Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ».

Στό Κέντρο Υποδοχής Κρατουμένων.
Στό Παράρτημα του «ΚΑΤΑΦΥΓΗ» στην πόλη του Άλμυρού.
Στους τέσσερις (4) Ξενώνες για άστέγους.
Στά κρατητήρια των άστυνομικών τμημάτων και του Κεντρικού Λιμεναρχείου Βόλου.

Στά καταφύγια των άστέγων, όπως παλιά εργοστάσια και οικίες, παραπλισμένα πλοία, στοές, εγκαταλελειμμένα αυτοκίνητα, ύπαίθριοι χώροι δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων, χάρτινες και πλαστικές κατασκευές, παράγκες και άλλου.

Στά δικαστήρια.

Στά γραφεία διαφόρων ύπηρεσιών, φορέων κ.ά. προς επίλυση των προβλημάτων των άπόρων.

Στό Κέντρο Συμπαράστασης Οικογενείας της Ί.Μ. Δημητριάδος.

Στόν Σταθμό Πρώτων Κοινωνικών Βοηθειών «ΔΙΑΚΟΝΙΑ».

Στό «Δός ήμιν σήμερα»

Στά 25 « Σπίτια Γαλήνης Χριστού» των ένοριών μας.

Στά Ένοριακά Φιλόπρωχα Ταμεία.

Στό Κοινωνικό μας φαρμακείο.

Στόν Συμβουλευτικό Σταθμό Υποστήριξης Πολιτών.

Έλάτε, κ. Υπουργέ, να Σας συστήσουμε με τους εκατοντάδες έθελοντές της Έκκλησίας και να διαπιστώσετε πώς όλοι αυτοί διακονούν στο όνομα του Χριστού άνιδιοτελώς. Έλάτε στα κρατητήρια και τίς φυλακές να ρωτήσετε ποιός τους συμπαρίσταται, άπό πού λαμβάνουν κάθε μήνα τά οικονομικά βοηθήματα, τίς τακτικότερες άποστολές με όλα τά αναγκαία είδη πού χρειάζονται οι κρατούμενοι, ποιοί αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τό βάψιμο των κρατητηρίων, για την άλλαγή στρωμάτων και των κλινοσκεπασμάτων, άπό πού προμηθεύονται τά ένδύματα κ.ά. για τους ένδεις. Έλάτε στους Ίερούς Ναούς να διαπιστώσετε ποιός παρηγορεί τον λαό μας. Έλάτε να μιλήσετε με τους ιερείς μας για να μάθετε για τά πραγματικά προβλήματα του λαού μας. Ρωτήστε τους άστέγους και όλους τους άπόρους πού βρίσκουν παρηγοριά και συμπαράσταση. Ρωτήστε τά ξενοδοχεία της πόλεώς μας για να μάθετε ποιός πληρώνει την φιλοξενία δεκάδων άστέγων.

Κατ' αυτή την δύσκολη περίοδο πού διέρχεται η πατρίδα μας, κ. Υπουργέ, η Έκκλησία μας ως μητέρα αυτού του λαού πού όρκιστήκατε να υπηρετείτε κι Έσείς, κάνει τό καθήκον της με τό παραπάνω, όπως τό έκανε και στο παρελθόν προσφέροντας στο λαό ό,τι είχε. Αυτό είναι καταγεγραμμένο στην ιστορία και τό άμφισβητούν μόνο οι κακόβουλοι άνθρωποι. Η διακονία της Έκκλησίας μας είναι άνώτερη άπό τίς κοινωνικές ύπηρεσίες πού ζητάτε να προσφέρει. Ό στόχος της είναι να όδηγήσει τον άνθρωπο στην σωτηρία. Νά τον ένώσει με τον Θεάνθρωπο Κύριο μας τον Ίησοϋ Χριστό. Νά τον όδηγήσει στην Βασιλεία του Θεού. Βεβαίως, ενδιαφέρεται και για τά κοινωνικά προβλήματα του ποιμνίου της και κάνει ό,τι μπορεί για να τά άνακουφίσει. Η Όρθόδοξη Έκκλησία μας τελικά είναι η μόνη ένοποιός δύναμη πού θά παίξει, όπως πάντα, τον σπουδαιότερο ρόλο στην ζωή των πολιτών αυτής της χώρας.

Σας προσκαλούμε να έλθετε στο Βόλο και στην Ί. Μητρόπολη Δημητριάδος για να διαπιστώσετε με τά δικά Σας μάτια αν είναι αληθινοί οι λόγοι Σας περί της... «άπουσίας» της Έκκλησίας άπό τον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό. ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ κ. Υπουργέ.

Με την έλπίδα πώς θά διαβάσετε την επιστολή μας, Σας εύχομαι όλόψυχα, ο Κύριος Ίησοϋς Χριστός και η Παναγία Μητέρα Του να Σας φωτίσουν, να Σας ένδυναμώνουν και να εύλογούν όλες τίς θεάρεστες προσπάθειές Σας.

ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ!

Μέ αγάπη Χριστού και πολλές εύχές,

Έρεψς ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΜΠΑΤΑΚΑΣ

Υπεύθυνος του Γραφείου Μερίμνης Φυλακών της Ί.Μ. Δημητριάδος & Πρόεδρος του Δ.Σ. του Συλλόγου Συμπαράστασης Κρατουμένων Βόλου «Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ» <http://estavromenos.blogspot.com>